

obrodružné
omány

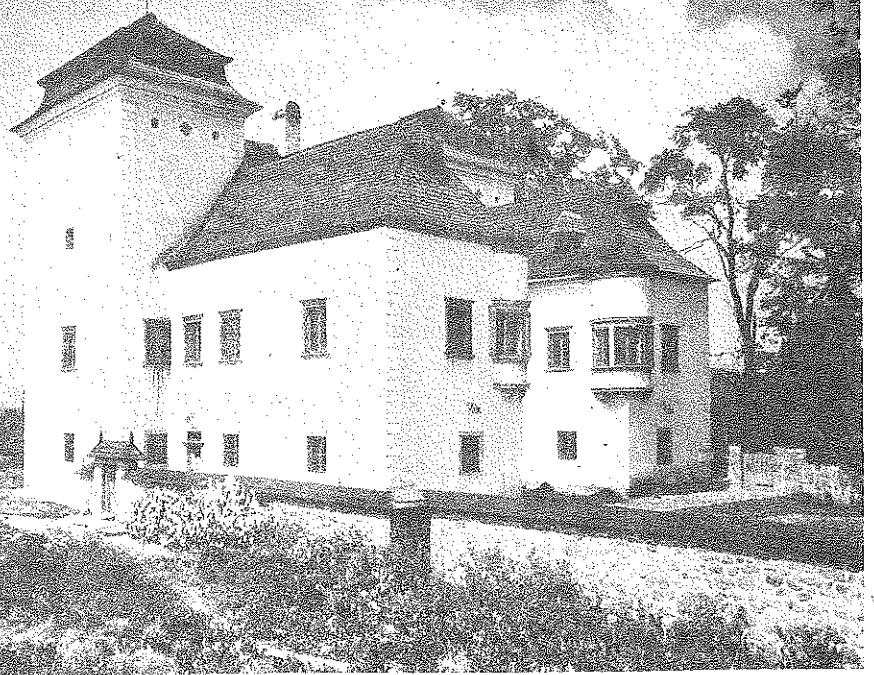
94 SMENA Kčs 1,50

R.L. STEVENSON

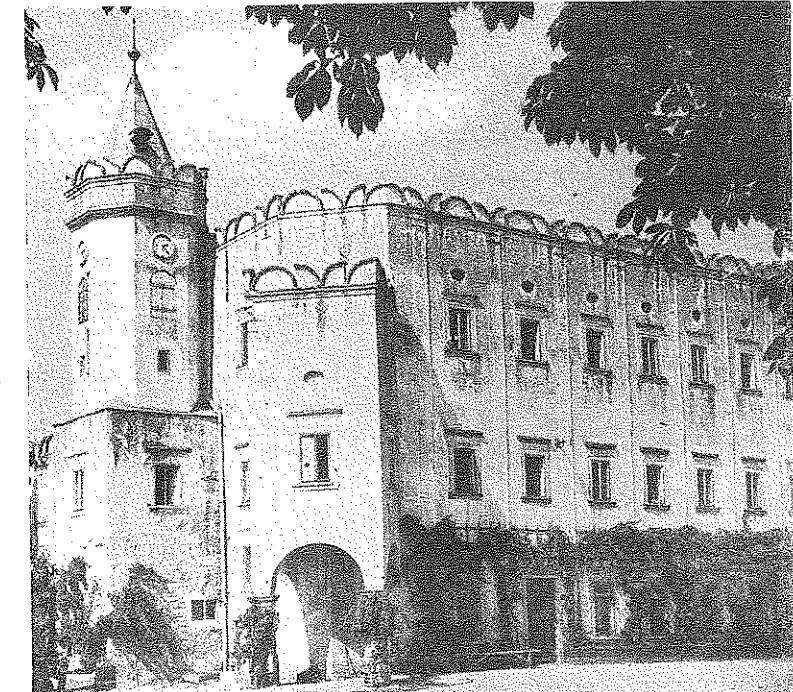
PAVILÓN NA PIESČINÁCH

Diviaky — kašiel

Na ďalšej stránke MSEPSČDR, čiže Malej staviteľskej encyklopédie pre skalných čitateľov Dobrodružných románov, predstavíme staviteľský sloh, ktorý vznikol roku 1420 vo Florencii, odtiaľ postupne prenikal do celého Talianska a potom ďalej do Európy, kde dostáva miestne odtiene.

Nový sloh obroduje antickú architektúru. Z rímskeho staviteľstva prijíma pilier, oblúk, klenbu. Fasáda je plošná, steny členia rímsy, maľby alebo sgrafítá. Čelné steny na zámkoch a mestských domoch sú bohatu upravené a vrcholia mnohými ozdobami. Objavuje sa nový prvok — štuk, a to alegórie i celé výjavy.

Renesančný kašiel v Moravanoch

Tento staviteľský sloh, ktorý ovládla 15. a 16. storočie, označuje sa ako renesancia. Renesancia (z fr. renaissance) známená znovuzrodenie či obrodenie anticej kultúry a umenia, teda aj architektúry. Celé renesančné hnutie obracia záujem k pozemskému životu, berie za meritko človeka. Opúšťa zdrvujúce prieskory vyhovujúce názoru stredoveku a výškou i rozlohou sa prispôsobuje ľudom, ktorí ich majú užívať. Pretože život sa zosvetľuje, miesto kostolov stavajú sa viac šľachtické sídla a meštianske domy. (Z nich najznámejšie: Praha — Belveder, Schwarzenberský palác, radnica v Plzni, občianske domy v Telči a Slavoniciach, zvonica v Kežmarku, Banská Štiavnica — Nový zámok, Bytča — kašiel, Diviaky a iné.) (mk)

Foto Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody

Betlanovce — renesančný kašiel

Slová a hudba blúdili éterom a hladali srdce, v ktorom by si odpočinuli. Boli určené mužom za volantom rýchlych aut. Boli určené ženám po boku tých mužov. A boli určené všetkým.

„Voláme pána Hagerona z Rotterdamu. Pozdravuje ho sestra.“

„Voláme pána Schulpeho zo Salzburgu. Narodili sa mu trojčata.“

„A voláme všetkých na cestách, ktorí chcú pomôcť pánu Johannovi Voglovi z Viedne VIII. vrátiť sa z ďalekej cesty. Vyslala ho do Austrálie a teraz... zomiera... hladom. Kto by ho chcel zachrániť, nech zašle finančný príspevok priamo na adresu...“

Posledné slová dozneli a rýchle autá vŕtia prach cesty, zatiaľ čo hudba hrá skladbu Istanbul.

V zelenom voze ožila myšlienka:

„Ach, tam za obzorom súv čakajú minarety... Vždy, keď vychádza slnko, veže sa zajagajú, ako by boli zlaté. A keď slnce zapadá, tieňa sa snúbia s unavenou pravdou koránu v hlate starého muezína. Pod plochými strechami domov šumí symfónia mora a vánok sú mäkkou mazná s vôňou vzdialých kvetov. Áno, za obzorom súv čakajú minarety, ale tam v diaľke ktosi... zomiera. Ako sa vlastne volá? Neviem — má také, čudné meno. Škoda.“

Ludia na cestách Karol Guliš

Muž za volantom zeleného voza si zapáli cigaretu a pridal plyn. Bol to pán Jozef Müller, umelecký riaditeľ Práter-hallu a viesol sa v aute značky Mercedes.

Rýchle autá vŕtia prach cesty a hudba hrá skladbu Mylord.

V sivom voze ožila výščika.

„Lord! Tým je hej... Čo vlastne robia? Nič. Hrajú golf, alebo kriket? Asi väčajú poker. Alebo bridž? Všetko jedno. Majú starobylé sídla a pri každých dverách sa ukláňa sluha. A ten chlapák v Austrálii? Čo má ten? Iba smolu. Och, bože, prečo sa ten nešťastník nenarodil — lordom?“

Muž za volantom sivého voza zívol a potom ubral plyn. Bol to pán Buchot, sociálne demokratický poslanec z Lyonu a viesol sa v aute značky Citroën.

Rýchle autá vŕtia prach cesty a hudba hrá Šláger Čokoláda.

V červenom voze ožila starostlivosť.

— Miláčik, chceš čokoládu?

— Nechcem.

— Dám ti miliečku.

— Nie.

— Tak hockú.

— Tiež nie.

— A plnenú?

— Tú už vobec nie.

— Ech, ten muž... v Austrálii... by veru neodhaloval.

— Máš pravdu.

Muž a žena za volantom červeného voza sa na seba usmiali a potom začali rozbalovať staniol. Bol to páni Brownovci z Chicaga a viesli sa v aute značky Ford.

Rýchle autá vŕtia prach cesty a hudba hrá skladbu Chacha.

V čiernom aute ožila obava.

„Abý som nezabudol, ten muž sa volá Johann Vogel. Nesmiem zabudnúť: Vogel. Z najbližšej pošty mu pošiem 5000 schilingov.“

Muž za volantom čierneho voza sa obzrel a potom si ešte väčším stiahol do čela klobúk. Bol to Franz Wenzel, alias „Noha“, a viesol sa v ukradnutom voze značky Rolls-Royce.

O päť minút ho zatkli, keď zabrzdil pred vysokou budovou pošty. V tej chvíli prešli okolo zelené auto, sivé auto i červené auto. Zakašali výfukmi a stratili sa v prachu.

Slová a hudba i nadáľ blúdili éterom a märne hladali srdce, v ktorom by si odpočinuli.

Cobrodružné
romány

Precítajte si v číslu

94

Robert L. Stevenson
PAVILÓN
NA PIESČINÁCH
dobrodružný román

Milan Város
SMRŤ
ESESÁCKEHO GENERÁLA
o atentáte na Heydricha

Lubomír Schramek
NAVŠTÍVENKA
ČLENA SPRÁVNEJ RADY
pôvodná detektívna poviedka

články

GANGSTEROVÁ ZRADA
BUDE BRITÁNIA
POLOSTROVOM EURÓPY?
ŽIVEL KRASNY,
ALE NEBEZPEČNÝ

rubriky

Rozhovory na želanie,
Mozaika, Krivé zrkadlo

Pripravujeme
Karel Michal
CHYBNÝ KROK
detektívny román

Robert Louis Stevenson
PAVILÓN NA PIESČINÁCH
dobrodružný román č. 94

Vydala Smečna, vydavateľstvo SÚV ČSM v Bratislavе, ako svetlu 978. publikáciu. Zodpovedná redaktorka M. Krkošková. Obálku navrhol J. Ondriška. Náklad 22 000 výtlačkov. AH 0,75, VH 8,84. Povolenie č. 2036/1-1963. Vytlačili Polygrafické závody, n.p., závod 92, ul. Februárneho víťazstva 6/4, Bratislava.

Rozšírilo PNS. 73-178-64

14/5 Cena Kčs 3,50

83/i

K-04-41082

mozaika

Kto chce zbierať med, nech nelamentuje,
ked' ho poštúpí včely.

PERZSKÉ PRISLOVIE

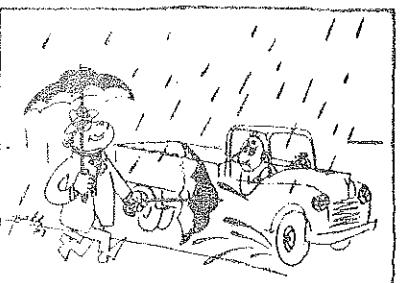
Život je ako taxík: taxameter je za-
pojený bez ohľadu na to, či sa vezieť
alebo stať.

FILIP HALEN

Nevyjadruj sa potupne o sebe. Tuoji
priatelia to urobia za teba.

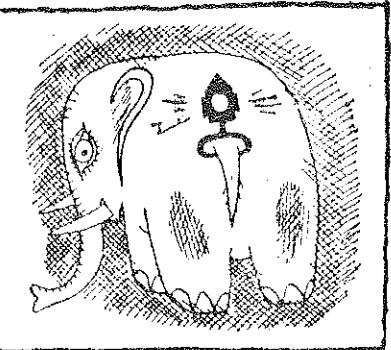
NEZNAMY AUTOR

SMIECH LIEČI. Smiech môže byť dob-
rým liekom na mnohé choroby. Zná-
my francúzsky lekár Pierre Vachet,
tvorca teórie zvanej „euforizmus“,
dodáva: „Len malo ľudí si uvedomuje,
že ich zdravie závisí od toho, či čas-
to mají príležitosť smiať sa. Dobrá
nálada povzbudzuje činnosť celého
organizmu. Treba sa naučiť smiať.“
Dr. Alexis Carrel, autor úspešnej kni-
hy „Človek tvor neznámy“, bol ta-
kého istého názoru: „Keby sa smiech
dal kúpiť v lekárni tak ako iné lie-
ky, vžetci lekári by vysporovali denné
niekoľko receptov na smiech“.

Bez slov

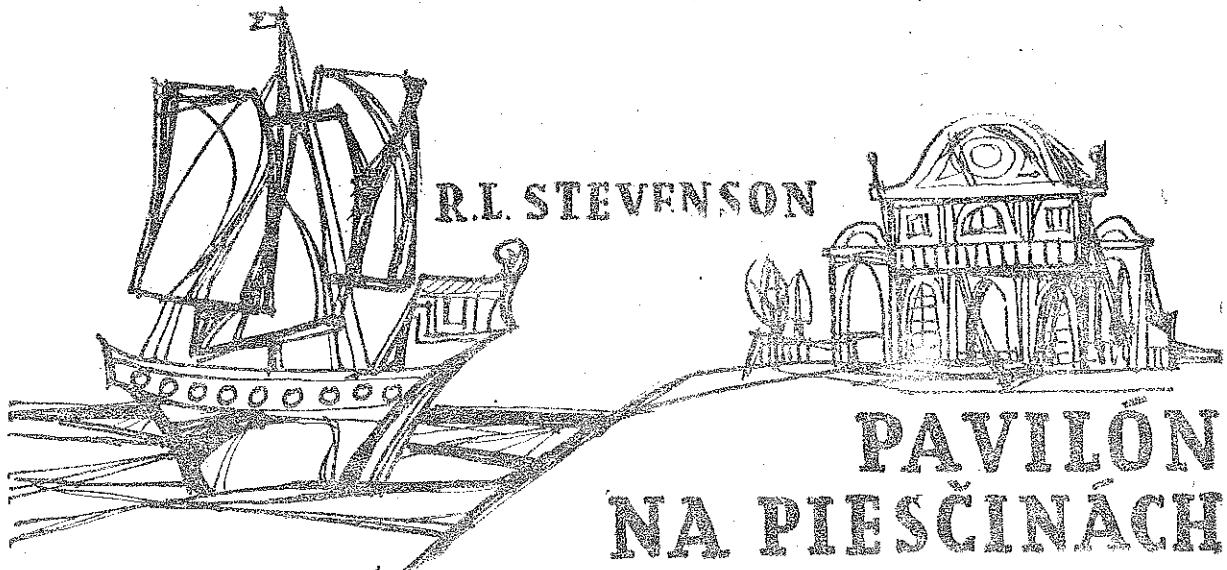
PUCCINI A HUDBA. Vynikajúci súčas-
ný skladateľ Igor Stravinskij sedol si
do taxíka v New Yorku a zbadal, že
na okienku voza vist jeho vlastné
meno a priezvisko. „Ste skladateľov
príbuzný?“ spýtal sa. „A jestvej ta-
ký skladateľ, ktorý sa volá Stravinskij?“
začudoval sa zas šofér. „Nikdy
som o ňom nepočul. Stravinskij je
meno majiteľa, ja nemám s hudbou
nič spoločného. Volám sa Puccini.“

VZÁJOMNÁ SLUŠNOSŤ. Konziský mi-
nisterský predseda Adula bol nedávno
na návštive v Nemeckej spolkovej
republike. Medzi iným zavítal aj
do Karlsruhe, kde ho prijal prezident
mesta Klotz. Korešpondent týž-
deníka „Der Spiegel“ si vypočul ten-
to rozhovor: Klotz: Keď som bol ma-
lým chlapcom, vedeli sme o Kongu v
Nemecku iba toľko, že sú tam veľké
horúčavy a že je tam veľa divých
zvierat. Adula: Keď som ja bol ma-
lým chlapcom, vedeli sme v Kongu o
Nemecku iba toľko, že tam žijú zlí
ľudia, ktorí stále bojujú a nikdy ne-
dajú svojim susedom pokoj.

Predvolebné zvyky

Nedávno prebehli na Filipínach voľby do senátu. Noviny „Philippines Free Press“, ktoré vychádzajú v Manile, opisujú, ako prebehala predvolebná kampaň: „Každý politický činiteľ má svoj obľúbený spôsob, ako sa obracia na poslucháčov. Jedni radi vtipkujú a rozprávajú anekdoty, iní zase vsúvajú do svojich prejavov výrazy z miestneho dialekta. Sú aj taki, čo na schôdzach čítajú celé odstavce z biblie. To všetko preto, aby dosiahli svoj cieľ. Treba ešte dodat, že budúci senátori, zvlášť na vŕatie, často hrajú na gitare a využívajú všetky podobné prostriedky na predvolebný boj. Tak napríklad v provincii Nuzva Visaja jeden z uchádzačov o senátorské kreslo spieva dokonca piesne v duete so svojou ženou.“

KAPITOLA I.

rezpráva, ako som táboril v gra-
denskom Pobrežnom lese a zba-
dal som svetlo v pavilóne.

Za mladi som bol veľký samotár. Usiloval som sa vyhýbať ľuďom a stačiť sám sebe; a môžem po-
vedať, že som nemal ani priateľov, ani známych, kym som nestretol priateľku, ktorá sa stala mojom ženou a matkou mojich detí. Iba k jedinému človeku som mal dôvernejší vzťah: k pánu R. Northmouovi z Graden Easteru v Škótsku. Zoznámili sme sa na štúdiách a hoci sme si neboli veľmi sympatickí, ba neboli sme ani privémi dôverní, pova-
hou sme sa natočko podobali, že sme sa dobre zhodli. Nazdávali sme sa, že sme mizantropi, no teraz si myslím, že sme boli iba čudáci. Bolo to skôr spolunažívanie odľudov ako kamarátstvo. Northmour so svojou mimoriadne násilnou povahou fažko vychádzal s kýmkolvek, okrem mňa; a pretože rešpektoval moju málrovavnosť a nechal ma, aby som prichádzal a odchádzal, ako sa mi páči, znášal som ho, neznešpokojoval ma. Nazdával sa, že sme sa nazývali priateľmi.

Keď Northmour promoval a ja som sa rozhodol opustiť univerzitu bez promocie, pozval ma na dlhšiu návštavu do Graden Easteru; vtedy som po prvý raz uvidel prostredie svojho dobrodružstva. Gradeneské sídlo stalo uprostred pustého pásu krajiny, asi tri milé od brehu Nemeckého oceánu. Bolo veľké ako kasárne a keďže ho postavili z mäkkého kameňa, ktorý na ostrom morskom vzduchu ľahko vetral, dnu bolo vlhko a prieavan a zvonka sa rozpadalo. Bolo nemysliteľné, aby dva mladi ľudia bývali v takomto nepohodli. No v severnej časti velkostatku, v divočine piesčin a naviatých pieskových kopcov, medzi obrábanou pôdou na jednej a morom na druhej strane stál malý pavilón, či letohrádok v modernom štýle, ktorý bol ako stvorený pre naše ľudí; a v tejto pustovni sme s Northmourom prežili štyri búrlivé zimné mesiace, málo sme

sa rozprávali, veľa čítali a stretávali sa zriedkake-
dy, takrečeno len pri jedle. Bol by som ostal dlhšie, ale jedného riarcového večera sme sa pohádali a ja som uznal, že bude lepšie, keď odídem. Pamätám sa, že sa Northmour rozohnil a ja som mu niečo štipľavo odsekol. Vyskočil zo stoličky a vrhol sa na mňa; nepreháňam, musel som bojovať o svoj život a iba s veľkou námahou som Northmoura premohol, lebo bol takmer taký silný ako ja a akoby ho bol priam posadol diabol. Nasledujúce ráno sme sa stretli ako zvyčajne, ale usúdil som, že bude ohľaduplniešie pobrať sa preč; ani sa nepokúsil odhovárať ma.

Až po deviatich rokoch som opäť navštívil tamjšie okolie. V tom čase som cestoval v šiatrovom voze, so stanom a varičom, celý deň som kráčal popri voze a vŕdy, keď to bolo len trocha možné, nocoval som v jaskyni vo vrchoch, alebo na okrají lesa ako Cigáni. Nazdávam sa, že som takto navštívil väčšinu divých a opustených končín v Anglicku aj v Škótsku; a keďže som nemal ani priateľov, ani príbuzných, korešpondencia mi nerobila starosti; nemal som ani žiadny hlavný stan — iba ak ním bola kancelária mojich právnych poradcov, od ktorých som dva razy do roka dostával peniaze. Bol to život, aký ma veľmi tešil. A predstavoval som si, že na tomto pochode zostarem a nakoniec zo-
mriem v priecke.

Mojim jediným zamestnaním bolo vyhľadávať opustené kúty, kde som mohol táboriť a nemusel sa obávať, že ma niekto vyruší; a keďže som bol v inej časti toho istého grófstva, zíšiel mi zrazu na um pavilón na piesčinách. V jeho okoli na tri milé da-
leko nebola žiadna hradská. Najbližšie sídlo, a to iba rybárska dedina, bola vzdialenosť šesť alebo sedem mil. Pás tohto neúrodného kraja sa rozpriesiel desať mil pozdĺž mora a jeden a pol až tri milé do šírky. Pobrežie, jediný prirodzený prístup, bolo plné pohyblivého piesku. Možno povedať, že v celom Spojenom kráľovstve nebolo lepšieho úkrytu. Rozhodol som sa, že pobudnem týždeň v Po-

brežnom lese na Graden Easteri a po dlhom pochode za búrlivého septembrového dňa, keď sa začalo stnievať, som ta došiel.

Ako som spomemul, krajinu tvorili pieskové kopce, striedajúce sa s piesčinami, ktoré v Škótsku nazývajú links; je to názov piesku, ktorý sa prestat presúvať a je viac-menej rovnomerne zarastený trávou. Pavilón stál na nevelkej rovinke; nedaleko za ním sa začína les, ktorého okraj označoval živý plot z chabzdy, krčiacej sa pred vetrom, a upredú, medzi pavilónom a morom, bolo roztrúsených niekoľko pieskových kopev. Skalnatý výbežok tu vytváral hradbu proti piesku, a tak na brehu vznikol medzi dvoma plytkými zálivmi polostrov; hned za čiarou prílivu a odlivu sa skalnatý výbežok zase vynoril a vytvoril ostrovček zvláštneho tvaru. Pohyblivý piesok, ktorý sa pri odlive rozprestiera na veľkej ploche, mal v kraji zlovestný chýr. Vravelo sa, že blízko brehu, medzi ostrovom a polostrovom, pohličia človeka za štyri a pol minuty; ale toto presné tvrdenie nebolo vari ničim podložené.

Okolie sa hemžilo králikmi a poletujúcimi čajkami, ktoré neprestajne písali okolo pavilónu. V letných dňoch bol výhľad vesely, ba radostný, ale v septembrový podvečer, keď fúkal silný vietor a pozdĺž piesčin dunel mocný príboj, miesto pripomínalo iba mŕtvyh námorníkov a katastrofu na mori. Lod' na obzore, raziac si cestu proti vetru, a ohromné brvno vraku, napoly pochovaného v piesku pri mojich nohách, doplnili scenériu.

Pavilón — postavil ho predchádzajúci majiteľ, Northmour strýc, pochabý a zhýralý virtuóz — čas ešte veľmi nezničil. Bol jednoposchodový, v talianskom slohu, obkolesený kúskom záhrady, v ktorej sa ničomu nedarilo okrem niekoľkých obyčajných kvetov; so zavretými okenicami vyzeral nie ako opustený dom, ale akoby v ňom nikdy nikto nebýval. Bolo jasné, že Northmour nie je doma; ľahko bolo uhádnuť, či je, ako zvyčajne, mrzutý v kabíne na svojej jachte, alebo v spoločnosti, v ktorej sa podľa chvíľkovej nálady a výstredne zjavoval. Miesto vyzerala tak opustene, že odstrašovalo aj takého samotára ako ja; vietor divne a kvíliovo zavýjal medzi komínmi; s pocitom úľavy, akoby som pred niečim unikal pod priestrešie, som sa zvrtol a poháňajúc pred sebou záprah, vošiel som do lesa.

Gradenký Pobrežný les vysadili, aby chránil obrobené polia, ktoré sa za ním rozprestierali, a zadážiaval piesok, hnany vetrom. Keď ste do neho vošli od pobrežia, chabzdu vystriedali iné otužile kroviny, ale všetky stromy boli zakrpatené a huňaté; celý život museli odolávať živlu; boli navyknuté obýbať sa po celé noci v zúrivých zimných búrkach; už v časnej jari lístie pŕichlo a v tomto nechránenej poraste sa začínaťa jeseň. O voľačo ďalej sa pôda dvihala a vytvárala nízky kopec, ktorý spolu s ostrovom slúžil námorníkom ako orientačná značka pri plavbe. Keď bolo kopec vidieť na sever od ostrova, plavidlá sa museli držať smerom na východ, aby sa vyhli Graden Nessu a Graden Bullers. V nižšie položenej časti tieklo medzi stro-

mami potôčik a pretože si koryto zanášal suchým listím a hlinou, kde-to sa rozlieval a vytváral stojate bariny. Niekoľko rozpadnutých chatrčí bolo roztrúsených po lese; podľa Northmoura ich postavila cirkev a kedysi poskytovali priestrešie zbožným pustovníkom.

Nášiel som si dúpä, malú priehlbenu, v ktorej bola studnička s čistou vodou, odstránil som černicie, postavil si tam stan a rozložil oheň, aby som si uvaril večeru. Koňa som priviazal nedaleko v lese na malej čistinke. Okraje jamy nielen že zakrývali žiaru ohňa, ale chránili ma pred studeným a silným vetrom.

Život, ktorý som viedol, ma otužil a naučil striedomosti. Pil som iba vodu a zriedkakedy som jedol niečo drahšie než ovosenú múku; a stačilo mi tak málo spánku, že som v noci dlho ležiaval a bdel na tmavých alebo hviezdnatých hliadkach, hoci som vstával s prvým zábleskom dňa. Tak isto v gradenkom lese, zaspal som blažene večer o ôsmej a už pred jedenástou som sa zobudil svieži, vyspatý a odpočinutý. Vstal som, sadol si k ohňu a pozoroval nad sebou stromy a mraky, ako sa divokná a letia, načúval som vetru a veľkým vlnám, valiacim sa pozdĺž brehu; po čase ma nečinnosť unavovala, vyšiel som z jamy a pomaly kráčal k okraju lesa. Nový mesiac, zahalený do hmly, slabob mi osvetľoval cestu; keď som vyšiel na piesčinu, jeho svetlo zjasnelo. Naraz ma celou silou zasiahol vietor, presýtený soľou z otvoreného oceánu a nesúci zrnká piesku, takže som musel hlboko skloniť hlavu.

Keď som ju zase zodvihol a poobzeral sa, zbadal som v pavilóne svetlo. Pohybovalo sa od jedného okna k druhému, akoby niekoľko s lampou alebo so sviecou prezeral rôzne miestnosti. Chvíľu som svetlo pozoroval veľmi prekvapený. Popoludní, keď som prišiel, dom bol celkom iste opustený, a teraz bol celkom iste obývaný. Prvým mojim dojmom bolo, že sa ta vlúpala banda zlodejov a teraz prekutáva Northmourove skrine, ktorých nebolo mälo a boli dobre zásobené. Ale čo by priviedlo zlodejov do Graden Easteru? A navyše všetky okenice boli otvorené a takito pánkovia by ich skôr pozatávali. Pustil som tento nápad z hlavy a začal sa zaoberať druhým. Sám Northmour musel prísť a teraz vetrá a prezerá pavilón.

Spomenul som už, že nedži týmto mužom a mnou nebolo opravdivej náklonnosti, a keby som ho bol miloval ako brata, predsa by som sa bol vyhol jeho spoločnosti, lebo vtedy som ešte väčšmi miloval samotu. Preto som sa zvrtol a utekal do nej a s úprimným uspokojením som sa ocitol opäť pri ohni. Užikol som známemu, ďalšiu noc prežijem v pochodi. Ráno alebo zmiznem prv, než Northmour vydye, alebo ho na chvíľu navštívim, ak sa mi začne.

No ráno mi situácia prichodila taká zábavná, že som zabudol na svoju plachosť. Northmour mi bol vydaný na milost; pripravil som si malý praktický žartík, hoci som dobre vedel, že môj sused nie je človek, s ktorým hodno žartovať; vopred sa uškrňať júc nad týmto žartíkom, postavil som sa na okraji

lesa medzi chabzdu, odkiaľ som dovidel na dvere pavilónu. Všetky okenice boli zase zatvorené, čo, ako sa pamätám, mi bolo čudné; avšak dom s bielymi mûrmi a zelenými okenicami vyzeral v rannajšom svetle elegantne a obývane. Hodina sa miňala za hodinou a stále ani chýru po Northmourovom. Vedel som, aký je ráno lenivý, ale keď sa blížilo popoludnie, stratil som trpežlivosť. Pravdu povediac, zaučmenil som si prerušíť svoj pôst až v pavilóne, a teraz ma začal trápiť poriadny hlad. Bolo mi ľuto prepástať príležitosť na dobrý žart, ktorý som pripravoval, ale vzrástajúci appetit zvýťažil, s poľutovaním som sa vzdal svojho úmyslu a vybehol som z lesa.

Keď som sa priblížil, vzhľad domu ma znepokojoval. Zdalo sa, že od včeražieho večera sa nič nezmenilo a ja som očakával, neviem prečo, dajaké vonkajšie známky života. No nič; všetky okná pevne uzavierali okenice, z komínov nevychádzal ani obláčik dymu a predné dvere boli zamknuté na visaciu zámku. Northmour vošiel teda zadom; to bol prirodzený a vskutku jedine možný záver; predstavte si však moje prekvapenie, keď som obišiel dom a uvidel aj zadné dvere zaistené.

V myšlienkach som sa hned vrátil k pôvodnému názoru o zlodejoch a ostro som si vyčítal svoju nevšimavosť minulej noci. Preskúmal som všetky okná na prízemí, ale ani jediné nebolo poškodené; skúsil som visacie zámky a boli v poriadku. Rozmyšľal som, ako sa zlodeji, ak to boli zlodeji, dostali do domu. Museli sa dnu dostať, uvažoval som, cez strechu prístavku, kde mal Northmour fotografické prístroje a odtiaľ sa vlúpali buď cez obloč pracovne, alebo cez oblok mojej starej spálne.

Nasledoval som, ako som sa nazdával, ich príklad; keď som sa dostal na strechu, vyskúšal som okenice na jednej i druhej izbe. Boli však zavreté; no nevzadal som sa, zaprel sa do nich, jedna povolila, pričom mi zliahka odrela ruku. Pamäťom sa, vopchal som si ranu do úst a stál som asi pol minút, ližuc si ju ako pes, a pritom som sa mechanicky obzeral na šíre piesčiny a more; a vtedy som zazrel veľkú jachtu niekoľko mil na severovýchod. Potom som otvoril okno a vliezol dnu.

Prešiel som domom a bol som nevýslovne zmätený. Nikde ani stopy po neporiadku, naopak, izby boli nezvyčajne čisté a príjemné. V každej som našiel pripravené na podkúrenie, tri spálne prichystané s prepychom, čo sa priečilo Northmourovým obyčajom, v krčahoch voda a posteľ odostlané; v jedálni stôl prestretý pre troch a na policiach v komore hojná zásoba rôznych druhov studeného mäsa, diviny a zeleniny. Očakávali hosti, to bolo jasné, ale prečo hosti, keď Northmour nenávídí spoločnosť? A najmä, prečo dom pripravovali ukandomky, v hľbkej noci? A prečo boli okenice zavreté a dvere zamknuté?

Zahladil som všetky stopy svojej návštevy a vyliezol oknom vytriedzvený a znepokojený.

Jachta bola stále na tom istom mieste; na okamih mi prebleslo hlavou, že by to mohla byť Earl, ktorá priváža majiteľa pavilónu a jeho hostí. Ale prova plavidla smerovala na opačnú stranu.

KAPITOLA II.

rozpráva a nočnom pristáti.

Vrátil som sa do svojej skrýšy, aby som si uvažil jedlo — bol som náramne hladný, a postral sa o koňa, ktorého som ránc trocha zanedbal. Kedy-tedy som vyšiel na okraj lesa, ale pavilón sa vôbec nezmenil a po celý deň som na piesčinách nezazrel ani živú dušu. Kam som dovidel, jedinou známkou života bol nedaleký škuner na mori. Hodiny a hodiny plával bez cieľa pozdĺž pobrežia, no ako sa zvečerievalo, stále sa približoval. Čoraz väčším som bol presvedčený, že vezie Northmoura a jeho priateľov, a že sa pravdepodobne vydolia, keď sa zotmie; zhodovalo sa to nielen s tajuplnými prípravami, ale pred jedenástou ani príliv natoľko nestúpne, aby zaplavil trasovisko Graden Floe, vytvorené z morškého bahna, ktoré pomáhalo chrániť pobrežie pred votrelcami.

Cez deň vietor pomaly ustával a s ním sa tišilo aj more; ale pri západe slnka sa opäť vrátilo počasie, aké bolo predchádzajúci deň. Nastala úplne tmavá noc. Nárazy vetra od mora hučali ako paľba delovej batérie; s nárazmi šlahal kedy-tedy aj dážď a s prílivom sa príboj vzdúval čoraz silnejšie. Stál som na svojej pozorovateľni medzi chabzdu, keď na škuneru vytiahli na vrch stažňa svetlo a vtedy som zbadal, že je bližšie, ako bol pri svetle dohasinajúceho dňa. Usúdil som, že je to signál Northmourovým spojencom na pobreží; vyšiel som na piesčinu poobzerať sa, či niekto odpovedá. Pozdĺž lesa viedol úzky chodníček, najkratšie spojenie medzi pavilónom a ostatnými budovami; pozrel som v tú stranu a zazrel iskričku svetla, asi štvrt mile vzdialenosť, ktorá sa rýchle približovala. Rovnomerný pochyb nasvedčoval, že je to svetlo lampáša, ktorý nesie ktosi po krivolakom chodníčku a často sa tacká pod nečakanými zúrivými nárazmi vetra. Znovu som sa skryl medzi chabzdu a netrpezlivu očakával, kedy sa prichádzajúci priblíži. Vysvitlo, že je to žena; a keď prechádzala okolo môjho úkrytu vo vzdialenosťi asi päť a pol yardu, poznal som jej tvár. Stará a tichá pani, ktorá pestovala Northmoura, keď bol malý, spôsila sa s ním v tejto tajnej záležitosti.

Sledoval som ju z malej vzdialenosťi, čo mi umožnilo nespočetné vyvýšeniny a priehlbiny, kryla ma tma a pomáhala mi nielen pestúnkina hľuchota, ale aj rev vetra a príboja. Vošla do pavilónu rovno na prvé poschodie, tam otvorila jedno z okien, ktoré hľadeli na more. Hned nato na škuneru spustili zo stažňa svetlo a zhasli ho. Spnalo svoje poslanie a na palube si už boli istí, že ich očakávajú. Stareňa pokračovala v prípravách; hoci ostatné okenice ostali zatvorené, videl som záblesky svetla, ktoré sa pohybovalo po dome; z komínov — jedno po druhom — začali vyletať chumáče iskier, čo mi potvrdilo, že rozložila oheň.

Teraz som bol presvedčený, že Northmour a jeho hostia vystúpia na breh, len čo voda zaplaví trasovisko. Bola to búrlivá noc pre službu na lodi; pochybili ma strach aj zvedavosť, keď som si pomyslel, aké nebezpečenstvo hrozí pri pristáti. Pravda, môj

známy bol jedným z najvýstrednejších ľudí; ale predstava tejto výstrednosti znepokojovala a stiesňovala. S takýmito pocitmi som došiel na breh a ľahol si do prieplaviny, vzdialenej šesť stôp od chodníka, ktorý viedol k pavilónu. Odtiaľ som poľahky mohol spoznať prichádzajúcich a ak sú to známi, pozdraviť ich hned, keď sa vydolia.

Niečo pred jedenásťou — príliv bol ešte nebezpečne nízky — objavil sa blízko brehu lodný lampáš; zbystril som pozornosť a tak som zbadal ďaleko na mori druhý, ktorý sa divo kýval a niekedy zmizol vo vysokých vlnach. Počasie, ktoré sa zhoršovalo s prichádzajúcou nocou, a nebezpečné položenie jachty v závetri v blízkosti brehu ich asi prinutilo pokúsiť sa vydoliť v prvej priaznivej chvíli.

Zakrátko prešli blízko mňa štýria námorníci, ktorí niesli veľmi ťažkú truhlu, piaty s lampášom ich viedol a pestúnska ich vpustila do pavilónu. Vrátili sa na breh a prešli popri mne druhý raz s ďalšou truhlou, väčšou, ale zrejme nie takou ťažkou ako prvá. Aj tretí raz vykonali tú istú cestu, teraz však jeden z námorníkov niesol kožený lodný kufor a ostatnú batožinu a cestovnú tašku. To neobyčajne podráždilo moju zvedavosť. Ak bola medzi Northmourovými hostami žena, nasvedčovalo by to, že sa jeho obyčajne zmienili a že sa spreneveril svojim obľúbeným životným teóriám, čo ma, pochopiteľne, veľmi prekvapilo. Keď sme spolu bývali v pavilóne, bol to chrám nenávisti voči ženám. A teraz má bývať pod jeho strechou jedna z toho odpudzujúceho pohľavia. Zíšlo mi na um niekoľko podrobností, ktoré poukazovali na vyberaný vokus, ba temer koketériu, keď som si v predchádzajúcej deň prezeral prípravy v dome; teraz mi bol ich účel jasný a čudoval som sa, aký som bol hlúpy, že som na to neprišiel hned vtedy.

Medzitým, čo som takto hútal, bližil sa ku mne od brehu druhý lampáš. Niesol ho námorník, ktorého som ešte nevidel a ktorý viedol do pavilónu dve ďalšie osoby. Boli to bezpochyby hostia, pre ktorých dom pripravili; napol som zrak i sluch a pozoroval ich, keď šli popri mne. Jeden z nich bol nezvyčajne vysoký muž v cestovnom klobúku, stiahnutom na oči, a v peieríne, tesne pozapínanej a vyhrunutej tak, že mu kryla tvár. Nebolo možné viac zistíť, iba — ako som už spomienul — že bol vysoký a ťažkopádne kráčal, hlboko predkloneny. Popri ňom, držiac sa ho, alebo ho podopierajúc — to som nerozoznal — šla mladá, vysoká a štíhla žena. Bola veľmi bledá, ale svetlo lampáša jej vrhalo na tvár také hlboké a mihotavé tienie, že rovnako mohla byť škaredá ako hriech, alebo taká krásna, akú som ju neskôr poznal.

Keď boli pri mne, dievča čosi poznamenalo, ale slová zanikli vo vetre.

„Pst!“ povedal jej spoločník; tón, akým to vyslovil, ma vzrušil, až ma striaslo. Akoby vychádzal z hrudi, ktorú gnilavila smrteľná hrôza; nikdy som nepočul takú expresívnu slabiku a ešte aj teraz po rokoch, keď som v noci nepokojný, ju v duchu počujem. Muž sa pritom obrátil k dievča; zazrel som ohnivočervenú bradu a nos, ktorý mu

za mädi až zlomil; svetlé oči mu svietili od silného a neprijemného vzrušenia. Aj tito dvaja prešli a vpustili ich do domu.

Jednotlive i v skupinkách sa námorníci vrátili na breh. Vietor ku mne zanesol hrubý hlas, ktorý volal: „Odražit!“ Po chvíli sa priblížil ďalší lampáš. Bol to Northmour.

Moja manželka a ja, ja muž a ona žena, obaja sme sa často čudovali, ako môže byť niekto taký pekný a zároveň odpudzujúci, ako bol Northmour. Vyzeral ako dokonalý gentleman; jeho tvár bola inteligentná a odvážna, ale stačilo naň pozrieť, hoci aj keď bol najroztomilejší, a zbadali ste, že má povahu otrokárskeho kapitána. Nepoznal som nikoho, kto by bol taký výbušný a pomstivý ako on; spájal v sebe živost juhu a nepretržitú, chladnú nenávist severu; obe tieto črtu povahy sa mu zreteľne črtali na tvári a boli výstrahou, že sa človek má mať na pozore. Postavy bol vysokej, mocnej, pohyblivej, vlasys a pleť mal veľmi tmavé a črtu pekné, ktoré však rušil hrozivý výzor.

V tej chvíli bol bledší než zvyčajne; veľmi sa mračil; pohyboval perami a pri chôdzi sa rýchlo obzeral okolo seba, ako niekto, kto sa bojí. A predsa sa mi videlo, že má vitazoslávny výraz, ako keby bol už veľa vykonal a bližil sa k cieľu. Aj z ohľadu plnosti — nazdávam sa, že trocha oneskorenec — čiastočne aj pre potešenie, že naženiem strach znamenuje, chcel som, aby sa hned tam na mieste dozvedel o mne.

Vyskočil som na nohy a vykročil.
„Northmour!“

V živote som nezažil také prekvapenie. Bez slova na mňa skočil; v ruke sa mu čosi zablyšalo, zahnal sa mi dýkou rovno na srdce. V tej chvíli som ho zrazil na zem. Nievied, či preto, že som bol rýchly, alebo on neistý, čepeľ mi uškrabla iba plece, rukoväťou a päťstou ma však silne udrel do pfs.

Utekol som, ale nie ďaleko. Často predtým som pozoroval, kolko možnosti ukryt sa, kradmo postupovať, či ustúpiť poskytujú pieskové kopce; a ani nie desať yardov od miesta ruvačky som sa zase hodil na trávu. Lampáš spadol a zhasol. No na moje veľké prekvapenie som videl, že Northmour skokom unikol do pavilónu, a počul som, ako zatarasil dvere železnej závorou.

Neprenasledoval ma. Ušiel. Northmour, ktorého som poznal ako nezmieriteľného, odvážného človeka, ušiel! Skoro som neveril vlastným očiam; no celá záležitosť bola čudná, všetko v nej bolo neuveriteľné, a preto bolo škoda lámať si hlavu nad jednou neuveriteľnosťou viac alebo menej. Prečo tajne pripravili pavilón? Prečo Northmour a jeho hostia pristáli neskoro v noci, temer vo vichriči a keď trasovisko bolo sotva zaliate? Prečo sa pokúsil ma zabiť? Nepoznal môj hlas? Bol by som to rád vedel, ale najmä to, prečo mal v ruke pripravenú dýku. Dýka, či dokonca ostrý nôž, sa akosi nehodili do doby, v ktorej sme žili, a gentleman, ktorý pristál so svojou jachtou na vlastnom panstve, hoci v noci a za trečha tajomných okolností, nezvykne sa prechádzat takto pripravený na vražedný útok.

Cím dlhšie som o všetkom rozmyšľal, tým som

bol bezradnejší. Znovu som si na prstoch vyratúval záhadu: pavilón tajne pripravený pre hostí; hostia, ktorí pri vylodení riskovali život a hrozilo im nebezpečenstvo, že sa jachta rozbitie; hostia, aspoň jeden z nich, plný neskrývanej a zdánlive neopodstatnej hrôzy; Northmour s obnaženým nožom; Northmour, ktorý pichol svojho najbližšieho známeho pri prvom slove; posledné, no nie menej čudné ohnivko: Northmour, utekajúci pred tým, koho sa pokúsil zavraždiť, Northmour, ktorý sa zbarikádoval za dverami pavilónu akô prenasledované zviera. Narátať som najmenej šesť nanajvýš prekvapujúcich záhad, jedna dôležitejšia ako druhá, a všetky dokopy tvorili súvislú históriu. Temer som sa hanbil, že verím vlastným zmyslom.

Ako som tak stál, ohromený a záčudovaný, uvedomil som si bolestivé poranenie, utfzené v ruvačke; zakrádal som sa pomedzi pieskové kopce a odľahlým chodničkom som sa dostal pod ochranu lesa. Cestou ma opäť minula vo vzdialosti niekoľkých yardov stará pestúnska s lampášom, ktorá sa vračala do gradeňského sídla. To bolo siedme podzivné ohnivko pripradu. Zdalo sa, že Northmour a jeho hostia si budú sami variť a riadiť, kým starena bude naďalej bývať vo veľkých, prázdnych kasárnach v parku. Muselo to byť iste čosi väzne, že sa podvolili tolkému nepohodliu, len aby zachovali tajomstvo. Takto som hútal cestou do svojej skryši. Kvôli väčšej bezpečnosti som pošliapal uhlíky na ohnisko a rozsvietil lampáš, aby som si pozrel ranu na pleci. Hoci bola nepatrňá, dosť krvácala; ošetril som si ju, ako som najlepšie mohol (lebo som na ňu len ťažko dočiahol), handrou a studenou vodou zo studničky. Zatiaľ, čo som sa takto zamestnával, v duchu som vypovedal vojnu Northmourovovi a jeho tajomstvu. Od prírody nie som srditý a nazdávam sa, že ma väčšmi trápila zvedavosť než rozmrzenosť. No vojna bola, pravdaže, vyhlásená, a ako prvú prípravu som vytiahol revolver, vybral z neho náboje, vycistil ho a znova s úzkostlivou starostlivosťou nabil. Ďalšou starostlivosťou bol kôň. Mohol by sa odtrhnúť, alebo zardončať, a tak prezradil moje táborkisko v Pobrežnom lese. Rozhodol som sa, že ho niekam odprameam, a skoro pred svitaním som ho viedol cez piesčiny k rybárskej dedine.

KAPITOLA III. rozpráva, ako som sa poznal so svojou ženou.

Dva dni som sa plazil okolo pavilónu, pričom som využíval nerovný povrch piesčín. Stal som sa znalcom potrebnej taktiky. Nízke pahorky a plytké dolinky, susediace jedna s druhou, kryli ako pláštikom moje očarujúce, hoci azda nečestné sliedenie. No napriek tejto výhode som sa o Northmourovovi a jeho hostoch dozvedel iba málo.

Starena, chránená tmou; nosila zo sídla čerstvě zásoby. Northmour a mladá žena sa prechádzali —

niekedy spolu, ale častejšie každý sám — denné hodiny i dve po brehu popri pohyblivom piesku. Usúdil som, že sa tade prechádzajú preto, lebo miesto bolo nekryté iba od mora, a tak dúfali, že ich nik neuvidi. Mne však tak tiež výborne vyhovovalo, lebo susedilo s najvyšším a najnepravidelnnejším pieskovým kopcom; z neho, ležiac v jamě prisutnú k zemi, videl som Northmoura a mladú ženu, keď sa prechádzali.

Vysoký muž akoby zmizol. Nielen že nikdy neprekročil prah domu, ale ani jeho tvár sa nikdy neukázala v obloku; aspoň pokial som videl; vo dne som sa totiž neodvážil pripať veľmi blízko, lebo z horného poschodia bolo vidno na piesčiny; v noci zase, keď som sa mohol odvážiť bližšie, dolné okná boli zbarikádované ako pred obliehaním. Zavše som si myslil, že vysoký muž je azda pripútaný na lôžko, lebo som sa pamätať na jeho neistú chôdzu; alebo že odišiel nadobro a Northmour ostal v pavilóne s mladou ženou sám. Už vtedy sa mi táto predstava neviela.

Ci už boli tito dvaja manželmi, alebo neboli, som nevedel, ale toľko som vybadal, že o ich priateľských vzťahoch nemôže byť ani reči. Hoci som nepočul nič z ich rozhovoru a iba zriedkakedy zazrel rozhodný výraz na ich tvárich, predsa bolo vidno, že sa podvolili tolkému nepohodliu, len aby zachovali tajomstvo. Takto som hútal cestou do svojej skryši. Kvôli väčšej bezpečnosti som pošliapal uhlíky na ohnisko a rozsvietil lampáš, aby som si pozrel ranu na pleci. Hoci bola nepatrňá, dosť krvácala; ošetril som si ju, ako som najlepšie mohol (lebo som na ňu len ťažko dočiahol), handrou a studenou vodou zo studničky. Zatiaľ, čo som sa takto zamestnával, v duchu som vypovedal vojnu Northmourovovi a jeho tajomstvu. Od prírody nie som srditý a nazdávam sa, že ma väčšmi trápila zvedavosť než rozmrzenosť. No vojna bola, pravdaže, vyhlásená, a ako prvú prípravu som vytiahol revolver, vybral z neho náboje, vycistil ho a znova s úzkostlivou starostlivosťou nabil. Ďalšou starostlivosťou bol kôň. Mohol by sa odtrhnúť, alebo zardončať, a tak prezradil moje táborkisko v Pobrežnom lese. Rozhodol som sa, že ho niekam odprameam, a skoro pred svitaním som ho viedol cez piesčiny k rybárskej dedine.

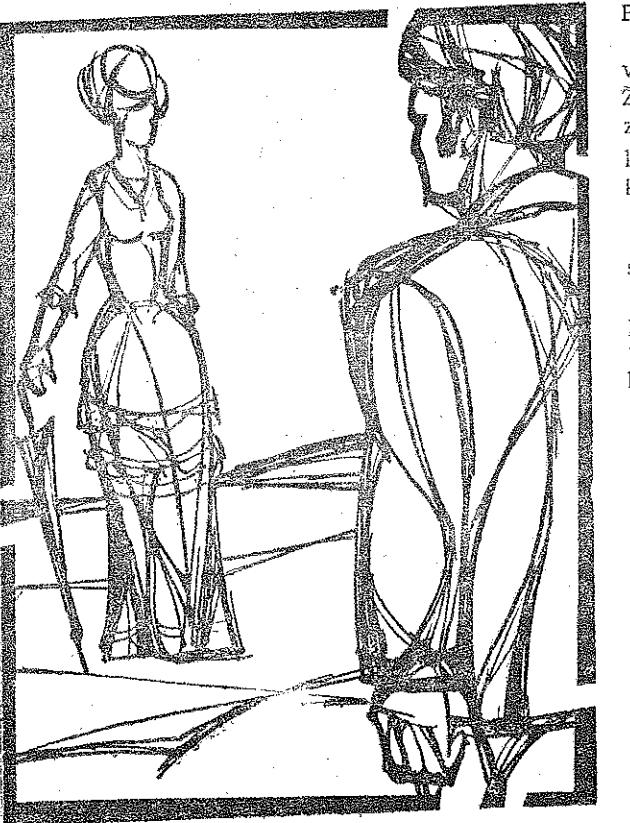
Na tretí deň ráno sa chvíli prechádzala sama, keď som zbadal, že usedavo pláče. Iste ste vybadali, že moje srdce bolo, už väčšmi zaujaté, než som predpokladal. Mala pevné, pritom ľahké pohyby a hlavu niesla neobvyčajne pôvabne; každý jej krok bol prítážlivý a pozdávalo sa mi, že okolo seba vyžaruje nehu a urodzenosť.

Deň bol taký príjemný, tichý a sineačný, more pokojné a vzduch ostrý a svieži, že sa proti svojmu zvyku dala zlákať na ďalšiu prechádzku. Teraz s ňou bol Northmour a boli len krátka na brehu, keď som videl, že ju násilím chytil za ruku. Vzperala sa a dosť hlasno vykrikla. Vyskočil som, nedabajúc na svoje čudné postavenie, no prv než som urobil krok, Northmour sa s odkrytou hlavou hlboko uklonił, akoby sa ospravedlňoval, a tak som si ľahol späť do svojho úkrytu. Vymenili si niekoľko slov a Northmour s ďalšou poklonou opustil breh a vrátil sa do pavilónu. Prešiel nedaleko mňa a videl som, že je vzrušený, hrozivo gánil a zúrivo sekal palicou po tráve. So zadostučinením som spoznal, že veľká

rana, ktorú má pod ľavým, značne očernetým okom, je mojim dielom.

Dievča chvíľu postálo na tom istom mieste, kde ju opustil, a hľadalo ponad ostrovček na jasné more. Zrazu sa myklo ako niekto, kto odhodil starnosť a opäť sa vzchopil, a rýchlo a rozhodne vykročilo. Aj ona bola podráždená tým, čo sa stalo. Zabudla, kde je. Videl som, že ide rovno k príkremu a nebezpečnému okraju pohyblivého piesku. Ešte dva-tri kroky a bola by v nebezpečenstve života; zošmykol som sa dolu pieskovým kopcom, ktorý bol veľmi prjkry, rozbehol sa a z polcesty som na ňu zavolať, aby zastala.

Poslúchla a obrátila sa. Nebola nijako postrašená a ako kráľovná zamierila rovno ku mne. Bol som bosý a oblečený ako obyčajný mornár, iba okolo pásu som mal egyptský šál; spryti ma asi považovala za niekoho z rybárskej dediny, čo sa sem zatúlal pri rybačke. Stáli sme si zoči-voči, oči upieraťa pevné a panovačne na mňa, a mne sa videlo, že

je krajšia, než som očakával, a môj obdiv a prekvapenie ešte vzrástli. Pocitil som k nej aj veľkú úctu, lebo hoci konala tak smelo, predsa si zachovala zvláštny a pritom pôvabný dievčenský výzor; moja žena sa po celý obdivuhodný život správala starosvetsky a táto vynikajúca vlastnosť dodávala jej sladkým dôvernostiam novú, väčšiu cenu.

„Čo to znamená?“ opýtala sa.

„Kráčali ste rovno do trasoviska,“ povedal som jej.

„Nie ste asi z tohto kraja,“ pokračovala. „Rozprávate ako vzedolený človek.“

„Nazdávam sa, že mi toto pomenovanie patrí aj v takomto oblečení,“ povedal som. Medzitým už jej ženské oko objavilo šerpu.

„Ach!“ zvolala, „vaša šerpa vás prezrádza.“

„Použili ste slovo prezradit,“ pokračoval som. „Smiem vás požiadať, aby ste ma neprehradili? Musel som sa odhaliť vo vašom záujme; ak by sa však Northmour dozvedel o mne, bolo by to pre mňa veľmi neprijemné.“

„Viete, s kym sa rozprávate?“ opýtala sa.

„Nie so ženou pána Northmoura?“ odpovedal som otázkou.

Pokrútila hlavou. Medzitým si ma tak pozorne ozreja, že som bol až v rozpakoch. Potom vypuchla:

„Máte úprimnú tvár. Budte, pane, úprimný ako vaša tvár a povedzte, čo chcete a čoho sa obávate? Myslite, že by som vám mohla ubližiť? Nazdávam sa, že vy máte viac moci mi škodiť! A predsa nevyzeráte neláskavo. Čo sledujete, vy gentleman, že sa plazíte ako zvezd po tomto opustenom mieste? Povedzte mi, koho nenávidíte?“

„Nikoho,“ odpovedal som, „a zoči-voči sa postavím hocikomu. Volám sa Cassilis, Frank Cassilis. Žijem ako tulák pre vlastné potešenie. Som jedným z najstarších Northmourových priateľov; a on ma pred troma dnami v noci, keď som ho na týchto piesčinách oslovil, bodol nožom do pleca.“

„To ste boli vy!“

„Prečo to urobil,“ pokračoval som, nevšimajúc si poznámku, „je mi úplne nepochopiteľné a ani nie som na to zvedavý. Nemám veľa priateľov, ani priateľstvá nevyhľadávam, ale nikto ma odnial nevyženie násilím. Táboril som v gradenskom Po-brežnom lese ešte pred jeho príchodom, táborím tam aj teraz. Ak sa, pani, nazdávate, že vám alebo vašim blízkym chcem ubližiť, náprava je vo vašich rukách. Povedzte mi, že táborim v Hemlock Dene a dnes v noci ma môže v spánku prebodnúť.“

S tým som pred ňou si nial čiapku a znova som sa vyškriabal na pieskový kopec. Neviem prečo, ale cítil som sa ukrutánsky ukrivený a prichodil som si ako hrdina a martyr; v skutočnosti som nemal ani slovka ná svoju obranu a nič, čím by som prijateľne vysvetlil svoje konanie. Ostal som v Gradene z prirodzenej, no nedôstojnej zvedavosti; a potom sa k prvému motívnu pridružil aj druhý, ktorý som však vtedy nemohol dosť dobre panej svojho srdca vysvetliť.

Prádaže, v tú noc som nemysiel na nikoho iného; a hoci jej správanie a postavenie zdalo sa podozrivé, v srdci som nepochyboval o jej poctivosti. Bol by som vzal aj jed — i keď bolo ešte všetko nejasné — že je bez viny a že keď sa tajomstvo vysvetlí, vysvetlne, že sa na týchto udalostiach zúčastnila správne a nevyhnutne. Práda, nech som si akokoľvek lámal hlavu, neprišiel som na nijaky názor o jej vzťahoch k Northmouovi, ale aj tak som si bol istý svojím záverom, lebo mi ho diktoval inštinkt, nie rozum a ako sa vraví, tej noci som usínal s myšlienou na ňu.

„Čo to znamená?“ opýtala sa.

„Kráčali ste rovno do trasoviska,“ povedal som jej.

Nasledujúci deň vyšla sama asi v tú istú hodinu a len čo ju pieskové kopce kryli pred pavilónom,

podíšla bližšie k hrebeňu a opatrne zavolaťa moje meno. Prekvapilo ma, aká je smrteľne bledá a zrejme hlboko vzrušená.

„Pán Cassilis!“ volala, „pán Cassilis!“

Okamžite som sa objavil a zoskočil dolu na breh. Len čo ma zazrela, bolo vidieť, že sa jej uľavilo.

„Ach!“ zvolala zachripnuto, ako niekto, komu sňali fažobu z pŕs, a potom dodala: „Dákovaf bohu, ste živý a zdravý! Vedela som, že budete tu, ak ste nažive.“

(Nebolo to čudné? Ako rýchlo a mädro pripravuje príroda naše srdcia na veľké, celoživotné milostné vzťahy, ktorých predtuchu sme ja a moja žena pocitili na druhý deň našej známosti. Ja som už vtedy dúfal, že ma bude hľadať, ona si bola istá, že ma nájde.)

„Neostávajte,“ pokračovala rýchle, „neostávajte tu. Slúbte mi, že už nebudeš spať v tom lese. Neviem, ako trpím; celú noc som nemohla zaspáť, neprestajne som musela myslieť na to, v akom ste nebezpečenstve.“

„Nebezpečenstve?“ opakoval som. „Od koho mi hrozí nebezpečenstvo? Od Northmoura?“

„Nie,“ odpovedala. „Nazdávate sa, že by som mu niečo povedala po tom, čo ste mi rozprávali?“

„Nie od Northmoura?“ opakoval som. „Potom ako? Od koho? Neviem o nikom, koho by som sa musel bať.“

„Nepýtajte sa,“ znala jej odpoved, „nemôžem vám odpovedať. Verte mi však a odiďte odiaľto — verte mi a chodte rýchlo preč, rýchlo, ak vám je život milý!“

Chciet sa zbaviť odvážného mladika tým, že mu naháňať strach, nikdy nie je prospiešné. To, čo mi povedala, moju neústupnosť len zosínilo a neodistalo sa mi otázkou cti. A jej starosť o moju bezpečnosť ma ešte väčšmi utvrdila v mojom rozhodnutí.

„Nesmiete ma považovať za zvedavého, pani,“ odpovedal som, „ale ak je Graden také nebezpečné miesto, azda ani vy tu nie ste v bezpečí.“

Iba na mňa vycítavo pozrela.

„Vy a váš otec,“ pokračoval som. Prerušila ma a takmer jej zastavilo dych.

„Môj otec! Ako to viete?“ zvolala.

„Videl som vás spolu, keď ste sa vydobili,“ znala moja odpoveď; neviem prečo, ale oboch nás to uspokojoilo, ved' to bola pravda. „No,“ pokračoval som, „nemusíte sa predo mnou bať. Vidím, že máte niečo tajíť a verte mi, vaše tajomstvo je u mňa v bezpečí tak, ako keby som bol v Gradenskom trásovisku. Roky som sa sotva s kým rozprával; môj kôň je mojim jediným druhom a ani toto úbohé zvieratko nie je pri mne. Vídete teda, že sa môžete spoľahnúť na moju milčalnosť. Nuž mi povedzete pravdu, moja drahá pani, nie ste v nebezpečenstve?“

„Pán Northmour vráví, že ste čestný človek,“ odpovedala, „a keď vás vidím, verím tomu. Poviem vám toľko: máte pravdu, sme v hroznom, hroznom nebezpečenstve a pokiaľ tu ostávate, hrozí aj vám.“

„Ach! Počuli ste o mne od Northmoura? A považujete ma za charakterného?“

„Včera večer som sa na vás pýtal,“ odvetila.

„Predstieraťa som,“ zaváhala. „Predstieraťa som, že som vás kedysi dávno stretla, a rozprávala sa s vami o ňom. Nie je to pravda; ale nemohla som inakšie, aby som vás neprezradila a kvôli vám sa nedostala do ľažkostí. Veľmi vás chváli.“

„A — dovolite mi jednu otázku — hrozí toto nebezpečenstvo od Northmoura?“ dozvedal som sa.

„Od pána Northmoura?“ zvolala. „Ach, nie! Ostáva tu, aby ho s nami znášal.“

„A zatiaľ mne nazývate, aby som ušiel?“ opýtal som sa. „Necenite ma veľmi vysoko.“

„Prečo by ste ostávali? Nie ste naším priateľom.“

Neviem, čo to na mňa prišlo, od detstva som si neuviedomoval podobnú slabosť, no jej odpoved' ma tak sklamala a zahanbila, že sa mi oči napinili silami, keď som jej uprene hľadel do tváre.

„Nie, nie,“ povedala zmeneným hlasom, „nechcela som, aby moje slová vyzneli neláskavo.“

„Ja som vás urazil,“ namietol som a podával jej ruku s prosebným pohľadom, ktorý sa jej akosi dotkol, lebo mi hned, ba dychtivo podala ruku. Chvíľu som ju držal v svojej a hľadel jej do očí. Ona odtiahla ruku prvá a celkom zabudnúc na svoju žiadosť a na slub, ktorý mi chcela vnútiť, utekala čo najrýchlejšie preč, ani sa neobzrela, kým mi nezmizla z očí. A vtedy som si uvedomil, že ju ľubím, a v srdci, plnom šťastia, som sa ubezpečil, že ona — že moje dvorenie nie je ani jej ľahostajné.

Neskoršie to veľa ráz popierala, no s úsmievom a nie väzne. Som si istý, že by sme si neboli stisli ruky tak pevne, keby už nebola voči mne niečo cítila. A keď sa to tak všetko uváži, tento spor nebol taký vážny, lebo, ako sa sama priznala, začala ma ľubíť nasledujúceho dňa.

A predsa nasledujúceho dňa sa prihodilo veľmi málo. Prišla a zavolaťa ma dolu ako predchádzajúci deň, pokarhala ma, že som ešte v Gradene a keď videla, že neustúpim, začala sa ma podrobne vypytovať, ako som sem prišiel. Porozprával som jej, koľké náhody zapričinili, že som bol svedkom ich vylodenia a ako som sa rozhadol ostať, čiastočne kvôli záujmu, ktorý vo mne prebuli Northmouovi hostia, čiastočne kvôli jeho vražednému útoku. Čo sa toho prvého týka, obávam sa, že som bol neúprimný a nechal ju v domnení, že ma príťahovala od prvej chvíľky, keď som ju zazrel na piesčinách. Táto spoved' ulavuje môjmu srdcu aj teraz, keď je už moja žena na druhom svete a vie všetko, teda aj to, že som i toto myslí úprimne; kým žila, nikdy som nedokázal byť taký tvrdý a sklamat ju, hoci ma svedomie často hrýzo. V takom manželskom živote, ako bol náš, bolo však aj malé tajomstvo ako hrášok, pre ktorý princezná nespala.

Potom sa náš rozhovor obrátil na iné a ja som jej veľa rozprával o svojej osamelosti, blôdení; ona viac načúvala než hovorila. Hoci sme sa rozprávali prirodzene a teraz už o témach, ktoré sa videli byť ľahostajnými, boli sme obaja príjemne vzrušení. Priskoro nádišiel čas, keď musela odísť; rozili sme sa akoby po vzájomnej dohode bez počania rúk, lebo obaja sme vedeli, že medzi nami je to zbytočná obradnosť.

Nasledujúci, štvrtý deň našej známosti, sme sa stretli na tom istom mieste, ale zavčas rána, obaja dôverčiví a predsa plachí. Keď opäť rozprávala o nebezpečenstve, aké mi hrozí — chápal som to ako výhovorku, aby mohla prísť — začal som jej vysvetľovať, v noci som si totiž pripravil dlhú reč, ako vysoko si cením jej láskavý záujem a že dosiaľ nikto nedbal vypočuť si môj životopis, ani mne až do včerajska nezáležalo, aby som oňom niekomu rozprával.

Prerušila ma a prudko povedala:

„A predsa, keby ste vedeli, kto som, ani by ste sa so mnou nezhovárali!“

Odpovedal som jej, že taká myšlienka je šialenskou, a hoci sa poznáme len krátko, pokladám ju už za drahú priateľku; no ako sa zdalo, z môjho odporovania bola ešte zúfalejšia.

„Môj otec sa skrýva!“ zvolala.

„Moja drahá,“ odvetil som a po prvý raz som zabudol dodať pani, „nedbám o to. Nech sa hoci aj dvadsať ráz skrýva, vás to ani trocha nezmení.“

„Ach, ale prečo sa skrýva!“ zvolala, „prečo. Je to —“ blas sa jej na chvíľu zasekol, „je to pre nás hanba!“

KAPITOLA IV.

rezpráva, akým desivým spôsobom som poznal, že v graden-skom Pobrežnom lese nie som sám.

Toto mi rozprávala moja žena pladúsky a vzlykajúc. Volala sa Clara Huddlestonová: mojim ušiam to znelo veľmi pekne, no nie tak ako Clara Cassiusová, meno, ktoré nosila v dlhšej a, chvalabóhu, šťastnejšej dobe svojho života. Jej otec Bernard Huddleston bol súkromný bankár veľkého obchodného sveta. Pred mnohými rokmi, keď sa jeho obchody nedarili, hľadal najprv nebezpečnú a potom zločinnú pomoc, aby sa vyhol úpadku. Všetko darimo; zapletal sa čoraz väčší a väčší, až zistil, že súčasne so cťou stratil aj majetok. V tom období Northmour dvoril veľmi vytrvale jeho dcére, hoci ho ona neveľmi povzbudzovala; preto Bernard Huddleston viediac, že Northmour je mu naklonený, obrátil sa naň, aby mu pomohol v najväčšej tvrdzi. Nebolo to iba zruinovanie a hanba, iba zákonitné odsúdenie, ktoré si nešťastník privolať na hlavu. Do väzenia by bol vari šiel s ľahkým srdcom. Čoho sa obával, čo mu v noci nedalo spať a prečo sa prebúdzal z drietom šialený od strachu, bol akýsi tajomný, nečakaný, zločinný pokus o jeho život. Želal si preto pochovať svoju existenciu a uniknúť na niektorý ostrov v južnom Tichom oceáne a chcel na to použiť Northmourovu jachtu Red Earl. Jachta ich tajne odviezla z pobrežia vo Walese a vyložila v Graden, kde mali čakat, kym ju opravia a zásobia na dlhšiu cestu. Clara nepochybovala, že si Northmour určil jej ruku ako cenu za túto cestu.

A hoci sa správala dosť priateľsky a dvorne, nie-

koľko ráz sa zachovala prísmielo, a to nie len v rečach.

Azda nemusím vraviť, že som počúval napäť a pozorne, a keď som niečomu nerozumel, dopodrobna som sa vypytoval. Ale zbytočne. Clare nebolo celkom jasné, čo im hrozilo, ani aký útok treba čakať. Vedela, že jej otec nepredstieral strach, ktorý mu ničil zdravie, a niekoľko ráz sa rozhodoval, že sa bez akýchkoľvek podmienok vydá policii. Ale napokon plán zavrhol, lebo bol presvedčený, že ani silné anglické väznice ho neuchránia pred prenasledovateľmi. V posledných rokoch svojho obchovania mal veľa do činenia s Talianom a s Talianmi usadenými v Londýne; Clara sa nazdávala, že tito voľajako súvisia so záhubou, ktorá mu hrozila. Veľmi sa naťakal jedného talianskeho námorníka na palube Red Earl a trpko a opäťovne za to obviňoval Northmoura. Northmour protestoval, Beppo (tak sa námorník volal) je vraj výtečný chlapík a možno mu na život a na smrť dôverovať; no pán Huddleston odvtedy vyhlasoval, že je všetko stratené, že to je len otázka niekoľkých dní a že Beppo je jeho skaza.

Celú prihodu som považoval za halucinácie mozgu, otriaseného neštastím. Jeho talianske transakcie mu zapričinili ľažkú stratu a odvtedy hľadal s nenávistou na každého Taliana a bolo prirodzené, že blavnú príčinu svojho neštastia a hrôzy pripisoval dajakému príslušníkovi tohto národa.

„Váš otec potrebuje dobrého lekára a upokojujúci liek.“

„A čo pán Northmour?“ namietala, „toho nepostihla nijaká strata, a predsa sa tak isto boji.“

Musel som sa zasmiať jej zdanlivej prostote.

„Moja drahá,“ povedal som, „sama ste mi rozprávali o odmene, ktorá ho čaká. Nezabúdajte, v láske je všetko dovolené; ak Northmour podnekuje obavy vášho otca, nuž nie preto, že by sa bál dajakého talianskeho chlapa, ale že sa zbláznil do pôvabnej Angličanky.“

Pripomenula mi útok na mňa v noci, keď sa vydobili a ten som si nevedel vysvetliť. Skratka a dobre, dohodli sme sa, že sa ihneď vyberiem do rybárskej dediny, volala sa Graden Wester, obstarám všetky noviny, ktoré budem môcť, a sám sa presvedčím, či tieto neustále obavy majú dajaký podklad. Nasledujúce ráno, v ten istý čas a na tom istom mieste podám Clare hlásenie. Pri tejto priležitosti už môj odchod nespomenula, ba ani netajila, že pomyslenie na moju blízkosť jej pomáha a teší ju; a ja, ja by som ju nebol mohol opustiť, ani keby ma o to prosila na kolenách.

Prišiel som do Graden Westera už pred desiatou predpoludním, lebo v tých časoch som bol výborným chodcom a dedina bola vzdialená, myslím, že som to už spomínané, niečo vyše sedem mil'; príjemná prechádzka, stále po pružnom trávniku.

Dedina patrí medzi najpustejšie na celom pobreží, čo už veľa znamená; v príhľbine stojí kostol, úbohyjich tajne odviezla z pobrežia vo Walese a vyložila v Graden, kde mali čakat, kym ju opravia a zásobia na dlhšiu cestu. Clara nepochybovala, že si Northmour určil jej ruku ako cenu za túto cestu. A hoci sa správala dosť priateľsky a dvorne, nie-

ju pretína v pravom uhle; na križovatke týchto ulic tmavá, chmúrna krčma.

Obliekol som sa na túto príležitosť trocha prima-ranejšie a hned som navštívil kňaza na jeho malej presbyteriánskej fare pri cmetieri. Poznal ma, hoci sme sa posledný raz videli pred deviatimi rokmi; a keď som mu vysvetlil, že som už dlho na pôsobení a nepoznám novšie zprávy, ochotne mi požičal za náruč novín, ktoré mali dátum spred mesiaca až po predchádzajúci deň. Odnesol som si ich do krčmy, rozkázal raňajky a sadol si preštudovať „Huddlestonov úpadok“.

Ako vysvitlo, bol to povestoný prípad. Tisice ľudí bolo celkom ožobráčených; jeden človek sa zastreli, len čo zastavili vypílacie. Bolo zvláštne, keď som čítal tieto podrobnosti, že som neprestával sympatizovať skôr s pánom Huddlestonom než s jeho obeťami; už tak dôkladne ma ovplyvňovala láska k mojej žene. Prirodzene, za bankárovu hlavu vypísal odmenu a keďže prípad sa nijako nedal ospravedlniť a verejnosť bola riadne pobúrená, za jeho polapenie nukali neobyčajne vysokú sumu 750 libier. Pisali, že má pri sebe veľa peňazí. Jedného dňa že ho vraj videli v Španielsku, druhý deň, podľa inej bezpečnej zprávy, sa vraj ešte stále ukryva medzi Manchesterom a Liverpoolem, alebo na hraniciach Walesu; ďalší deň telegraficky oznamovali, že prišiel na Kubu či na Yukatan. No nikde nebolo ani slovo o Talianovi, ani o dajakom tajomstve.

V posledných novinách však bola nie celkom jasná poznámka; rezisori účtov, poverení preskúmaním úpadku, prišli, zdalo sa, na veľkú, mnohotisícovú sumu, ktorá svojho času figurovala v transakciách Huddlestonovho bankového domu; ktorá sa však objavila odňuka a zmizla tak isto tajomne. Iba raz ju spomenuli v spojení s menom, a to len s iniciálami „X. X.“; po prvý raz sa však jasne objavila v podniku v období veľkej krízy asi pred šiestimi rokmi. V súvislosti s touto sumou chýry spomíinali väčenú kráľovskú osobnosť. Predpokladá sa, že „zbabelý desperado“ — taký, pamäťam sa, bol novinársky výraz — unikol s veľkou časťou tohto tajomného kapítalu.

Ešte stále som rozmyšľal o tejto skutočnosti a namáhal sa dostať ju do dajakej spojitosťi s nebezpečenstvom hroziacim pánu Huddlestonovi, keď do krčmy vošiel muž a nepochybne s cudzím prízvukom si pýtal chlieb a syr.

„Siete Italiano?“ opýtal som sa.

„Si, signor,“ znela odpoveď.

Povedal som mu, aké nezvyklé je stretnúť tak ďaleko na severe obyvateľa jeho krajiny; pokrčil plecami a odpovedal, že človek ide za prácou všade. Akú prácu dúfal nájsť v Graden Westeri, som si nevedel predstaviť; táto prihoda sa mi nepríjemne dotkla a kym mi krčmár vydával drobné, opýtal som sa ho, či kedy videl v dedine Taliana. Odpovedal, že raz videl Nór, ktorí stroskotali na druhej strane Graden Nessu a vytiahol ich záchranný čln z Cauldhavenu.

* Ste Talian?

** Áno, pane.

„To nie!“ povedal som. „Ale Talian, ako ten chlap, ktorý si kúpil chlieb a syr.“

„Čo?“ zvolal krčmár, „ten chlapík s počernou tvárou a žltými zubami? To bol Talian? No, to bol prvý a nazdávam sa aj posledný, ktorého som kedy videl.“

Kým hovoril, pozrel som na ulicu a videl som troch mužov, ako sa väčne rozprávali ani nie tridsať yardov odtiaľ. Jeden z nich bol môj nedávny druh z krčmy; druhí dvaja podľa ich pekných, bledých tvári a mäkkých klobúkov zrejme patrili k tej istej národnosti. Okolo nich stál krdeľ dedinských detí, ktoré ich napodobňovali, gestikulujúc a hovoriac akousi hatlaninou. Trojica stála na pustej, špinavej ulici a vyzerala na nej mimoriadne cudzo, nad nim sa rozprestieralo tmavosivé nebo; priznám sa, že v tej chvíli moja nedôvera utŕžila otrás, z ktorého sa už nespämätala. Nech som hocijako rozumne uvažoval a presvedčal sa, nemohol som si vyhovoriť skutočnosť, ktorú som videl, a aj mňa sa zmocňoval strach z Talianov.

Deň sa už pomaly chýlil ku koncu, keď som na faru vrátil noviny a vykročil rezkým krokom domov po piesčinách. Nikdy na tú cestu nezabudnem. Bolo chladno a búrivo; v nízkej tráve pod nohami pískal vleter; prudké závany prinášali spršku drobného dažda a z lona mora sa dvhalo ohromné pohorie mračien. Čažko si predstavil neutešenejší večer a neviem, či následkom týchto vonkajších vplyvov a či preto, že ma už znepokojovalo to, čo som počul a videl, moje myšlienky boli také chmúrne ako počasie.

Z horných okien pavilónu bolo vidieť dosť veľkú plochu piesčin smerom na Graden Wester. Aby ma nezbadali, musel som sa držať blízko brehu, kym ma nechránili vyššie pieskové kopce na malom myse, odkiaľ som mohol preniknúť krížom cez prieplány k okraju lesa. Slnko zapadalo, nastal odliv a pohyblivý piesok odkrylo; kráčal som popri ňom, zahĺbený do nepríjemných myšlienok, keď zrazu ani hrom z jasného neba, zazrel som ľudské ššapaje. Viedli rovnohežne s mojou cestou, lenže nižšie po brehu a nie popri trávnatom okraji; a keď som si ich lepšie poobzeral, videl som podľa veľkosti a hrúbky odtlačkov, že neznámy túto cestu nepozná. No nielen to, bezstarostný smer jeho cesty naznačoval, že je v kraji cudzincom a nepočul o zlovestnom chýre gradenského pobrežia.

Krok za krokom som sledoval stopy, keď asi štvrt mile ďalej zanikli na juhovýchodnej časti Gradenškeho trasoviska. Tam, nech to bol ktokoľvek, ubožiak zahynul. Pár čajok, ktoré ho azda videli zmiznúť, krúžili nad jeho hrobom a ako obyčajne melancholicky pískali. Posledné slnečné lúče prenikli cez mraky a zafarbili šíry povrch pohyblivého piesku tmavým purpurom.

Chvílu som stál ako primrazený a hľadal na to miesto; skľúčili ma vlastné úvahy a celkom ma opanovalo vedomie smrti. Rozmyšľal som, ako dlho asi tragédia trvala a či bolo jeho výkriky počuť až do pavilónu. Práve som sa rozhadol, že sa odtrhnem od smutného miesta, keď na brehu zadul silnejší závan vetra a ja som zazrel, ako sa krúti — raz

vysoko vo vzduchu, raz sa zľahka dotýka povrchu piesku — mäkký čierny plstený klobúk, mierne kužeľovitého tvaru, taký, aký som dnes videl na hlavách Talianov.

Nazdávam sa, hoci som si nie istý, že som vykrikoval. Vietor hnal klobúk od pobrežia a ja som obehol okraj trasoviska a čakal naň. Prudký závan vetra ustal, klobúk ostal ležať na pohyblivom piesku a potom ho nový náraz priviaľ kúsok od miesta, kde som stál. Viete si predstaviť, s akým záujmom som ho zodvihol. Slúžil už asi dlho, bol obnosenejší než tie, ktoré som videl na ulici. Mal červené futro s pečiatkou výrobcu, ktorého meno som zabudol, a miesto výroby Venedig (na to som nezabudol), pomenovanie, ktorým Rakúšania nazývajú krásne mesto Benátky, vtedy a ešte dlho potom čas ich územia.

Celkom ma to criaslo. V predstave somi videl na všetkých stranach Talianov; a prvý a azda posledný raz v živote ma premohla panická hrôza. Nevedel som, čoho sa báť, no priznávam, že som sa bál poriadne; a len váhavo som sa vrátil do svojho nechráneného a osamelého tábora v lese.

Tam som zjedol trocha studenej ovsenej kaše, ktorá mi ostala z minulého večera, lebo som nemal chut zapaliť oheň; takto posilnený a povzbudený som zahnal fantastické obavy a ľahol si spať s pojknou myslou.

Neviem, ako dlho som spal, keď ma zrazu zobudilo oslepujúce svetlo, ktoré mi blysklo do tváre. Prebudilo ma to ani úder. Okamžite som bol na kolenach. No svetlo zmizlo tak rýchlo, ako sa objavilo. Bola hlboká tma. More hučalo, ako keď dunia delá, a dážď sa lial, a tak bûrka účinne prehlušila všetko ostatné. Myslím, že mi trvalo pol minúty, kým som zase nadobudol rozvahu. Nebyť dvoch okolností, nazdal by som sa, že ma zobudil akýsi nový a živý druh mory. Po prvej, vchod do stanu, ktorý som pred spaním starostlivo zavrel, bol odopnutý, a po druhé ešte som cítil preníkavý zápach horúceho kovu a horiaceho oleja, čo vylučovalo teóriu o halucinácii. Zobudil ma niekto, kto mi lampášom s vypuklým sklom zasvetil do tváre. Iba jediný záblesk, ktorý hned zhasol. Videl moju tvár a odišiel. Na otázku, prečo asi takto čudne konal, mal som odpovedať naporúdzti. Neznámy, nech už to bol ktokoľvek, sa domnieval, že ma pozná, no nepoznal. Na druhú nezdopovedanú otázku, priznám sa, bál som si odpovedať; čo by bol urobil, keby ma bol poznal?

Obavy o seba sa rozptýlili, lebo som videl, že ma navštívili omylem; no bol som presvedčený, že dajake hrozne nebezpečenstvo hrozí pavilónu. Musel som zozbierať všetku odvahu, aby som vyšiel do čiernej a spletitej húštiny, ktorá obkolesovala z bokov i zhora moju skryšu; po pamäti som sa predral na piesčiny, premočený a ohlušený nárazmi vetra, na každom kroku sa obávajúc, že naďabím na čihaúceho protivníka. Bola taká dokonalá tma, že ma mohla obkolesiť aj celá armáda a nevedel by som o tom, a vichrica zavíjala tak silne, že sluch mi bol tak isto nanič ako zrak.

Zvyšok noci, ktorý sa zdal nekonečne dlhy,

som prechadol v blízkosti pavilóna, no nevidel som živého tvora a nepočul nič, iba koncert vetra, mora a dažďa. Na hornom poschodi presvitalo cez škáru okenice svetlo a bolo mi spoločníkom až do úsvitu.

KAPITOLA V. rozpráva o rozhovore medzi Northmourom, Claram a mnou.

S prvým zábleskom dňa som sa stiahol z otvoreného priestoru do starého dúpäta medzi pieskovými kopcami a čakal tam na príchod svojej ženy. Ráno bolo šedivé, búrlivé a smutné; pred východom slnka sa vietor stísil, potom znova záduľ v slabých závanoch z pevniny; nastával odliv a neustále nemilosrdne prešlo. Na pustých piesčinách široko-daleko nebolo ani živej duše. Bol som si však istý, že okolie je plné plížiacich sa nepriateľov. Svetlo, ktoré mi v noci tak znenazdajky a prekvapivo zasvetilo do tváre, a klobúk, ktorý zaniesol vietor na breh z Gradenského trasoviska, boli výrečným znamením, že Clara a ostatnú spoločnosť v pavilóne obklopuje nebezpečenstvo.

Bolo asi pol ôsmej, alebo osem, keď som zbadal, že dvere pavilónu sa otvorili a v daždi kráča ku mne drahá postava. Čakal som na ňu dolu na brehu skôr, než prešla cez pieskové kopce.

„Tak ľahko sa mi podarilo prísť!“ zvolala. „Nechceli ma pustiť, keď prísť.“

„Clara,“ povedal som, „nebojte sa!“

„Nie,“ odpovedala prosto, čo mi naplnilo srdce dôverou. Moja žena bola totiž nie len najlepšia, ale aj najstatočnejšia žena; v živote som skúšil, že tieto dve vlastnosti nechodievajú vždy spolu, ale ona bola taká; spájala v sebe najväčšiu odvahu a očarujúce a najkrajšie cnosti.

Pozoroval som jej, čo sa stalo; a hoci jej lica zbledli, celkom sa ovládala.

„Teraz vidite, že ja som v bezpečí,“ povedal som napokon. „Nechecú mi ubližiť, lebo keby chceli, bol by som tejto noci už mŕtvy.“

Položila mi ruku na rameno.

„A ja som nič netušila!“ zvolala.

Jej tón ma nesmierne potešil. Objal som ju a priťahol k sebe; než sme si obaja uvedomili, jej ruky spočinuli na mojich pleciach a moje ústa na jej ústach. A predsa do tej chvíle nepadlo medzi nami ani slovo o láske. Dodnes sa pamätam na dotyk jej lica, vlnkého a studeného od dažďa; odvtedy často, keď si umyla tvár, som ju pobjozkal kvôli tomu ránu na pobreží. Teraz, keď som ju stratil a dokončieval svoju pút samotný, spomínam na našu dávnu lúbosť a na hlbokú úprimnosť a náklonnosť, ktoré nás pojili, a moja strata sa mi vidi oveľa bolestnejšia.

Stáli sme takto vari niekoľko sekúnd — lebo čas uteká milencom rýchle — keď nás vyfakal výbuch smiechu. Nebola to prírodená radost, ale násilná, akoby chcela zakryť dajaky hnev. Obrátili sme sa, ja som ťavou rukou stále držal Claru okolo pása

a ani ona sa nepokúšala odtiahnuť; niekoľko krokov ďalej stál na brehu Northmour, s rukami za chrbtom a s nozdrami poblednutými od zúrivosti.

„Ach! Cassilis!“ povedal, keď mi zazrel tvár.

„Ja som to,“ prisvedčil som, lebo som nijako nebol znepokojený.

„A tak, slečna Huddlestonová,“ pokračoval pomaly, ale zúrivo, „takto dodržiavate slovo, ktoré ste dali svojmu otcovi a mne? Takto si ceníte otcov život? Tak ste sa zbláznili do tohto mladého gentlemana, že si zahrávate so skazou, slušnosťou a zdravou ľudskej opatrnosti...“

„Slečna Huddlestonová...“ prerusil som ho, no on mi zase skočil hrubo do reči.

„Ty mlč!“ okríkhol ma. „Ja hovorím s dievčaťom.“

„Toto dievča, ako ju nazývaš, je mojou ženou,“ povedal som a moja žena sa pritulila ešte bližšie, z čoho som pochopil, že súhlasi.

„Tvoja, čo?“ zvolal. „Cigániš!“

„Northmour, všetci vieme, že si prudký a ja som posledný, kto sa dá vydráždiť rečami. No aj tak navrhujem, aby si hovoril tichšie, lebo som presvedčený, že nie sme sami.“

Poobzeral sa a moja poznámka mu očividne trochu schladila zlosť.

„Čo tým myslíš?“ opýtal sa.

Povedal som jediné slovo:

„Taliani.“

Štavnato zakliaľ a pozrel na nás z jedného na druhého.

„Pán Cassilis vie všetko, čo ja,“ povedala moja žena.

„To by som chcel vedieť,“ vybuchol, „odkiaľ, doparoma, sa tu objavil pán Cassilis a čo, doparoma, tu pán Cassilis robí. Vravite, že ste manželia; neverím tomu. Ak by ste boli, Gradenské trasovisko by vás čoskoro rozwiedlo; za štyri a pol minúty, Cassilis. Má súkromný cmiter pre svojich priateľov.“

„Tomu Talianovi to trvalo trocha dĺhšie,“ poznal som.

Chvíľu na mňa hľadel napoly prestrašene a potom, temer zdvorilo, ma požiadal, aby som mu príhodu porozprával.

„Máš prívelkú prevahu nado mnou, Cassilis,“ dodal. Samozrejme som mu vyhovel a porozprával, ako som prišiel do Gradenu, že som to bol ja, koho sa pokúsil zavraždiť v noci po pristáti, i čo som neskôr videl a počul o Talianoch; počúval ma a niekoľko ráz pritom vykrikol.

„Teda,“ povedal, keď som skončil, „konečne je to tu, o tom niet pochyb. A ak sa smieš opýtať, čo navrhujes?“

„Na vrhujem, že ostanem s vami a pomôžem vám.“

„Si odvážny,“ odpovedal so zvláštnym prízvukom.

„Nebojím sa,“ prehlásil som.

„Pozri, Northmour,“ povedal som, „všetci sme v kaši, však?“

„Veru sme, chlapče,“ prisvedčil a pritom mi hľadel do očí. „Pravda je, že sme v pekelnom nebezpečenstve. Či mi veríš, či nie, bojím sa o život.“

„Povedz mi jedno,“ povedal som. „Čo tí Taliani chcú? Čo majú s pánom Huddlestonom?“

„Ty to nevieš?“ zvolal. „Ten starý darebák a špi-

reč. A čo s dohodou? Viete rovnako dobre ako ja, od čoho závisí život vášho otca. Stačí mi len odísť s rukami založenými za chrbtom a ešte pred večerom mal by podrezané hrdo.“

„Ano, pán Northmour,“ odpovedala Clara odvážne, „ale to nikdy neurobite. Uzavreli ste dohodu, nehodnú gentlemana, ale aj tak ste gentleman a nikdy neopustíte človeka, ktorému ste už začali pomáhať.“

„Aha!“ povedal. „Nazdávate sa, že poskytnem svoju jachtu za nič? Myslite si, že budem riskovať život a slobodu pre lásku starého pána? A potom — aby som už uzavrel — predpokladám, že mám byť družbom pri sobáši? Teda,“ doložil s čudným úsmevom, „azda sa celkom nemýlite. Ale opýtajte sa tu Cassilisa. On ma pozná. Som človek, ktorému možno dôverovať? Som spoľahlivý a ohľaduplný? Som priateľský?“

„Viem, že veľa vravíte a niekedy veľmi hľupo,“ odpovedala Clara, „ale aj to viem, že ste gentleman a ani najmenej sa nebojím.“

Zvláštne, so súhlasom a obdivom na ňu pozrel; potom sa obrátil ku mne.

„Nazdáš sa, Frank, že sa jej vzdám bez boja?“ opýtal sa. „Vravíš ti jasne, daj si pozor. Nabudúce, keď sa pobijeme —“

„To bude po tretí raz,“ prerusil som ho s úsmievom.

„Veru tak, to bude po tretí raz,“ prisvedčil. „Zabudol som. Teda, do tretice všetko dobré.“

„Chceš povedať, že na tretí raz ti pomôže posádka z Red Earl,“ poznámenal som.

„Počujete ho?“ opýtal sa mojej ženy.

„Počúvam, že sa dvaja muži rozprávajú ako zbabecia,“ povedala. „Pohľadala by som sama sebou, keby som takto zmýšľala, alebo hovorila. A ani jeden z vás neverí jedinému slovu, čo vraví, a tým je to ešte horšie a pošetilejšie.“

„Je jedinečná!“ zvolal Northmour. „Ale ešte nie je pani Cassilisová. To je teraz moje posledné slovo. Prítomnosť mi nepraje.“

Nato ma moja žena prekvapila.

„Nechám vás tu,“ povedala nečakane. „Môj otec bol už pridľho sám. Ale zapamätajte si: musíte byť priateľmi, lebo obaja ste moji dobrí priatelia.“

Neskoršie mi odôvodnila svoje rozhodnutie. Pred ňou by sme pokračovali v hádke, prehlásila; a nazdávam sa, že mala pravdu, lebo ked' odišla, hned medzi nami zavádla akási dôvernosť.

Northmour za ňou uprene hľadel, keď odchádzala cez pieskový kopec.

„Je jedinou ženou na svete!“ vykrikol a zakliaľ. „Pozri na jej počinanie.“

Ja som využil túto príležitosť, aby som sa viac dozvedel.

„Pozri, Northmour,“ povedal som, „všetci sme v kaši, však?“

„Veru sme, chlapče,“ prisvedčil a pritom mi hľadel do očí. „Pravda je, že sme v pekelnom nebezpečenstve. Či mi veríš, či nie, bojím sa o život.“

„Povedz mi jedno,“ povedal som. „Čo tí Taliani chcú? Čo majú s pánom Huddlestonom?“

„Ty to nevieš?“ zvolal. „Ten starý darebák a špi-

navec mal karbonárske* libry — dvestosedemdesiat tisíc; a pravdaže, prehral ich na burze. V Tridente či v Parme mala vypuknúť revolúcia; no z revolúcii nič nie je a celé to osie hnezdzo sa vrhlo za Huddlestonom. Budeme mať všetci šťastie, ak si zachráníme holú kožu."

"Karbonári!" vykrikol som. "Nech mu je pánboh milostivý!"

"Amen!" doložil Northmour. "A teraz pozri. Povedal som, že sedíme v šlamastike; úprimne povediac, budem veľmi rád, keď nám pomôže. Ak už nemôžem zachrániť Huddlestona, chcel by som zachrániť aspoň dievča. Podľa a ostaň s nami v pavilóne; a tu je moja ruka, že sa budem správať ako priateľ, kym starec nebude v bezpečí, alebo mŕtvy. Ale," dodal, "len čo sa to rozhodne, zase budeš mojim sokom a varujem ťa — daj si pozor!"

"Plati," povedal som a stisli sme si ruky.

"A teraz podľa rovno do pevnosti," povedal Northmour a vykročil predo mnou v daždi.

KAPITOLA VI. rozprávā, ako ma predstavili vysokému mužovi.

Do pavilónu nás vpustila Clara. Prekvapilo ma, ako dokonale a bezpečne ho opevnili. Barikáda, ktorá podopiera dvere a chránila ich pred násilím zvonka, bola veľmi silná a predsa sa dala ľahko premiestniť; a okenice v jedálnej, do ktorej ma hneď zaviedli a ktorú slabo osvetľovala lampa, boli opevnené ešte dôkladnejšie. Okenicové dosky spevňovali priečne i križne brvná a tieto zase držali svorky a podpery, podaktoré sa dotýkali dlažky, niektoré povaly a iné náprotivného múru. Bola to solidná a dobre navrhnutá tesárska práca; svoj obdiv som ani netajil.

"Ja som inžinier," povedal Northmour. "Pamätaš sa na dosky v záhrade? Videl si ich?"

"Nevedel som, že si taký talentovaný," poznamenal som.

"Si ozbrojený?" pokračoval a ukázal na hustý rad pušiek a pištoli, všetky v obdivuhodnom poriadku, opreté o stenu, alebo poukladané na kredenci.

"Dakujem," odpovedal som. "Od nášho posledného stretnutia chodím ozbrojený. No, aby som ti pravdu povedal, od včeražšieho večera som nič nejedol."

Northmour predložil studené mäso, ku ktorému som si nedochkavo sadol, a flášu burgundského vína, z ktorého som si, aj keď premoknutý, doprial. Býval som vždy zo zásady striedmy, ale je zbytočné hnať zásady do krajnosti, a vtedy som vypil vari tri štvrti flášky. I pri jedení som neprestáne obdivoval prípravy na obranu.

* Karbonári — členovia tajnej revolučnej organizácie, ktorá vznikla roku 1806 v Taliansku a bojovala za slobodu, nezávislosť a zjednotenie krajiny.

"Odolali by sme obliehaniu," povedal som napokon.

"Áno," preťahoval Northmour, "maličkemu azda. O odolnosti pavilónu nepochybujem, ale trápi ma to dvojaké nebezpečenstvo. Ak začneme strieľať, niekoľko to dozaista počuje, aj keď je krajina pustá a potom — potom sme na tom rovnako, z dažda pod odkvapom, ako sa vratí; alebo pred súdom, alebo nás zabijú karbonári. Môžeme si vybrať. Je to čertovsky neprijemné mať na tomto svete zákon proti sebe, to vratí aj starému pánovi hore. Je tej istej mienky."

"Keď už o ňom hovoríme," povedal som, "aký je to človek?"

"Ach, ten!" zvolal. "Je to prešibany, nečestný chlap. Nedbal by som, keby mu všetci diabli z Talianska vykrútili krk už zajtra. Nie som v tom celom kvôli nemu. Chápeš? Uzavrel som dohodu o slečnej ruke a mienim ju aj dostať."

"To, mimochodom, chápem. Ale ako sa bude pán Huddlestona tváriť, že som sa sem votrel?"

"To nechaj na Claru," odpovedal Northmour.

Najradšej by som mu bol pre tú hrubú familiárnosť dal zauchosť; ale rešpektoval som primerie a musím povedať, že aj Northmour; pokiaľ nebezpečenstvo trvalo, naše styky neskáli ani mráčik. Som úprimne rád, že mu to môžem dosvedčiť, a tak isto som hrdý, že to isté môžem povedať o vlastnom správaní. Lebo určite sa ešte nikdy dvaja muži nenachodili v takej nezávidenia hodnej situácii.

Len čo som dojedol, prezreli sme dolné poschodie. V oknách rad-radom sme skúšali rozličné podpery, sem-tam sme niečo nepatrne pozmenili; údery kladiva sa desivo a hlasno rozliehali po dome. Pamätám sa, že som navrhoval urobiť strieľne; povedal mi, že sú už v oknách na hornom poschodí. Prehliadka pôsobila na mňa skľučujúco. Na obranu dvojich dverí a piatich oblokov sme s Clarou boli iba štyria a mali sme ich brániť pred neznámym počtom nepriateľov. Zveril som sa so svojou pochybnosťou Northmourovom, ktorí ma s neochvejnou rozvahou ubezpečili, že ju píne zdieľa.

"Než svitne ráno," povedal, "všetkých nás pobiju a pochovajú v trasovisku. Mne je to jasné, ako že dvakrát dva sú štyri."

Mimovoľne som sa striasol od hrôzy, keď spomenul pohyblivý piesok, no pripomem som mu, že ma nepriatelia v lese ušetrili.

"Neteš sa," povedal. "Vtedy si neboli so starým pánom na tej istej lodi ako teraz. Všetkých nás čaká trasovisko, pamäťaj na moje slová."

Strachoval som sa o Claru; a vtedy sa ozval jej drahý hlas, ktorý nás volal hore. Northmour šiel vopred a keď vyšiel na hornú chodbu, zaklopal na dvere izby, ktorú sme pomenovali „strýkova spálňa“, lebo zakladateľ pavilónu si ju zariadił hlavne pre seba.

"Vstúpte, Northmour, vstúpte, drahý pán Cassiliis," ozvalo sa znútra.

Northmour otvoril dvere a pustil ma vopred do izby. Keď som vchádzal, zazrel som Claru, ako vykízia bočnými dverami do pracovne, ktorú jej zariadił ako spálňu. Na posteli, pritiahnutej k stene

a nie ako som ju posledný raz videl pri obloku, sedel Bernard Huddlestone, defraudantský bankár. Hoci som ho na piesčinách pri mihotavom svetle lampáša len zazrel, poľahky som ho poznal. Mal dlhú, bledú tvár, orámovanú červenou bradou a bokombradami. Zlomený nos a široké licne kosti mu dodávali vzhľad Kalmyka a svetlé oči sa mu vzrušene ligotali od vysokej horúčky. Na hlave mal okrúhlú čiapku z čierneho hodvábu; pred ním na posteli ležala otvorená ohromná biblia, na nej zlaté okuliare a na nočnom stolíku hŕba iných kníh. Zelené záclony dodávali jeho tvári mŕtvolný odtieň; sedel a opieral sa o podušky tak, že jeho vysoká postava sa bolestivo hrbila a hlava mu ovisla na kolená. Nazdával sa, že ak by nebol zomrel inak, za niekoľko týždňov by bol podľahol tuberkulóze.

Podával mi ruku, dlhú, chudú a neprijemne chlapatú.

"Podte ďalej, podte ďalej, pán Cassiliis," povedal. "Ďalší ochranca — hm — ďalší ochranca. Ako prial mojej dcéry ste mi vždy vitaný, pán Cassiliis. Ako sa okolo mňa hromadia dcérini priatelia! Nech im pánbom na vysokom nebi za to požehná!"

Pravdaže, podal som mu ruku, nemohol som inak; ale sympatia, ktorú som v sebe prechovával ku Clarinmu otcovi, mi zhorkla, keď som ho videl a keď som počul ľstivý a falošný hlas, ktorým hovoril.

"Cassiliis je dobrý chlap," povedal Northmour, "hoden desiatich."

"Už som o ňom počul," zvolal horlivо pán Huddlestone, „dcéra mi o ňom vratela. Ach, pán Cassiliis, vidíte, neušiel som pred svojimi hriechmi! Som veľmi biedny, veľmi biedny; no dúfam, že rovnako kajúcný. Všetci musíme nakoniec predstúpiť pred trón milosti, pán Cassiliis. Ja, ja veru prichádzam neskoro, ale s nepredstieranou pokorou."

"Nezmýsel!" povedal Northmour hrubo.

"Nie, nie, drahý Northmour!" zvolal bankár. "Nesmiete tak vratiet, nesmiete otriasť moju vierou. Zabúdate, drahý, dobrý chlapče, že už túto noc ma môže môj stvoriteľ predvolať pred seba."

Dívat sa na jeho vzrušenie bolo žalostné; pocitil som vzrastajúcu nevôľu voči Northmourovom, ktorého pohanské názory som dobre poznal a ktoré mi prichádzali srdečne smiešne, keď si naďalej robil posmech z úbohého hriechníka a z jeho kajúcnosti.

"No-no, môj drahý Huddlestone!" vrazil. "Krividte si. Ste skrz-naskrz sveták a narobili ste dost darebáctiev ešte skôr, než som sa narodil. Vaše svedomie je čierne ako juhoamerická koža — no zabudli ste si začieriňť aj svoju pečeň, a preto ste, verte mi, mrzutý."

"Ste huncút, huncút! Zly chlapec!" povedal pán Huddlestone a pohrozil prstom. "Keď sa to tak vezme, nie som punktičkár, vždy som punktičkárov nenávidel, no v živote som nikdy nestratil zo zreteľa akési dobro. Bol som zlý, nepopieram, ale až po smrti svojej ženy a viete, ako je to s vdovcami; hriechy — netvrďim, že nie, ale dôfajme, že sú v tom stupne. A keď už hovoríme o tom... Čujte!"

nuté a tvár stýranú napäťim a zdesením. „Iba dážd, chvalabohu!" dodal po chvíli s neopísateľným uľahčením.

Chvílu ležal na poduškách ako niekto blízky mdlobám, potom sa spomähal a znova mi, trocha traslavo dŕkaval za to, že sa chcem zúčastniť na jeho záchrane.

„Jednu otázku, pane," povedal som, keď sa odmlčal. „Je to pravda, že máte pri sebe peniaze?"

Otzáka akoby mu bola neprijemná, no vähavo dozviedal, že trocha peňaží má.

„Teda," pokračoval som, „idú za svojimi peniazmi, však? Prečo mi ich nevrátite?"

„Ach!" vzdychol a pokrútil hlavou, „už som sa o to aj pokúsal, pán Cassiliis; bohužiaľ, oni chceú krv."

„Huddlestone, to nie je celkom slušné," povedal Northmour. „Povedzte, že ste im ponúkli skoro dvesto tisíc menej. Tento deficit stojí za zmienku, ved' je to, ako sa vratí, pekná suma, Frank, Vieš, chlapíci uvažujú po svojom, jasným talianskym spôsobom a vidí sa im, ako sa vidí aj mne, že keď sú už tu, môžu mať oboje — peniaze aj krv, prisámbihu, pri rovnakej námahe aj potešenie."

„Peniaze sú tu v pavilóne?" opýtal som sa.

„Áno, a bodaj by boli radšej na dne mora," povedal Northmour; a zrazu... „Prečo na mňa strúhaté akési grimasy?" zvolal na pána Huddlestonea, ku ktorému som sa nevedomky obrátil chrbtom. „Nazdávate sa, že vás Cassiliis predá?"

Pán Huddlestone protestoval, že nič podobné mu nezišlo ani na myseľ.

„To je dobre," odpovedal Northmour svojim najodpornejším spôsobom. „Napokon by ste nás mohli zunovať. Čo si chcel povedať?" dodal a obrátil sa ku mne.

„Chcel som navrhnúť zamestnanie na popoludnie," povedal som. „Vynesme peniaze do posledného von a položme ich pred dvere pavilónu. Ak karbonári prídu, nuž či tak či tak sú ich."

„Nie, nie!" zvolal pán Huddlestone, „nepatria im, nemôžu ich dostať! Mali by sa rozdeliť medzi všetkých mojich veriteľov."

„No tak, Huddlestone," povedal Northmour, „nič také."

„A moja dcéra!" zastenal nešťastník.

„Vaša dcéra nepochodí tak zle. Tu sú dvaja nápadníci. Cassiliis a ja, ani jeden z nás nie je žobrák, môže si vybrať. A ja si myslím, aby sme už debatu skončili, že nemáte nárok ani na šesták a ak sa nemýlim, čoskoro zomrieťte."

Isteže to povedal veľmi kruto, ale pán Huddlestone bol človek, ktorý budil len málo sympatií, a hoci som videl, ako sa zvija a trasie, v duchu som výčitku schvaľoval, ba ešte som aj ja pridal svoj diel.

„Northmour a ja," povedal som, „sme ochotní zachrániť vám život, ale nenecháme vás uniknúť s ukradnutým majetkom."

Chvílu bojoval sám so sebou, ako keby ho už-už premáhal hnev, ale zvíťazila prezieravosť.

„Moji drahí chlapci," povedal, „urobte so mnou a s mojimi peniazmi, čo chcete. Vkladám všetko

do vašich rúk. Teraz ma nechajte, aby som sa spomäial."

Odišli sme veľmi rádi, to viem iste. Ešte som zazrel, ako si berie veľkú bibiu a trasúcimi rukami si našadzuje okuliare.

KAPITOLA VII.

rezpráva, ako do okna pavilónu ktorí vykrikol iba jedno slovo.

Spomienka na to popoludnie sa mi navždy vryla do pamäti. S Northmourom sme boli presvedčení, že bezprostredne hrozí útok; a keby bolo v našej moci akokoľvek zmeniť chod udalostí, boli by sme radšej urýchli, než oddialili kritickú chvíľu. Očakávali sme to najhoršie; no nemožno si predstaviť horšie a strastiľnejšie utrpenie, ako napäťe vyčkávanie, ktoré nás vtedy morilo. Nikdy som nebol horlivým čitateľom, hoci som dosť číhal; no nikdy mi neprišli do rúk nudnejšie knihy ako tie, ktoré som v to popoludnie v pavilóne prezeral a kládol nabok.

Ako sa čas ponialy vliekol, nemohli sme sa ani rozprávať. Jeden, či druhý vždy naslúchal, či ne-počuje dajaký zvuk, alebo vyzeral z horných okien na piesčiny. Ale nič nenaznačovalo, že sú tam naši nepriatelia.

Znovu a znowu sme pretriasali môj návrh ohľadom peňazi; a keby sme boli celkom pri zmysloch, iste by sme ho boli zavrhli ako nemúdry; ale boli sme prestrašení, chytali sme sa slamky a rozhodli sa, že môj návrh uskutočníme, hoci sme takto priamo prezradili, že pán Huddlestone je v pavilóne.

Obnos bol sčasti v minciach, sčasti v bankovkách a aj v akreditívach, splatných na meno James Gregory. Vybrali sme sumu, prerátali, vložili ju do skrinky na doklady, ktorú používal Northmour, a pripravili list v taliansčine, ktorý sme priviazali na rukováť skrinky. Obaja sme ho podpisali a pod prísahou vyhlásili, že sú to všetky peniaze, zachránené pri úpadku Huddlestonovho bankového domu. Bol to azda najšialenejší čin dvoch ľudí, ktorí sa pokladali za rozumných. Ak by bola skrinka padla do iných rúk, než sme zamýšľali, mohli nás odsúdiť na podklade nášho vlastnoručného svedectva; no ako som spomíнал, ani jeden z nás triezvo neuvažoval a smád po činnosti nás nútí vykonáť niečo, niečo správne či nesprávne, hocičo, len aby sme nemuseli dlhšie znášať agóniu vyčkávania. A keďže sme obaja boli presvedčení, že jamy na piesčinách sa hemžia skrytými nepriateľmi, ktorí sledujú každý náš pohyb, dúfali sme, že keď sa objavíme so skrinkou, azda to dopomôže prejednať podmienky a prípadne dôjsť k dajakej dohode.

Boli temer tri, keď sme vysli z pavilónu. Dážď ustal, since veselo svietilo. Nikdy predtým som nevidel čajky lietať tak nízko okolo domu a pri bližiť sa tak smelo k ľudským bytostiam. Už na domových schodoch nám jedna ľažko zatreptala

krídłami nad hlavou a divo mi zaškriečala rovnú do ucha.

"To je znamenie pre teba," povedal Northmour, ktorý bol ako všetci voľnomyslienčí veľmi posverčivý. „Nazdávajú sa, že sme už mŕty."

Čosi som na to utrúsil, no nie celkom úprimne, lebo to aj na mňa zapôsobilo.

Jeden či dva yardy pred vrátkami sme na rovný kúsok trávnika položili skrinku na doklady a Northmour zakýval nad hlavou bielou vreckovkou. Žiadna odpoveď. Zvýšenými hlasmi sme volali hlasnú po taliansky, že sme tu ako vyslanci a chceme urovnati nedorozumenie; ale nič neprerušilo ticho, iba čajky a príboj. Keď sme umlkli, pocítil som na srdci ľažobu a videl som, že aj Northmour je nezvyčajne bledý. Obzeral sa nervózne ponad plece, akoby sa bál, že sa niekto priplázi medzi neho a pavilónové dvere.

„Panobež," zašeckal, „to je na mňa priveľa."

Odpovedal som rovnako ticho. „Možno tam napokon nikto nie je!"

„Pozri tam," odpovedal a kývol hlavou, akoby sa bál ukázať prstom.

Pozrel som naznačeným smerom a tam, nad severnou časťou lesa, zazrel som tenký stipec dymu, ktorý pokojne stúpal k bezoblačnej oblohe.

„Northmour," povedal som (ešte stále sme hovorili šeptom), „toto napäťe vyčkávanie sa už nědá vydržať. Stokrát radšej dám prednosť snerti. Ostaň tu a dávaj pozor na pavilón; ja pôjdem ďalej a presvedčím sa, čo sa hned dostanem do ich tábora."

Ešte raz sa poobzeral prižmurenými očami na všetky strany a potom prikývol, že súhlasi s mojím návrhom.

Srdce mi búchalo ako kladivo, keď som rýchlo vykročil za prúžkom dymu; a hoci ma dovtedy mrazilo a striasalo, odrazu som bol ako v ohni. Pôda bola tadiľ veľmi nerovná a aj sto chlapov sa mohlo ukrývať na niekoľkých yardoch okolo mojej cesty. No nie nadarmo som sa v tom cvičil a preto som volil cestu tak, aby sa predo mnou nemohol nik ukrývať a držiac sa popri najvýhodnejších hrebeňoch, doviel som zároveň do niekoľkých jám. Onedlho sa mi opatrnosť vyplatila. Došiel som zrazu ku kopcu, ktorý trocha vyčnieval nad okolité vršky, a ani nie tridsať yardov ďalej som videl neznámeho, zohnutého temer vo dvoje, ktorý utekal, ako len vládal, na dne rokliny. Vyplašil som jedného zo zvedov na jeho postriežke. Len čo som ho zazrel, hlasno som zavolal nař po anglicky i po taliansky; keď sa už nemohol skryť, narovaln sa, vyskočil z rokliny a rozbehol sa rovno ani šíp okraju lesa.

Neprenasiedoval som ho, lebo som zistil, čo som chcel — že nás pozorujú a obliehajú; zaraz som sa vrátil, kráčajúc podľa možnosti po svojej starej stope, k Northmourovovi, ktorý ma čakal pri skrinke s peniazmi. Bol ešte bledší, než keď som odchádzal, a hlas sa mu trocha triasol.

„Videl si, ako vyzerá?" opýtal sa.

„Bol obrátený chrbotom," odpovedal som.

„Podme dnu, Frank. Nie som zhabelec, ale už mám toho dosť," zašeckal.

Keď sme sa obrátili, aby sme vošli do domu, všetko okolo pavilónu bolo tiché a zliaťe slncom; ešte aj čajky poletovali v širších kruhoch a mihalo sa nad pobrežím a pieskovými kopcami; a tátó opustenosť bola desivejšia než ozbrojený oddiel vojakov. Iba keď sme zabarikádovali dvere, zase som si voľne vydychol a zbalil sa ľarchy, ktorá ma dusila. S Northmourom sme si pozreli pevne do očí; iste si každý mysel svoje o tom, akí sme obaja biele ako stena a vystrašení.

„Mal si pravdu," povedal som. „Všetko je stratené. Posledný raz si stisnime ruky, starký."

„Áno," odpovedal. „Stisnime si ruky, lebo nech sa na mieste prepadnem, ak citim voči tebe dajakú nenávist; ale zapamätaj si, ak voľajakým zázrakom tým podliakom unikneme, potom ťa či po dobrom, či po zlom prekonám."

„Ach," povedal som, „unavuješ ma."

Akoby ho to urazilo, ticho sa vzdialil až ku schodom a tam zastal.

„Nechápeš," povedal. „Nie som podvodník, chránil som sa, nič viac. Nedbám ani zamak, či vás unauviem, alebo nie, pán Cassilis; hovorím to pre vlastné uspokojenie a nie pre vašu zábavu. Chodťe radšej hore a dvorte si svojmu dievčaťu, ja, ja ostanem tu."

„A ja ostanem s tebou," odvetil som. „Nazdávaš sa, že by som ta mohol prekabátiť, hoci aj s tvojím súhlasom?"

„Frank," povedal s úsmevom, „škoda, že si somár, lebo inak si chlap na mieste. Zdá sa mi, akoby som bol dnes synom smrti; nemôžeš ma vydráždiť, aj keby si chcel. Vieš," pokračoval ticho, „nazdávam sa, že my dvaja, ty a ja, sme najúbohejšími ľuďmi v Anglicku, bližime sa k tridsiatke, a nemáme ani ženu, ani deti, ba nemáme ani žiadne zamestnanie — sme úbohí, biední, stratení neboráci, obaja. A teraz sme si vo vlasoch pre dievča! Akoby ich nebolo v Spojenom kráľovstve niekoľko miliónov! Ach, Frank, Frank, futujem toho, kto v tomto zápase prehrá, či to budeš ty, alebo ja! Bolo by pre neho lepšie — ako to hovorí biblia — keby mu zavesili mlynský kameň na krk a uvrhli ho do hlbín mory. Napíme sa," zakončil zrazu nezmeneným tónom.

Jeho slová ma dojali a súhlasil som s ním. Sadol si v jedálni za stôl a zodvihol pohár sherry.

„Ak zvíťazíš, Frank, začнем pit. Čo urobíš ty, ak to bude naopak?"

„Bohvie," odpovedal som.

„Nuž čo," zakončil, „tentoraz si pripijeme: Italia irredenta!"*

Zvyšok dňa sa minul v takej istej strašnej jednotvárnosti a napäťom vyčkávani. Prestrel som stôl na večeru a medzitým Northmour s Clarou pripravil v kuchyni jedlo. Chodil som sem a tam a počul som ich rozprávať sa; prekvapilo ma, že po celý čas vrateli o mne. Northmour hádzal seba i mňa do jedného vreca a doberal si Claru s voľbou manželov, no hovoril o mne s určitým citom a nezaujate, iba vtedy nie, ak posudzoval so minou aj seba. Bol som mu za to vďačný a keď som si uvedomil nebezpe-

čenstvo, ktoré nám bezprostredne hrozilo, zaliaťi ma slzy. Hlavou mi preblesla azda smiešne marnivá myšlienka, že my, tri ušľachtile ľudské bytosti, máme vlastne zahynúť pri obrane zlodejského bankára.

Prv než sme zasadli za stôl, vyzrel som z horného okna. Deň sa chýli ku koncu; piesčiny boli úplne pusté; skrinka na doklady ešte ležala tam, kde sme ju pred hodinami nechali.

Pán Huddlestone v dĺhom, žltom župane si sadol na jeden koniec stola, Clara na druhý; my s Northmourom sme sedeli oproti sebe po stranach. Vyčistená lampa jasne svetila, víno bolo dobré, všetky mäsá, hoci poväčšine studené, výborné. Akoby sme sa boli ticho dohovárali, starostlivo sme sa vyhýbali čo len zmieniť o katastrofe, ktorá visela nad nami; a hoci sme boli v tragickej situácii, boli sme veselší, než sa dalo čakať. Pravda, zavše Northmour alebo ja sme vstali od stola a obišli opevnenia; a pri každej príležitosti si pán Huddlestone uvedomil svoje nebezpečné, tragicke položenie, zdesene sa pozrel a na tvári sa mu chvíľu objavil strach. Ale rýchlo vyprázdnil pohár, utrel si čelo vreckovkou a opäť sa zúčastnil rozhovoru.

Prekvapilo ma, aký bol duchaplný a informovaný. Pán Huddlestone dozaista bol neobyčajnej povahy; veľa čítať a poznal; zdravo usudzoval a hoci by som nikdy nebol mohol mať tohto človeka rád, chápal som jeho úspechy v obchode a veľkú vážnosť, ktorej sa tešil pred svojim úpadkom. Predovšetkým mal spoločenské nadanie; počul som ho rozprávať iba pri jednej a najnepriaznivejšej príležitosti, no predsa ho rátam medzi najskvelejších spoločníkov, akých som poznal.

Rozprával s veľkou chuťou, bez rozpakov, o mačináciach ničomného komisionára, ktorého poznal a podrobne pozoroval v svojej mladosti, a všetci sme načúvali so zvláštnym pocitom veselosti i rozpakov, keď sa naše malé posedenie nečakane a desivo ukončilo.

Rozprávanie pána Huddlestonea prerušil zvuk podobný tomu, akoby sa niekto mokrým prstom dotkol skla obloku; zaraz sme všetci štyria zbledli ako stena a sedeli sme ticho a nehybne okolo stola.

„Slimák," povedal som napokon, kedysi som totiž počul, že tieto živočíchy vydávajú podobné zvuky.

„Nech parom vezme slimáky!" zakliaľ Northmour. „Pst!"

Ten istý zvuk sa opakoval ešte dva razy v rovnakých prestávkach; potom ktorosi hrozným hlasom zakriačal cez okenice po taliansky:

„Tradítore!"*

Pán Huddlestone mykol hlavou dozadu, viečka sa mu zachvily a v okamihu klesol v bezvedomí pod stôl. S Northmourom sme skočili k zbrojniciam a schytli pušky. Clara vyskočila s rukou na hrdle,

Stáli sme, čakali a boli presvedčení, že nadišla hodina útoku; ale čas sa miňal a okolo pavilónu panovalo ticho, ktoré rušil iba príboj.

„Rýchlo," povedal Northmour, „vynesme ho hore prv, než prídu."

* Zradca!

† Za bojujúce Taliansko!

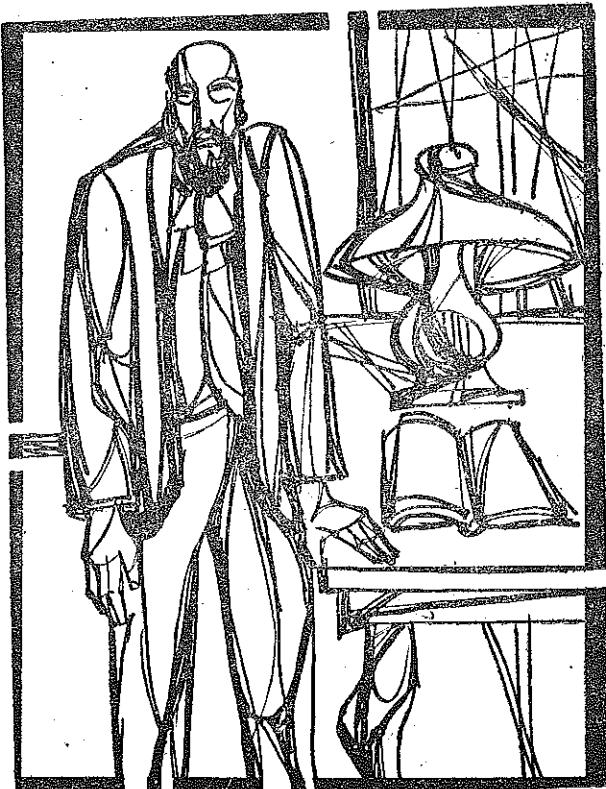
KAPITOLA VIII.
rozpráva o posledných chvíľach
vysokého muža.

Konečne sa nám trom horko-ťažko podarilo vlieť Huddlestona hore; položili sme ho na postel v strýkovej izbe. Kým sme ho prenášali — a bolo to dosť namáhavé — neprejavil žiadnu známku života a ostal ležať tak, ako sme ho položili, nepohol ani jediným prstom. Dcéra mu rozopla košeľu a vlhčila mu hlavu i prsia; Northmour a ja sme zatiaľ bežali k oknu. Noc bola ešte stále jasná; vyšiel mesiac, bol temer v splne a rozlieval po piesčinách jasné svetlo, ale akokoľvek sme napínali zrak, nikde sme nezbadali žiadny pohyb. Iba niekoľko tmavých škvŕn na nerovnej ploche a to mohli byť tak isto prikrčení ľudia ako tienie, nedalo sa to rozoznať.

„Chvalabohu,“ povedal Northmour, „Aggie dnes večer nepríde.“

Aggie bolo meno starej pestúnskej; doteraz na ňu nepomyslel, ale to, že na ňu vôbec myslí, bol rys, ktorý ma u tohto človeka prekvapil.

Opäť sme museli čakať. Northmour pristúpil ku kozubu a natiahol ruky k červenej pahrebe, akoby mu bolo zima. Mechanicky som ho pozoroval a pri tom som sa obrátil chrbotom k oknu. Vtom vonku čosi slabu treslo a okennú tabuľu roztriedila guľka, ktorá sa zaryla do okenice na dva palce od mojej hlavy. Počul som, ako Clara vykrikla a hoci som okamžite uskočil a ukryl sa v kúte, bola tam vari skôr než ja a úzkostlivu sa dozvedala, či nie som zranený. Uvedomil som si, že za takýto prejav stastnosti by som vydržal, aby na mňa strieľali hoci po celý deň; a celkom zabudnúc na našu situáciu,

s náspeňnejšími lichôtkami som ju znova a znova upokojoval, kým mi skutočnosť pripomenal Northmourov hlas.

„Vzduchovka,“ povedal. „Chcú pracovať ticho.“ Jemne som Claru odtisol a pozrel na ňu. Stál chrbotom k ohňu s rukami založenými za seba a podľa jeho hrozivého výzoru som poznal, že v ňom vrie zúriivosť. Takto vyzeral, keď na mňa zaútočil v tú marcovú noc vo vedľajšej izbe; a hoci ma jeho hnev nevyviedol z miery, priznám sa, že som sa bál, čo príde. Hľadel uprene pred seba, ale kútikom oka nás videl a zlosť v ňom rástla ako víchrica. Vonku nás čakala riadna bitka a teraz ma ešte desil výhľad na boj medzi nami. Napäto sem ho pozoroval, pripravený na najhoršie, keď som mu na tvári zbadal zmienu, záblesk úľavy. Vzal lampu, ktorá stála pri ňom na stole, a obrátil sa na nás akýsi vzrušený.

„Musíme sa dozvedieť jedno,“ povedal. „Zabijú nás všetkých, či iba Huddlestona? Pomýlili si ta s ním, alebo na teba vystrelii pre tvoje pekné oči?“

„Istotne sa nazdali, že je to on,“ odpovedal som. „Sme temer rovnako vysokí a mám tiež svetlé vlasy.“

„Presvedčím sa,“ povedal Northmour, pristúpil k oknu, pričom držal lampu nad hlavou a stál tam pol minúty, pokojne hľadiac smrť do tváre.

Clara sa chcela k nemu vrhnúť a odtiahnuť ho z nebezpečného miesta, ale sebecky som ju zadržal.

„Áno,“ povedal Northmour, chladnokrvne sa odvrátiac od okna, „chcú iba Huddlestona.“

„Ach, pán Northmour!“ zvolala Clara, ale nevedela, čo dodať; unáhlená odvaha, ktorej bola svedkom, jej zastavila reč.

Northmour na mňa pozrel, vzpriamil hlavu a oči mu viťazoslávne zaiskrieli; pochopil som, že hazardoval svojim životom len preto, aby na seba upútal Clarinu pozornosť a vyhodil ma zo sedla. Luskol prstami.

„Streľba sa iba začína,“ povedal. „Keď sa rozhrejú, nebudú takí vyberavi.“

Vtom sme začuli hlasné voľanie pri vchode. Cez okno sme v mesačnom svetle videli akéhosi muža; stál nehybne, tvár obrátenú k nám a vo vystrejenej ruke držal akúsi bielu handru; pozerali sme priamo na neho a hoci bol na piesčinách niekoľko yardov od nás, videli sme mu v očiach odrážať sa mesačné svetlo.

Znovu začal hovoriť a hovoril tak hlasno, že ho bolo počuť do všetkých kútov pavilónu a až na okraj lesa. Bol to ten istý hlas, ktorý bol zakričal „Traditore“ cez okenice v jedálni; tentoraz to bola jasná a presná výzva. Ak vydáme zradcu „Oddles-tona“, ostatných ušetria, ak nie, neunikne žiadnený, kto by mohol rozprávať.

„Teda, Huddlestone, čo vy na to?“ opýtal sa Northmour a obrátil sa k posteli.

Bankár dosiaľ neprejavil známky života a aspoň mne sa zdalo, že ešte leží v mlodoboch; odpovedal však hned a takým hlasom, aký som doteraz nepočul, iba ak od chorého v delíriu. Zaprisahával nás a úpenivo prosil, aby sme ho neopustili.

„Dost!“ skrikol Northmour; potom otvoril okno, nahol sa do noci a hlasom plným vytrženia, celkom

zabudnúc, čo sa patrí pred dámou, po anglicky i portugalsky vychrlil vyslancovi do tváre rad najohavnejších posmeškov a poslal ho tam, odkiaľ prišiel. Verím, že v tú chvíľu Northmoura nič väčšmi nepotešilo ako myšlienka, že ešte v tú noc všetci zahynieme.

Medzitým Talian strčil svoju zástavu primeria do vrecka a nenúteným krokom zmizol medzi pieskovými kopcami.

„Bojujú čestne,“ povedal Northmour. „Sú to gentlemani a vojaci. Aby aj naše konanie bolo čestné, navrhujem vymeniť si strany — ty a ja, Frank, a aj vy, slečna drahá — a necháť stvorenie na posteli dakomu inému. Pst! Nepohoršujte sa! Všetkých nás pošli tam, čo sa nazýva večnosťou, nuž budme si celkom úprimní, dokiaľ je čas. Čo sa mňa týka, prial by som si najprv zahrdniť Huddlestona a potom objať Claru a tak by som zomrel hrdý a uspokojený. A keď je to tak, bože, dostanem bozk!“

A než som mohol zakročiť, hrubo objal a niekoľkokrát bozkal brániace sa dievča. V nasledujúcej chvíli ho zúrio odtiahol a prudko sotil na stenu. Dlho a hlasno sa smial, obával som sa už, že od rozčúlenia stratil rozum; lebo aj v dňoch najkrajšej pohody sa iba mälokedy pokojne a ticho usmial.

Keď sa jeho veselosť trocha zmiernila, povedal:

„Teraz, Frank, je rad na tebe. Tu je moja ruka. Zbohom, maj sa dobre!“ Keď som však meravo a rozhorené stál s Clarou pri boku, vyrazil. „Človeče! Hneváš sa? Nazdal si sa, že zomrieme podľa premrštených spoločenských predpisov? Bozkal som ju, som tomu rád, ak chceš, môžeš ju bozkat aj ty a budeme si kvit.“

Odvrátil som sa od neho s pohŕdaním, ktoré som sa ani nepokúšal zatajiť.

„Ako chceš,“ povedal. „Bol si mravokárca po celý život a ako mravokárca zomrieš.“

S tým si sadol na stoličku s puškou cez kolena a bavil sa spúštaním kohútika; no videl som, že jeho dobrá náladá (jediná, ktorú kedy ukázal), už opadla a zase je mrzutý a zachmúrený.

Po celý ten čas útočníci mohli vniknúť do domu a ani by sme to neboli zbadali; popravde sme temer zabudli na blízke nebezpečenstvo, ktoré nad nami viselo. No vtom pán Huddlestone vykrikol a vyskočil z posteľe.

Opýtal som sa ho, čo sa stalo.

„Oheň!“ zvolal. „Podpálili dom!“

Northmour bol vo chvíli na nohách a obaja sme utekali spojovacími dverami do pracovne. Miestnosť osvetlovalo hrozivé červené svetlo. Temer v tej chvíli, keď sme vstúpili, pred oblokom vysiahol stlp plameňa a obločná tabuľa s rinčaním dopadla na koberec. Podpálili prístavok, v ktorom Northmour vyvolával svoje negatívy.

„Prekliata robota,“ povedal Northmour. „Podme do tvojej bývalej izby.“

Bez dychu sme ta dobehli, otvorili krídlové okno a vyzreli von. Pozdĺž celého zadného múru pavilónu bolo nahromadené drevo, ktoré iste poliali naftou, lebo napriek rannému daždu veľmi dobre horelo. Oheň už zachvátil prístavok, z ktorého šlahali čoraz výššie plamene; zadné dvere boli uprostred rozrera-

venej hranice; keď sme pozreli nahor, ríne už tieľa, lebo prečnievajúciu strechu podpierali veľké brvná. Dom plnil horúci, zapáčajúci a dusiaci dym. Ani vľavo nebolo vidieť živej duše.

„Ach, teda dobre,“ povedal Northmour, „to je koniec, chvalabohu.“

Vrátil sa do strýkovej izby. Pán Huddlestone si obúval čižmy, pričom sa celý triasol, no tváril sa tak odhadlane, ako som ho predtým nevidel. Clara stála tesne pri ňom, v oboch rukách držala kabát, len si ho zahodil na plecia, a v očiach sa jej zracič čudný výraz, akoby v otca aj dúfala, aj o ňom pochybovala.

„Teda, chlapci a dievčatá!“ povedal Northmour, „vypadneme? Pec hreje, nechcel by som tu zostať a upiecť sa, ja ich chcem dostať do rúk a hoťovo.“

„Nezvyšuje nám nič iné,“ odpovedal som.

A obaja, Clara i pán Huddlestone, hoci s veľmi odlišným prízvukom, prisvedčili:

„Veru, nič iné.“

Keď sme šli dolu, horúčava už bola neznesiteľná a v ušiach nám hučalo praskanie ohňa; sotva sme vošli do chodby, okno na schodisko sa zosypalo, z dvora preskočil plamenný jazyk a vnútro pavilónu osvetlila hrozná, mihotavá žiarla. V tej chvíli sme začuli, že na poschodi spadlo niečo ľažké a tvrdé. Bolo jasné, že už celý pavilón horel ani škatuľka zápaliek, blíčal na všetky strany a plamene šlahali tak vysoko, že ich bolo vidieť z mora i z vnútrozemia, a hrozilo, že sa nám každú chvíľu zrúti na hlavu.

S Northmourom sme natiahli kohútiky na revolve-roch. Pán Huddlestone, ktorý odmietol strelnú zbraň, stal si veliteľsky pred nás.

„Nech Clara otvorí dvere tak,“ povedal, „aby bola chránená, ak by vystrelili salvu. Som obetný bará-nok, pykám za svoje hriechy.“

Stál som so zatajeným dychom a s pripravenou pištoľou vedľa neho a počul som, že traslavo, rýchlo šeptá modlitby; a priznávam sa, aj keď je to azda hrozné, že som ním pohŕdal, že môže myslieť na pokorné prosby v takej kritickej a vzrušujúcej chvíli. Medzitým Clara, bledá ako smrť, ale duchaprítomná, odstránila barikádu od predných dverí. Ešte okamih a otvorila ich. Oheň a mesačné svetlo zalievalo piesčiny nejasnou, menlivou žiarou a k nebu sa týčil vysoký stĺp červeného dymu.

Pán Huddlestone, v tej chvíli udatnejší, ako boli jeho sily, udrel Northmoura a mňa spakruky do prs; kym sme sa spamatáli z údivu, zdvihol ruky nad hlavu, akoby sa chcel ponoriť do vody, a vybehol z pavilónu.

„To som ja!“ zvolal. „Huddlestone. Zabite ma, ale ušetríte ostatných!“

Prepokladám, že jeho nečakané zjavenie prekvapilo ukrytých nepriateľov. Northmour a ja sme mali čas spamatáť sa, chytiť Claru každý za jednu ruku a vybehnúť mu na pomoc. No sotva sme prekročili prah, ozvalo sa asi dvanásť výstrelov a zábleskov zo všetkých strán z priehlbín na piesčinách. Pán Huddlestone sa zatackal, neprirodzene vykrikol, pri čom mrzla krv v žilách, vyhodil ruky nad hlavu a padol na znak na trávu.

„Traditore! Traditore!“ volali neviditeľní pomstiteľia.

A vtedy sa zrútila na pavilóne časť strechy, lebo požiar sa rozšíril veľmi rýchlo. Pritom sa ozval ohlušujúci, strašný rachot a k nebu vyšľahol ohromný, hučiaci plameň. Iste ho bolo vidno na mori vo vzdialosti dvadsiatich milí, na pobreží v Graden Wester a ďaleko vo vnútrozemí z vrcholca Graystile, najvýhodnejšieho štítu Caulderských vrchov.

Bernardovi Huddlestonovi, hoci iba boh vie, aké pohrebne obrady by mu boli odbavovali, vo chvíli smrti svietila krásna hranica.

KAPITOLA IX.

rezpráva, ako Northmour splnil svoje výhrážky.

Sotva by som vám vedel porozprávať, čo nasledovalo po tejto tragickej udalosti. Keď sa zahľadím do minulosti, všetko sa mi viďi popletené, namáhavé a bezmocné, ako krčovitý zápas spáča, ktorého trápi mora.

Pamäťom sa, že Clara stenavo vzdychla a bola by klesla na zem, keby sme s Northmourom neboli podopierali jej bezvládne telo. Nemyslím, že na nás zaútočili, ani sa nepamätám, že by som bol videl, niektorého útočníka; a nazdávam sa, že sme opustili pána Huddlestona bez jediného pohľadu. Spominam si iba, že som utekal ako zachvátený panikou, podchvíľou som niesol Claru celkom sám v náruči, podchvíľou mi pomáhal Northmour. Prečo sme šli do môjho tábora v Hemlock Denu a ako sme sa ta dostali, dodnes neviem. Prvý, čo som si plne uvedomil, bolo, že sme Claru položili pred môj malý stan a ja s Northmourom sme sa zvalili na zem a on ma so zúrivosťou, ktorú doteraz potláčal, bil po hlave rukoväťou revolvera. Na temeni ma už dva razy zranil a strate krví pripisujem, že sa mi odrazu vyjasnila myseľ.

Chytil som ho za zápästie.

„Northmour,“ pamäťom sa, že som vravel, „môžeš ma zabiť neskôr. Najprv pomôžme Clare.“

Keď som mu to vravel, bol na mne. Ešte som dobre ani nedokončil, už vyskočil a utekal k stanu, privinul si Claru k srdcu a pokryl jej bezvládne ruky a tvár bozkami.

„Hanbi sa!“ zvolal som. „Hanbi sa, Northmour!“ A hoci som ešte cítil závrat, znova a znova som ho bil po hlave a po pleciach.

Uvoľnil zovretie a pozrel mi v slabom mesačnom svetle do očí.

„Bol si podo mnou a pustil som ta,“ povedal, „a teraz ma biješ? Zbabelec!“

„Ty si zbabelec,“ odpovedal som. „Túžila po tvojich bozkoch, kym bola pri vedomí? Nie! A teraz azda umiera a ty márnis druhocenný čas a využívaj jej bezmocnosť. Ustúp a nechaj ma, aby som jej pomohol.“

Na chvíľu sa mi postavil, bledý a výhražný, potom zrazu odstúpil.

„Tak jej pomáhaj,“ povedal.

Hodil som sa k nej na kolená a uvoľnil jej, čo sa dalo, šaty a šnurovačku; no keď som to robil, chytil ma Northmour za plece.

„Nedotýkaj sa jej,“ povedal zúrivo. „Nazdávaš sa, že v žilách nemám krv?“

„Northmour!“ zvolal som, „ak jej nepomôžeš, ani mňa nenecháš, tak ťa zabijem!“

„Tak je to lepšie!“ uškrnul sa. „Nech aj ona zomrie, čo na tom? Odstúp od toho dievča! Pri chystaj sa na boj!“

„Azda si zbadal,“ povedal som a napoly som sa zodvihol, „že som ju ešte nebozkal.“

„Len sa opováž!“ vykrikol.

Neviem, prečo som to urobil, v živote sa za nič tak nehanbím, i keď som vedel, ako vravievala moja žena, že či mŕtvej alebo živej, moje bozky sú jej vždy milé; s posvätnou úctou som sa na okamih dotkol chladného čela. Bol to otcovský bozk mŕtvej žene, ktorý pristal mužovi, čo mal čoskoro umrieť.

„A teraz,“ povedal som, „som vám k službám, pán Northmour.“

Ale na moje prekvapenie som videl, že sa mi obrátil chrbtom.

„Počul si?“ opýtal som sa.

„Ano,“ povedal, „počul. Ak sa chceš biť, som pripravený. Ak nie, zachráň Claru. Mne je to všetko jedno.“

Nečakal som, aby ma dva razy ponúkal; opäť som sa sklonil nad Claru a pokračoval som v pokusoch priviesť ju k vedomiu. Ležala bledá a bez života; už som sa bál, že jej drahá duša unikla ta, odkaňať net návratu, a srdece mi zachvátila hrôza a pocit opuštenosti. Volal som ju najnežnejším hlasom, trel a tlakal som jej ruky; raz som jej položil hlavu nízko, raz som si ju oprel o koleno, ale všetko darilo, čim ma môžeš nahnevať.“

„Northmour,“ povedal som, „tam je môj klobúk. Preboha, dones trocha vody zo studničky.“

Temer v tej istej chvíľi bol už pri mne a s vodou, „Doniesol som vo svojom,“ povedal. „Azda mi doprajemeš toto privilégium?“

„Northmour,“ ozval som sa, pričom som Clare navlhčoval tvár a prsia; no on ma divo prerušil.

„Ach, mil!“ povedal. „Najlepšie urobíš, keď už nepovieš ani slova.“

Ani sa mi nechcelo hovoriť, lebo ma celkom zaujala starosť o Claru; mlčky som sa usiloval, aby sa spamätať a keď bol klobúk prázdný, vrátil som mu ho s jediným slovom: „Ešte.“

Siel ešte niekoľko ráz po vodu, kým Clara otvorila oči.

„Teraz, keď jej je lepšie, môžeš ma postrádať, však? Želám vám dobrú noc, pán Cassalis.“

S tými slovami zmizol v húštinách. Rozložil som oheň, teraz som sa už Talianov nebál, ušetrili aj tých niekoľko vecí, ktoré som nechal v tábore, a hoci Claru rozčulovanie a strašná večerná katastrofa zlomili, podarilo sa mi ju napokon — presvedčaním, povzbudzovaním, všetkými jednoduchými liekmi, ktoré som mal haporúdzti — trocha upokojiť a dodať jej sily.

Už sa rozvidnelo, keď sa z húštiny ozvalo ostré

„Pst!“ Vyskočil som, ale Northmourov hlas čo najpokojnejšie dodal:

„Pod sem, Cassilis, a sám, chcem ti voľačo ukázať.“

Pozrel som späťavo na Claru a keď mlčky súhlasila, opustil som ju a vyliezol zo skryše. Obďaleč som zazrel Northmoura, opretého o chabzdu; len čo ma zočil, vykročil k moru. Na okraji lesa som ho dohonil.

„Pozri,“ povedal a zastal.

Ešte niekoľko krokov a vystúpil som z húštiny. Ranné svetlo sa chladno a jasno rozlievalo po dobre známej scenérii. Z pavilónu ostali len čierne trosky; strecha sa prepadla, jeden štit sa zrútil a plesčiny široko-ďaleko zjazvovali ostrovčeky spáleného hlo-dašu. Dym ešte stúpal do nehybného ranného vzduchu a veľká hromada žeravého popola ležala medzi holými mürmi domu ako pahreba na otvorenom ohnisku. Nedaleko malého ostrova stála jachta a plne obsadený čln rýchlo plával k brehu.

„Red Earl!“ zvolal som. „Red Earl sa omeškal o dvanásť hodín!“

„Strč si ruku do vrecka, Frank. Si ozbrojený?“ opýtal sa Northmour.

Poslúchol som a nazdávam sa, že som smrteľne zbledol.

Ktosi mi zobrajal revolver.

„Vidiš, mám ťa v moci,“ pokračoval. „Odzbrojil som ťa včera v noci, keď si osetroval Claru; no dnes ráno — tu — vezmi si svoju pištoľ. Nie, nedáš!“ zvolal a zdvihol ruku. „Nemám to rád, je to jediné, čím ma môžeš nahnevať.“

Vykročil krížom cez plesčiny k člnu a ja som šiel pár krokov za ním. Pred pavilónom som zastal, chcel som vidieť, kde padol pán Huddlestona, ale neostalo po ňom ani stopy, ani len trocha krvi.

„Gradenské trasovisko,“ povedal Northmour.

Kráčali sme ďalej až na výbežok brehu.

„Prosím ťa, ďalej nie,“ povedal. „Chceš ju zaviesť do Gradenského sídlia?“

„Ďakujem ťi,“ odpovedal som, „pokúsim sa dostať ju do Graden Westera k farárovi.“

Prova člna zaškrípala na piesku a jeden z námorníkov vyskočil na breh s lanom v ruke.

„Chvíľu počkajte, chlapci!“ zavolal Northmour a potom dodal tichšie, aby som to počul len ja. „Lepšie bude, keď jej o tomto všetkom nič nevieš.“

„Práve naopak!“ vybuchol som, „dozvie sa všetko, čo viem.“

„Nechápeš,“ povedal veľmi dôstojne. „Pre ňu to nič neznamená, očakávala to odo mňa. Zbohom!“ dodal a kývol hlavou.

Podal som mu ruku.

„Prepáč mi,“ povedal, „viem, je to nízke, ale nechém zachádzať tak ďaleko. Nemám rád sentimentality, príst si sadnúť ako bielovlasý pútnik k vášmu krbru a podobne. Práve naopak, pevne dúfam, že vás už neuvidím.“

„Teda zbohom, Northmour!“ povedal som srdečne.

„Ach, áno,“ odpovedal. Zišiel na breh a muž, ktorý ho tam čakal, mu pomohol, potom čln odstrčil a skočil na provu. Northmour chytil kormidlo, čln poskočil na vlnách a údery vesiel a škrípanie čapov sa jasne a rovnomerne niesli raňajším vzduchom.

Zozoroval som ich, ako sa vzdáujú, a neboli ani v polovici cesty k Red Earl, keď sa z mora vynořilo slnce.

Ešte pár slov a moje rozprávanie sa skončí. Po rokoch Northmour padol, keď bojoval pod Garibaldiho zástavou za osloboodenie Tirolska.

Z anglického originálu R. L. Stevenson
The Pavilion on the Links (Collected
Works of R. L. Stevenson, Greystone,
New York) preložila Eva Bottová.

„Na priečke hore sú krvavé otlačky prstov parašutistu, ktorý z tohto otvoru chránil vchod a posledným nábojom sa sám zastrelil...“

Slová na krypte pod kostolom svätého Cyrila a Metoda v Prahe na Resslovej ulici.

ZDRAVOTNÁ DOVOLENKA KONSTANTÍNA NEURATHA

Včasrano 27. septembra 1941 prišiel do Prahy SS-obergruppenführer a generál polície Heydrich.

Protektorátna tlač toho dňa uverejnilla na prvej strane a vo výraznej úprave stručnú zprávu:

„Rišský protektor v Čechách a na Morave, slobodný pán Konstantín von Neurath, považoval za nutné navrhnuť Vodcovi, aby mu udelil dlhšiu zdravotnú dovolenkou za účelom zlepšenia jeho otrassného zdravia. Pretože terajšia vojnová doba vyžaduje plné uplatnenie rišského protektora, požiadal pán von Neurath zároveň Vodcu, aby ho prechodne, kym sa obnoví jeho zdravie, zbavil funkcie rišského protektora a ustanovil na túto dobu jeho zástupcu.“

Vodca nemohol za týchto okolností nevyhovieť žiadosti rišského protektora a poveril SS-obergruppenführera a generála polície Reinharda Heydricha na dobu liečenia rišského protektora von Neuratha výkonom funkcie rišského protektora v Čechách a na Morave.“

Ako to bolo v skutečnosti?

Slobodný pán von Neurath sa Hitlerovi zdal príliš mäkký.

— Je voči tým Čechom povolený, — povedal na porade Heydricha. — Som toho názoru, že Česi si to aj uvedomujú.

REINHARD HEYDRICH ZAČAL

A Heydrich tvrdým mužom bol. Jeho kariéra bola priam zázračná. Vychodil reformné gymnázium, roku 1926 sa stal poručíkom námorníctva. O dva roky pracoval už ako nadporučík v špionážnej službe námorníctva. V roku 1931 ho odťaľo vylúčili „pre určité dôvody“. Vraj sa dopustil „kriminálneho zločinu sexuálnej povahy“. Iní však tvrdia, že Heydricha vylúčili z námorníctva preto, lebo jeho stará matka bola židovka a otec neboli „čistokrvný áriec“. Heydrich odišiel po vylúčení z námorníctva do Hamburgu, kde sa činil v SS. Potom jeho kariéra rásťla veľmi prudko. Roku 1934 bol už SS-brigadenführer a stal sa šefom gestapa v Prusku. Roku 1936 mal Heydrich iba 32 rokov, no bol zástupcom samotného Heydricha. Veľké „zásluhy“ si získal v boji proti židom v Nemecku a neskôr aj v celej okupovanej Európe.

Heydrich hned po nastúpení do funkcie „zastupujúceho rišského protektora“ podpísal vyhlásenie o výnimočnom stave. Dal zatknúť ministrovského predsedu protektorátnej vlády generála Eliáša a rozkázal prvú sériu poprav. 28. septembra začal Heydrich písat dlhú listinu popravených a umučených. To bola jeho hlavná úloha.

ČESI NEMAJÚ V ČECHÁCH CO ROBIŤ

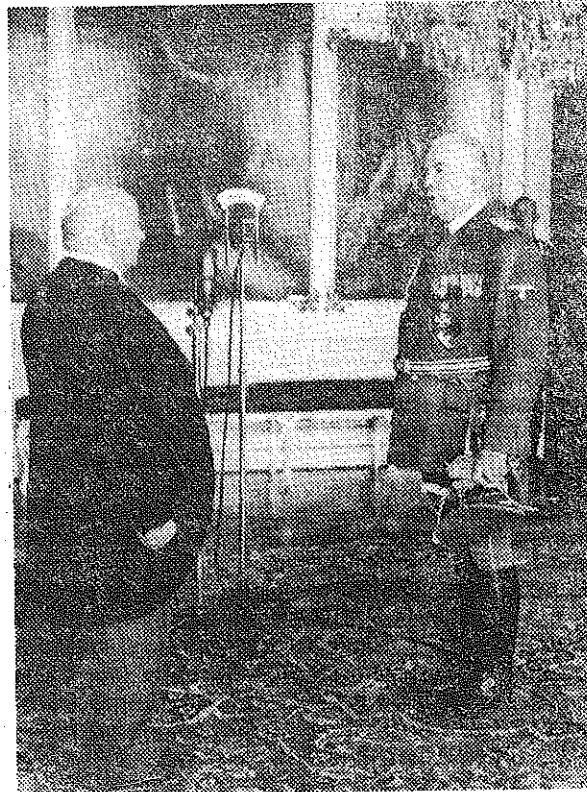
Heydrichov tajomník zvolal na 2. októbra do Čerinského paláca poradu vedúcich pracovníkov úradu rišského protektora, pohlavárov NSDAP, gestapa v Prahe a hlavných krajinských radcov.

Rečnil Heydrich. Počúval ho aj štátny tajomník Karl Hermann Frank. Ten, ktorý už dávno chcel byť rišským protektorm, ale Berlín nie a nie uvedomil si, že on je najsúčejší...

„Príslušníci strany, pánovia!

Z rozkazu vodec som... prevzal vedenie úradu rišského protektora... V tomto priestore mám jednoznačne a so všetkou tvrdostou zabezpečiť, aby obyvateľstvo, pokiaľ je českej národnosti, pochopilo, že sa nemôže vyhýbať skutočnosti svojej príslušnosti k riši a poslušnosti voči nej... Stav v posledných týždňoch bol taký, že jednota riša bola jednoznačne ohrozená, tento priestor... tak vrel, že sa dá povedať len to: treba včas zasiahnúť... Základná linia však musí platiť: tento priestor sa raz musí stať nemeckým a Čech tu už nemá koniec koncov čo hľadať...“*

Tak rečnil pán „zastupujúci rišsky protektor“. Táral. A pritom sa iste cítil skvele, sebavedome. Ved poučoval a rozkazoval tisícom. Aj šarzám! A zo všetkých prítomných on bol najväčší, najmocnejší.

„Rišský protektor v Čechách a na Morave“ Neurath pri svojom nástupe v Prahe roku 1939. Vľavo Beran, predseda vlády.

* Tento Heydrichov prejav majú v Štátom ústrednom archíve v Prahe.

Ale národ, ktorému chystal koniec, bol miliónkrát väčší a silnejší. Aké je to smiešne, naivné — on, nevzdelený vojak, policajt, chcel spolu so svojimi kamarátmi zlikvidovať národ...

LONDÝNSKA AKCIA

Porada u šéfa československej emigrantskej vlády v Londýne dr. Eduarda Beneša sa začala presne.

Referoval podplukovník František Moravec, vedúci zpravodajského oddelenia ministerstva národnej obrany.*

— Major Kerry mi tlmočil požiadavku svojho predstaveného. Vedenie britskej zpravodajskej služby vás, pán prezident, oficiálne požiadala cez britskú vládu o vyslanie našich parašutistov do vlasti, aby tam uskutočnili atentát na rišského protektora Heydricha...

— Dobre, — prisvedčil Beneš. — Atentát urobíme. Od Veľkej Británie sa nám potom dostať ešte väčšie uznanie. A myslím, že atentátom upozorníme na seba celý svet. Upevníme si teda aj medzinárodnú autoritu, naša vláda bude mať pevnejšie pozície.

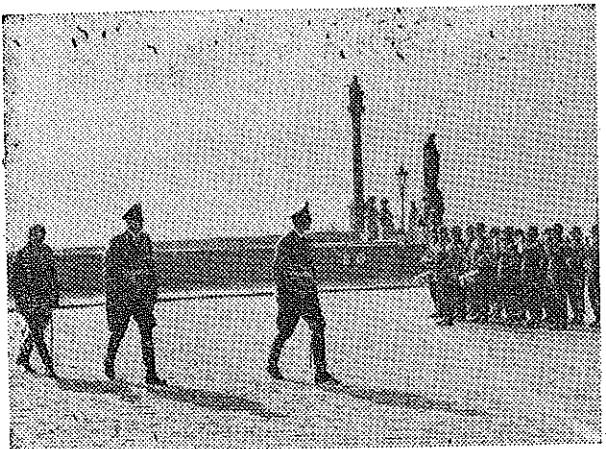
— Rovnako dobré výsledky, — povedal minister národnej obrany Ingr, — nám prinesie akcia aj doma. O vedenie národnoslobodzovacieho hnutia zápasíme s Moskvou. Po atentáte pravdepodobne všetok odboj budeme dirigovať iba my. Atentát na Heydricha vyvolá silný ohlas v celej Európe. Získeame si ním veľké zásluhy a slávu.

— Dôležitá je aj tá skutočnosť, — poznamenal Moravec, — že na atentát netreba masy ľudu. Avšak ak sa podarí, bude znamenať naozaj veľkú akciu. Treba ju uskutočniť už aj preto, že doteraz — úprimne povedané — sme ešte nič nedokázali. Zosilní sme rozhlasovú propagandu, ale to je málo. Atentát na Heydricha nám môže veľmi pomôcť. Vedenie britskej zpravodajskej služby nám pomôže...

PODOZRENIE BEZ DOKAZU

Viaceri historici i novinári napísali, že atentát na Heydricha zariadil admirál Canaris, ktorý spolu pracoval so svojimi nepriateľmi. Nasvedčuje tomu mnoho skutočností. Medzi Canarisom, šéfom nemeckej vojenskej špionáže, a Heydrichom, šéfom bezpečnostnej služby a náčelníkom Hlavného rišského úradu pre bezpečnosť, boli neustále spory. Heydrichov vplyv a moc neustále rásťli a už sa zdalo, že si podriadi aj svojho bývalého nadriadeného v námorníctve — admirála Canarisa (v roku 1922 bol Heydrich kadetom na krížniku Berlin, ktorému viedol Canaris). V dňoch 18.—19. mája 1942 rokoval v Prahe Heydrich s Canarisom o zlúčení Sicherheitsdienstu a Canarisovho Abwehru, pochopiteľne, pod

* Františka Moravca povýšili po oslobodení roku 1945 na brigádneho generála. Neskôr viedli proti nemu trestné pokračovanie, lebo pre jeho nedbanlivosť sa fašistické okupačné vojská zmocnili dôležitého materiálu československej armády. Prezident Beneš trestné pokračovanie zastavil. V lete 1948 F. Moravec emigroval a začal pracovať v službách nepriateľov ČSR.

Reinhard Heydrich prichádza na pražský hrad.

Heydrichovým vedením. Porady sa okrem Canarisa a Heydricha zúčastnili skupinoví vedúci RSHA, vedúci úradovní štátnej polície a vedúci oddelení SD.

O pár dní po porade, ktorú si Canaris neželal, došlo k atentátu na Heydricha...

O nepriateľstve medzi Canarismom a Heydrichom pišu aj Canarisovi životopisci.

Nijaký presvedčivý dôkaz o tom, že Canaris sa postara o Heydrichovu smrť, doteraz neuverejnili. A zrejme existuje. Ved Canaris si písal denník. Jednu jeho kópiu zničila manželka plukovníka Schrödera za procesu proti dr. Karlovi Goerdelerovi a ostatným sprisahancom 20. júla 1944. Druhú kópiu Canarisovho denníka s najväčšou pravdepodobnosťou majú vo Washingtone.

Materiály o tom, že Canaris mal záujem na zavraždení Heydricha, boli aj v Prahe. Pri vypočúvaní vysokých funkcionárov gestapa v našom hlavnom meste ich získali dr. Pixa a dr. Patočka. Materiály však zmizli.

DVAJA ZO SPECIAL TRAINING SCHOOL

O dva dni po porade odcestoval podplukovník Moravec do Škótska. Predtým študoval kartotékou príslušníkov československej zahraničnej armády v Británii. Hl'adal najlepšie „typy“ pre atentát na Heydricha.

Ked' pricestoval na odľahlé farmy v severozápadnom Škótsku — Garramour a Cammus Darrah, kde boli výcvikové strediská československých vojakov, mal v aktovke dvesto dvadsať šest kartoték. Dvesto dvadsať šesť vojakov... Z nich vyberie atentátnikov. Dve z kartoték prezrádzali:

„Jozef Gabčík, narodený 8. apríla 1912... Posledné bydlisko: Poluvsie, p. p. Rajec Teplice pri Žiline, Slovensko... Otec: František Gabčík, adresa: detto... pôvodné povolanie: zámočník... Pred útekom zo Slovenska do zahraničia pracoval ako skladník chemickej továrne v Žiline... Bol členom francúzskej cudzineckej legie... Oblúbený, skromný, trošku výbušný...“

Ján Kubiš... 1911... Dolné Vilémovce u Hrotovic, Morava... Ponialý, nevýbojný, spoľahlivý... Zamestnanie: kurič, pred vojnou pracoval ako roľ-

ník. Je nositeľom francúzskeho vyznamenania a československého vojnového kríža...“

Gabčík a Kubiš patrili medzi tých, ktorých Moravec vybral za atentátnikov. Preto ich výcvik v Special Training School* skončil skôr, než mal.

ČEŠTINA V BELLASIS

O týždeň išli Jozef Gabčík, Ján Kubiš, Jozef Valčík, Adolf Opálka, Viliam Gerik, Karol Čurda, Jaroslav Švarc a ďalší československí vojaci do Manchestru.

Nasledoval špeciálny parašutistický výcvik. Zoskoky z lietadla. Dvakrát každú noc. A okrem toho celé množstvo iných nemenej namáhavých cvičení.

V októbri 1941 ich odviezli do zámku Bellasis nedaleko Londýna. Tam nasledoval posledný výcvik. Oboznámovali ich so životom v protektoráte.

Každý deň, od rána do večera, prednášali odborníci z britskej zpravodajskej služby. Parašutisti nemali takmer žiadny voľný čas. Akurát na spánok. Dvaja priatelia — Gabčík a Kubiš — spali najmenej. Janko učil Jožka čeština. Aby náhodou dajaky policajt v Prahe nezbadal, že Gabčík je Slovák. Treba dať pozor na každú maličkost

— Tři pře... Neříkej Ján, nýbrž Honza... Pepík je moc blbej... Tři, tři, tři... Helou, hezouně! Tři a tři jsou šest...

JASNÝ ROZKAZ — PRUDKÝ JED

Záveru školenia v Bellasis sa zúčastnil aj podplukovník Moravec. Bol stručný, niekom sa po náhľal.

— Priatelia, váš kurz sa skončil. My sme urobili všetko, aby ste pre splnenie svojej úlohy boli pripravení čo najlepšie. Všetko ostatné závisí už iba od vás samých. Každý dostane väčšiu sumu peňazí. A v tejto súvislosti vás chcem upozorniť, aby ste sa chovali ako disciplinovaní vojaci. Vyhýbajte sa kaviarňam a iným spoločenským miestnostiam. Vojna už dlho nepotrva, a preto vydržte a nevyhľadávajte nijaké ženy... Chce niekto niečo povedať?

Nik sa nehlásil. Čože mali vravieť?

Rotmajster, ktorý prišiel s Moravcom, podal každému niekoľko tlačív. Prvé si rýchlo prečítali a podpisali...

„Moja úloha spočíva v zásade v tom, že spoločne s inými príslušníkmi československej armády sa vrátim do vlasti, aby som tam nadviazal technické spojenie s československým ústredím vo Veľkej Británii a vyhľadal na základe konkrétnych údajov styk s našou domácou organizáciou, ktorej budem v jej zodpovednej práci nápomocný. Urobím všetko podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia, aby som túto úlohu, k uskutočneniu ktorej som sa dobrovoľne prihlásil, úspešne splnil.“

Potom im oznamili viac adres z domova. Nesmeli si ich zapísat, museli sa ich naučiť naspäť.

Aj každý údaj z falošných preukazov totožnosti. Jožko Gabčík si opakoval:

* Zvláštna výcviková škola (angl.).

— Nie som Jozef, ale Zdeněk Vyskočil, bydlím v Prostějově, Dolní ulice 13. A jaké mám číslo protektorátni legitimace? 3501. Mám jí z okresného úradu v Prostějově, od dne 25. II. 1940. Podepsal to doktor Kropáček, môj starej známej. To víte — žolíkové karty... Jen se zeptejte! Ale ne pred jeho paní, prosím!... Totiž, víte, my o penize...

Nakoniec im dali zbrane, peniaze, civilné šaty.

Rozkaz bol jasný. A preto im dali ešte aj jed...

Upozornili ich, že po požití jedu nastáva okamžitá smrť. Majú ho použiť iba v beznádejnej situácii, pretože ich nesmú chytí!

Jiřímu Potůčkovi osobitne prikázali, aby na výsielačku „Libušu“ dal veľký pozor. Ešte predtým, než si ju zabali, musel opäť ukázať, že s ňou vie výborne pracovať.

NIK NESMIE OPUSTIŤ ZÁMOK!

28. decembra 1941 bola nedele. Jožko Gabčík a Janko Kubiš sa tešili, že ju spoločne prežijú v Londýne. V sobotu sa dohovorili, že si prezrú chýrne „Britské múzeum“, o ktorom počuli už doma.

V nedeľu včasrano však služba v zámku Bellasis prevzala telefonický rozkaz z Londýna:

„Nik z parašutistov už nesmie opustiť zámok. Štart lietadla bude o 22,00 hodine greenwichského času. Podplukovník Moravec.“

A bolo po výlete.

— Len či naozaj zoskočíme... — zapochyboval nadporučík Alfréd Bartoš, veliteľ skupiny „Silver A“.

— Ja som bol za posledné mesiace dvakrát nad protektorátom. Nad... A čo, ak bude zasa snehová búrka alebo dajaká iná calamita a nezhodia nás? Ešte dobre, že máme poriadne nervy, však chlapci?! Skupina „Antropoid“ — čiže Gabčík a Kubiš prikývli.

— Ved raz zhodia... — pripojil sa do debaty Jozef Valčík. — A možno dopadneme rovno na pražský Hrad. Privítia nás sám Heydrich. Pozve nás na kalištek a potom si spoločne zahráme karty...“

LÚČENIE V TANGMERE

Pred ôsmou hodinou večer prišlo do Bellasis ľahké vojenské auto. Pre parašutistov. S dievčatami, čo im varili chutné jedlá, sa srdiečne rozlúčili. Pobozkali nastavané líca a už sa ani neobzreli. Cez vrátnicu išli mlčky.

Aj v aute sedeli ticho. Nikomu sa nechcelo debatovať. Iba vždy veselý Jožko Valčík sa snažil rozprávať. Ale nik mu neodpovedal.

Zaviedli ich na letisko Tangmere pri Londýne.

— Chlapci, čo myslíte, zasa nám dajú nejaké staré lietadlo ako naposledy? Také z múzea, čo nás nedokáže zaviesť ani po naše hranice? — spýtal sa Jiří Potůček.

— Dnes nie, — odpovedal Bartoš. Odhrnul záclonu, ktorá zakrývala veľké okno v čakárni, a hľavou ukázal na letištnú plochu. Bol na nej Halifax.

— Dvesto deväťdesať kilometrov za hodinu...

V čakárni sa objavil podplukovník Moravec. Každému parašutistovi podal ruku a buchol ho po pleci. Bol veľmi kamarátsky, prívetivý.

— Chlapci, zoznámite sa s kanadskou posádkou väčšo lietadla, ktoré povedie mladý veliteľ, ale skúsený poručík letectva mistr R. C. Hockey.

Pekná slečna doniesla pohárik a flášu s niečim červeným. Voňalo to ako pravý jamajský rum.

Podplukovník Moravec zdvihol pohárik prvý. Potom ostatní. Chvíľočku čakali a potom Moravec povedal:

— Priatelia, kamaráti! Vojaci! Priplájam na vaš štastný let! Na úspech vašej práce u nás doma, v Československu! Priplájam na vaše chlapské životy a úlohy! A na smrť Reinharda Heydricha!

— Na smrť katana Heydricha! — odpovedali tí, čo ho mali zabít.

SKUPINA „ANTROPOID“ VYSADENÁ O 2,24 HODÍN...

29. decembra 1941 presne o 0,41 hod. Halifax so smrťou pre Heydricha preletel Rýn. Boli práve nad Darmstadtom. Zrazu sa oproti objavili stíhačky. Messerschmitky. Göringova pýcha.

Parašutisti sú chlapci. Ale srdiečka sa im scvrkli.

Mistr Hockey bol šikovný. Vyviazli z nebezpečenstva celí, so zdravou kožou. Ani ich neškrabli. Iba ak trošku poľakali.

A potom už iba svetlometry olizovali spodok lietadla. Mistr Hockey vzlietol ešte vyššie.

Stábny kapitán Šustr do palubného denníka písal: „2,12 hod. dňa 29. XII. 1941. Sme nad Plzňou. Strielajú na nás...“

Opäť svetlometry. Granáty vybuchovali vedľa lietadla.

Heydrich, vpravo Emanuel Moravec.

A potom zmizli v tme. Veličel dal príkaz:

„Spomaliť“

Parašutisti zbadali červené svetlo. To znamená zoskok.

Podali si ruky a pokúsili sa usmievat...

Lúčenie. Chlapci pri ňom nerozprávajú.

Dispečer zapísal:

„Skupina Antropoid vysadená o 2,24 východne od Plzne. O 2,37 hod. opustila lietadlo skupina Silver A...“

Ani jedna skupina nezoskočila do určeného priestoru. Jožko Gabčík a Janko Kubiš dopadli pri obci Nehvizdy, pár kilometrov od Prahy.

Gabčík mal pri zoskuku smolu. Poranil sa. Ale to nič. Janko pomôže.

KONIEC SA BLIŽÍ

Konečne! Až 15. januára 1942 sa parašutistom podarilo nadviazať spojenie s Londýnom. Vysielačka „Lubuša“ začala pracovať naplno.

Aj v Londýne si oddychli. Či len boli nervóznii? Nielen Moravec a Ingr, ale aj major Kerry a jeho kolegovia z britskej zpravodajskej služby. Tí azda najviac.

Prvý fonogram z Londýna znel:

„Hláste, ako a kde ste pristáli, aké sú vaše po-

Civília fotografia Jožka Gabčíka a posledná fotografia Janka Kubiša - už mŕtveho

mery osobné a pracovné. Vaše hlásenie je rozhodujúce pre oznamenie ďalších adres. Šifrujte tajne! Počúvajte ďalšie šifrovacie heslá!...“

V čase, keď Jiří Potůček v ten istý deň prijímal ďalšie tri fonogramy z Londýna, skupina Antropoid

— Gabčík a Kubiš — už boli v Prahe. V rodine Khodlových sa cítili ako doma. A pomaly prichádzali do Prahy aj ďalší parašutisti.

Ján Zelenka-Hájsky, ilegálny pracovník, zoznámil Gabčíka a Kubiša s Františkom Šafárikom, zamestnancom hospodárskej správy na Hrade. Šafárika zasypali otázkami:

— Popíšte nám Heydrichovo auto! Akú má poznávaciu značku?

— O ktorej zvykne protektor prichádzať na Hrad?

— Kde býva Heydrich?

— Je jeho osobná stráž silná? Koľko má mužov?

Stáva sa, že Heydrich cestuje iba so šoférom?

Ako Heydrich vyzerá, sa nepýtal. Jeho fotografiu im ukazovali v Bellasis.

Šafárik povedal všetko, čo vedel. Prisľúbil, že o každom protektorovom kroku ich bude informovať.

A tak sa k Heydrichovi čoraz väčšmi približovala smrť, trest...

Kedy však otriasie svetom zpráva o jeho konci?

PO SLEDNÝ ODCHÓD Z PANENSKÝCH BŘEZÁN

27. mája 1942 sa Reinhard Heydrich zobudil dosť neskoro. Musel sa potom ponáhlať. Čakala ho cesta zo zámku v Panenských Březánoch do Prahy a odtiaľ lietadlom do Berlína. Na dôležitú pozadu.

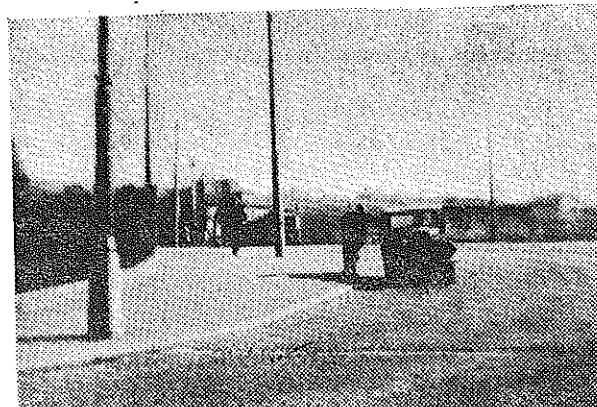
Pri osobnom aute Mercedes-Benz s poznávacou značkou SS-3 už postával šofér, člen Heydrichovej osobnej stráže, SS-oberstcharführer Klein. Keď prichádzal Heydrich, postavil sa do pozoru a zasalutoval.

Heydrich položil na sedadlo v aute aktovku a rozlúčil sa s manželkou, dcérou Silke a dvoma synmi.

Motor zahrčal, auto sa pohlo. Heydrich sa nepustil do debaty s Kleinom. Otvoril aktovku. Fascikel spisov poznal dobré. Doplňal ho viacerými pripomienkami ešte v septembri 1940. Dnes ho predloží na schválenie führerovi.

Heydrich skoro naspäť poznal Frankov „Pamätný spis o spôsobe riečenia českého problému a o budúcom usporiadaní českomoravského priestoru“. Teraz už číhal iba niektoré dôležitejšie pasáže. Neučil sa ich naspäť, no rád by hovoril pred Hitlerom priamo z hlavy — — — — —

— — — „Cieľom rišskej politiky v Čechách a na Morave musí byť úplná germanizácia priestoru a ľudu... Totálne vysídlenie Čechov z Čech a Moravy na územie mimo hranic riše a osídlenie uvoľneného priestoru Nemcami...“

Zákruta V Holešovkách.

... Cez systematicky uskutočňovanú politiku neutralizácie a odpolitizovania treba dospieť najprv k politickej (duševnej) a potom k národnej assimilácii českého národa, aby sa konečne dosiahlo skutočnej zmeny národnosti...

Tento proces bude musieť prebiehať ako na samotnom území protektorátu, tak i vo vnútronemeckom priestore. Vo všetkých oblastiach života národa treba uskutočňovať pružné, rozmanité, pestro plánované a cieľavedomé metódy. Tu možno v hrubých črtach naznačiť niektoré z nich:

Robotníctvo: ... veľkorysá výmena pracovisk so starou rišou, vrátane prestavovanie rodín... Posielanie čašníkov do starej riše — tiež sluhov, súžok...

Rolníctvo: ... spôsobilost vlastník dedičný majetok iba pre nemeckých rolníkov...

Mládež: Základná zmena školského vzdelenia — Vymazat český dejinný mýtus — Výchova k rišskej myšlienke — Bez dokonalej znalosti nemčiny žiadny postup — Najprv zrušenie stredných škôl, potom i škôl národných — Už nikdy české vysoké školy, len prechodne „Collegium bohemicum“ pri nemeckej univerzite v Prahe — Najprv dvojročná povinnosť pracovnej služby, potom povinná vojenská služba...“

Heydrich zdvíhol hlavu a pozrel pred uhaňajúce auto. Uvedomil si, že je už v Prahe. Teraz pride tá ostrá zákruta...

A číhal ďalší vetu, nevediac, že nasledujúcu už nikdy neuvidí...

„Boj proti českému jazyku, ktorý sa má stat podobne ako v 17. a 18. storočí len hovorovou rečou (nárečím) a má úplne zmiznúť ako reč úradná...“

27. MÁJ 1942, 10,31 HODÍN

V Prahe je niekoľko ostrých zákrut. Ale zákruta z terajšej ulice Červenej armády do ulice V Holešovkách je azda najostrejšia.

Svetilo sínko a ten deň, keď na zákrutu V Holešovkách po ôsmej hodine ráno prišiel Gabčík a Kubiš, bol dvadsaťty siedmy máj roku tisíc deväťsto štyridsaťdva.

Jožko Gabčík a Janko Kubiš mali aktovku. Gabčík mal v nej automat a Kubiš bombu. Smrť pre pána zastupujúceho protektora.

Jožko Valčík mal iba pištoľ a zrkadielko. Postavil sa na roh bývalej Fügnerovej ulice. Keď sa bude bližiť zelené auto s hákovým krížom na predných blatníkoch, zasveti, dá signál.

Gabčík a Kubiš, dva nenápadní muži, dlho čakali na zákrute. Koľko električiek už prešlo a oni nenastúpili ani do jednej...

Nervy mali iste roztancované. Gabčík si otvoril aktovku. Len tak naslepo zložil pod pláštom automatu. Potom nasadil zásobník s nábojmi. Včera si prezrel každý jeden. Napíval ich a polial jedom.

O chvíľu bolo počuť niečo ako spev. To esesáci na bližiacich sa nákladných autách chceli spievať, ale vyznievalo to ako hulákanie:

*Wir werden weitermarschieren
bis Alles in Scherben fällt...
Heute gehört uns Deutschland,
morgen die ganze Welt...**

Autá už zmizli a spev nebolo počuť ani z diaľky. A vtom už Jožko Valčík signalizoval.

Jožko Gabčík rýchlymi krokmi odišiel od Kubiša. Bol pokojný. Naozaj! Iba všetka krv mu vošla do tváre. Odhodil plášť. V rukách mu svietil automat. Stal si za elektrický stlp.

Zákruta sa vynoril zelený Mercedes.

Bol 27. máj 1942... Desať hodín, tridsať jeden minút...

Jožko Gabčík zamieril automatom na Heydricha. Kohútik cvakol... Jožko ho opäť stisol... Automat nepočuť!

Auto s vyčakaným protektorem už minulo stlp, za ktorým stál Gabčík. Prefráalo aj povedla druhého stlpu, kde stál Janko Kubiš. No vtedy Kubiš rýchlymi krokmi pobehol za autom. Ruky sú rýchlejšie ako myšlienka. Janko v behu odistil bombu...

Miesto streleckého súboja Jožka Gabčíka s Heydrichovým šoférom.

Gabčík a Kubiš nevideli, ako sa auto pána protektora zatriašlo, ako ho objalo mračno dymu s vycereňmi zubami smrťi. Parádny esesácky plášť z fajnevej kože vyletel do vzduchu.

Až po chvíli sa pánu protektoru vrátila reč.

— Herrgott! — zasyčal a zavrel oči. — To ale

* Budeme pochodať ďalej,
až sa všetko zrúti v troskách...
Dnes nám patri Nemecko,
zajtra celý svet...

boli!... — Chytil si bolestivé miesta. Na prstoch mu ostalo niečo lepkavé, teplé...

— Krv, moja krv... Herrgott!

Do blízkej nemocnice na Bulovke odviezli Heydricha na nákladnom aute. Ležal na prázdnich debnach. Stonal celou cestou. Tak veľmi, ako sa na šéfpoličajca a zastupujúceho ríšskeho protektora ani ne-patri.

A nik nie je pri ňom! Žiadny kamarát-esesák. Šofér Klein bežal za atentátnikmi a kričal za nimi ako majiteľ záhrady na chlapcov-zlodejíkov ovo-cia: — Čakaj!... Stoj!!!... A strieľal naverímboha. Jožko Gabčík mal lepšiu mušku. Nie z toho pre-kliateho automatu, odhodil ho pri úteku. Jeho pištol' zvrieskla a SS-oberscharführer Klein viac nevykri-koval.

ZMÄTOK NA BULOVKE

— Sestrička, píšte! — povedal lekár, ktorý prvý vyšetril Heydricha. — V bedrenej krajine asi štyri centimetre od chrbtice je tržná rana nepravidelných

okrajov, hlboká osem centimetrov... Sú v nej črepiny z granátu, kúsok plechu z karosérie auta, triesky dreva a iné predmety zo sedadla... A veľa inej špinys...

Už prišiel SS-gruppenführer Frank, v protektoráte muž číslo dva. Spolu s ním aj SS-standartenführer Gesche, šef pražského gestapa. Zmätok ešte len nastal.

Frank kričal rozkaz za rozkazom:

— Bleskove telefonicky spojiť Bulovku s Berli-nom!

— Celý pavilón, kde leží pán zastupujúci ríšsky protektor, ihned vyprázdní!

A celičkom nakoniec splnil Heydrichovo želanie, aby z Berlína prišli najlepší chirurgovia.

ZASTRELIŤ EŠTE DNES V NOCI

Heydrich teda neodletel do Berlína. Za Hitlerom odcestoval osobitným lietadlom Karl Herman Frank. Išiel pre rozkazy. A zároveň chcel upozorniť na seba. Opäť je priležitosť... Možno ho teraz už vy-menujú za protektora...

Führer zúril. Ti hlúpi podliacki Česi si dovolili zraniť Heydricha! Jeho Heydricha!

— Beda vám, beda vám, Česi! — vykrikoval Hitler. — Frank, počúvajte! Ako trestné opatrenie zatkniť desatisic podozrivých Čechov, alebo tých, ktorí majú nejaký politický prečin, prípadne tých, čo sú už v koncentračných taboroch, zastrelit!

— Rozkaz, môj vodec! — zvolal Frank.

Ked' priletel Frank späť do Prahy, čakal ho tam súrny dalekopis od Himmlera:

1. S uverejnením súhlasím.
2. Medzi určenými 10 000 rukojemcami zatkniť v prvom rade všetku českú opozičnú inteligenciu.
3. Z hlavných odporcov spomedzi tejto českej inteligencie zastreliť 100 najvýznamnejších ešte dnes v noci."

A z Berlína leteli aj ďalšie rozkazy:

„Ešte dnes musí byť v Prahe 4500 mužov SS a SD... Z Berlína nech odíde do Prahy bezodkladne štáb kriminálnych pracovníkov!... Zvýšiť stav protektorátnej polície!... Do Prahy nech ihned odídu posily wehrmachtu z Viedne, Drážďan, Waldenburgu, Opavy...“

MILIÓNY ZA ZRADU

V popoludňajších hodinách vysielal pražský rozhlas osobitnú zprávu:

„... 27. mája 1942 bol v Prahe spáchany atentát na zastupujúceho ríšskeho protektora SS-obergruppenführer Heydricha. Na dolapenie páchateľov sa vypisuje odmena desať miliónov korún. Kto páchateľov skrýva, alebo im poskytuje pomoc, alebo vie o nich a ich mieste pobytu a neoznámi to, bude zastrelený s celou svojou rodinou.

Nad okresom Oberlandratu v Prahe sa vyhlasuje oznamením tejto zprávy v rozhlase výnimcočný stav.

Nariaďujú sa tieto opatrenia:

— Zákaz vychádzania z domu všetkého civilného

Plášť, bicykel a aktovka — to boli veci, ktoré Gabčík a Kubíš zanechali na mieste atentátu. Gestapo ich vyložilo do výkladnej skrine na Václavskom námestí. Aj takto sa snažilo hľadať stopu.

obyvateľstva od 27. mája 1942 21,00 hodiny až do 28. mája 6,00 hodiny.

Na túto dobu sa zatvárajú všetky hostince, kiná, divadlá, verejné zábavné podniky a zastavuje sa všetka verejná doprava.

Kto sa naprieč tomuto zákazu v uvedenej dobe objaví na ulici, bude zastrelený, ak nezostane stáť na prvú výzvu.

Dalšie opatrenia sú vyhradené a v prípade potreby budú oznámené rozhlasom.

Vyšší vedúci SS polície pri ríšskom protektoro-vi v Čechách a na Morave.

K. H. Frank.“

Zprávu niekoľkokrát zopakovali medzi vysielaním vážnej, pochmúrnej hudby.

Zprávu počúvala celá Európa. Milióny ľudí bolo zvedavých na mená hrdinov, odvážlivcov. Meno Jožka Gabčíka a Janka Kubíša muselo však zostať zatajené vo všetkých miliardách výtlakov rôznych novín s touto senzačnou zprávou. Ich mená nemohli uviesť ani rozhlasové stanice a nevedeli ich ani bu-rácajúce ďalekospisy a telefóny.

STANNÉ SÚDY SA ZAČALI

„Kolik ľudí, ktorí v noci klidne spali, ví, že až se vzbudí, budou v celých hákového kríže hledet s krutou bezmocnosťou na železné mříže.“

VÍTEZSLAV NEZVAL: Historický obraz.

Frankov osobný tajomník telefonoval všetkým členom protektorátnej vlády, aby ihned prišli do Černinského paláca. Porada s K. H. Frankom sa mala začať o polhodinu...

Clenov protektorátnej vlády Frank ani neoslovil. Hned začal nadávať. Vyhrázať sa. Neinteligentne, hrubo. A pritom sa v duchu iste tešil. On si želal Heydrichovu smrť azda najväčšiu. Ved' potom sa už určite stane ríšskym protektorm!

A potom nastala hrozná noc. Len v Prahe zatkli 541 osôb.

A to bola iba prvá noc, prvé hodiny. Hrôza sa ešte len začínala...

Nasledujúci deň po atentáte — 28. máj by sa mohol volať vyhláškovým. Rozhlas vysielal jednu vyhlášku za druhou. Vylepovali ich aj na uliciach. Nie iba na miesta určené pre plagáty, ale aj na sklá výkladov

— „Osoby, ktoré sa združujú v Protektoráte a neprihlásili sa k pobytu a ktoré dosiahli 15 rokov, musia sa ihned policajne prihlásiť... Kto by sa do soboty 30. mája 1942 ešte bez prihlásenia zdržoval v Protektoráte, bude zastrelený. Rovnako budú zastrelené osoby, ktoré neprihlásené osoby do soboty 30. mája 1942 u seba schovávajú. Z tejto povinnosti sú vyňati nemeckí štátni príslušníci. Vedením záležitosti poverený: KURT DALUEGE, SS-obergruppen-führer a generaloberst polície.“*

Kurt Daluege... Nový „zastupujúci ríšsky pro-

* Kurt Daluege od roku 1928 viedol v Berlíne SS a stal sa veliteľom Hitlerovej osobnej stráže. Roku 1934 ho vymenovali za SS-obergruppenführera a generáloberstom polície. Odsúdili a popravili ho v Prahe v októbri 1940.

Desať miliónov tomu, kto pomôže chytiť atentátnikovi

tektor v Čechách a na Morave... Franka to roz-zúrilo! On mal byť predsa protektorm! Zamračene sa tváril aj pred Himmlerom, ktorý pricestoval do Prahy.

Stanné súdy pracovali naplno. Dlhý, predĺžený zo-znam obetí sa začína menom známeho človeka:

„VANČURA VLADISLAV, lekár a spisovateľ, na-rodený 23. júna 1891, bytom v Prahe-Zbraslav...“

Na trest smrti zastrelením boli ďalej odsúdení:

„FELBERT VIKTOR, vysokoškolský profesor v. v., narodený 11. októbra 1880, bytom v Prahe...“

„FELBERT JÚLIUS, tajomník, narodený 12. decem-bra 1908, bytom v Prahe...“

HERMANSKÁ, rodená HAKLOVÁ MÁRIA, narode-ná 25. januára 1908, bytom v Brozánoch, okres Roudnice...“

Mená, mená. Veľmi veľa mien. A pri mnohých poznámká, vypísaná verzálom:

ZASTRELENÝ S CELOU SVOJOU RODINOU...

STONANIE A PROSENIE ŠÉFPOLICAJTA

Gestapáci hľadali atentátnikov vo dne v noci. Slu-bovali, vyhľážali sa.

Predposledného mája podpísal ďalšiu vyhlášku dr. Jaroslav Krejčí a Richard Bienert.* Protekto-rátna vláda slúbila ďalších desať miliónov korún bez zrážky tomu, kto pomôže chytiť páchateľov aten-tátu.

V noci z 3. na 4. júna nespal ani Kurt Daluege a K. H. Frank. Boľi v nemocnici na Bulovke.

Včas ráno prišla aj paní Heydrichová. Bola tehotná — v ôsmom mesiaci...

— Nemali ste predsa... — dohováral jej Daluege.

— Môžete, milá pani, potratíť...

Lekári práve skončili operáciu. Ani sami nevedeli, kol'ká už to bola. Život zo šéfpolicajta nezadržateľne unikal.

Kdeže sa podela tvoja prínsa tvár, katan?

Heydrich veľmi prosil lekárov. Chcel žiť.

Kto spočíta, kol'ko rozsudkov smrti Heydrich pod-písal? Kofko?! Bez rozmýšľania...

* Jaroslav Krejčí bol predsedom tzv. vlády v „protek-to-ráte Čechy a Morava“. V auguste 1946 ho Národný súd v Prahe odsúdil na 25 rokov väzenia. Richard Bienert bol v protektorátnej vláde minister vnútra.

Zomierajúci zločinec si nevšimal manželku ani dvoch kamarátov. Chudé ruky vystieral za lekármi v bielych pláštach a veľmi prosil...

— Zachráňte ma! Prosím... Nechcem zomrieť...

Vrah chcel žiť. Aby mohol ďalej vraždiť, desiatky, stovky, tisícky nevinnych ľudí.

Heydrich opäť upadol do agónie. Po injekcii sa prebral. Tvár mal skrivenú, úbohou.

— Zachráňte ma, prosím... prosím... prosím...

Tisíce ľudí poslal tento chlap na smrť. A zomierali v takých bolestiach a žiaľoch, že si ani neželali život.

KATAN ZOMREL

4. júna 1942 o pol ôsmej ráno sa Lina Heydrichová stala vdovou. Nemeckí profesori z Berlína Hamperl a Werich napisali úradnú zprávu:

„Smrť nastala následkom poškodenia životne dôležitých parenchymatických orgánov baktériami, prípadne jedmi, ktoré vnikli s výbušnou črepinou a ktoré sa usadili v pohrudiči, v brániči a v okolí sleziny, nahromadili sa a rozmnôžili...“

Tak, Heydrich, koniec! Už nebudeš páchat krievu a neprávost. To málokto mohol a bude môcť až do konca svojho života. Katan, už neuvidiš krásavici Prahu! To si tvoje oči nikdy ani nezaslúžili.

V ten deň sa opäť ozvali ďalekopisy a telefóny. Noviny neužarmeného sveta uverejnili na prvých stránkach zprávu, vysádzanú z veľkého typu písma:

HEYDRICH JE MRTVY!...

JEDEN Z NAJVÄČŠÍCH ZLOČÍNCOV FAŠISTICKEHO NEMECKA — GENERÁL R. HEYDRICH 4. JÚNA 1942 PODĽAHOL ZRANENIU, KTORE...

Cely svet číhal a počúval zprávy o Heydrichovej smrti. Vtedy hitlerovci viac-menej víťazili na všetkých frontoch. A Heydrichova smrť zapôsobila ako prehratá veľká bitka.

RADOŠŤ A STRACH

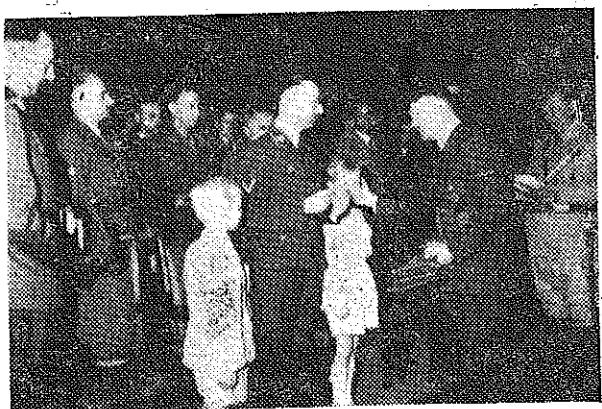
„Jenom ne strach — — jen žádný strach takovou fugu nezačrál sám Sebastian Bach co my tu zahrajme až pribude čas až pribude čas.“

FRANTIŠEK HALAS: Praha

Česi sa tešili, že krvavy SS-obergruppenführer a generál polície prestal dýchať. Tešili sa a zároveň sa báli budúcnosti.

Emil Hách, takzvaný štátny preident, poslal Hitlerovi sústrastný telegram. Za seba i za český národ... Prečo si niektorí štátenci prisvojujú právo hovoriť v mene národa, keď nie sú z jeho vôle?

„Najvrelejšie želanie, ktoré som prechovával ja a celý česky národ, aby Riši a najmä tiež zemiam Čechy a Morava bol pri živote zachovaný pán Zastupujúci rišsky protektor generál Reinhard Heydrich, ktorého stihla zákerná ruka najatých vrahov, sa nesplnilo...“

Snímka z Heydrichovho pohrebu v Berlíne. Hitler hladká jedného z dvoch Heydrichových synov, medzi ktorými stojí Himmler.

A večer toho dňa vysielal rozhlas prejav Emanuela Moravca. Bol ministrom a ľudia ho voľali zradca, kubo, podliak. Počúvali rozhlas a chcelo sa im plút*

— „Eud česky! V mene štátneho prezidenta a vlády Čech a Moravy obraciam sa k tebe vo chvíli nad iné väznej a smutnej. Zastupujúci rišsky protector SS-obergruppenführer a generál polície Reinhard Heydrich podľahol dnes ranám. Zločin z 27. mája priviedol smrť jednému z najzaslúžilejších mužov nemeckej národnosocialistikej strany... Riša stratila veľkého muža. Je na nás, aby sme, čo bude v našich silách, túto stratu odčinili. Viac než doteraz musí česky národ vypnúť svoje sily, aby výkonom Riši dokázal, že je rozhodnutý s ňou zdieľať nielen dobré a zlé, ale tiež o jej výťazstvo sa čo najviac zaslúži...“

V ten deň sa opäť ozvali ďalekopisy a telefóny. Noviny neužarmeného sveta uverejnili na prvých stránkach zprávu, vysádzanú z veľkého typu písma:

HEYDRICH JE MRTVY!...

JEDEN Z NAJVÄČŠÍCH ZLOČÍNCOV FAŠISTICKEHO NEMECKA — GENERÁL R. HEYDRICH 4. JÚNA 1942 PODĽAHOL ZRANENIU, KTORE...

Cely svet číhal a počúval zprávy o Heydrichovej smrti. Vtedy hitlerovci viac-menej víťazili na všetkých frontoch. A Heydrichova smrť zapôsobila ako prehratá veľká bitka.

ZRADCOVIA NA GESTAPE

Atentátnikov hľadali v Prahe i v celom protektorate. Tisíce razíf nepriniesli takmer žiadne výsledky. Rozhlas a noviny neustále žiadali obyvateľov, aby pomohli chytiť vrahov Reinharda Heydricha. Emanuel Moravec rečenil skoro každý deň. Vyzýval zradil.

Nik ho neposlúchoł. A koľko ľudí vedelo o parašutistoch!

Ktože by zradil?

Ktože by to dokázal?

A či predsa len niekto?

Volal sa Karol Čurda. Aj jeho zhodilo britské lieadro nad domovinu. Ale on bol slaboch. Ovplyvnil ho Moravec, ten zradca. I protektorátné noviny, ktoré každý deň uverejňovali mená popravených. A nakoniec — i tie miličio.

Sám, dobrovoľne, prišiel na pražské gestapo.

Aby zradil.

* Emanuel Moravec bol dôstojníkom československého generálneho štáb a profesorom vysokej vojenskej školy. V protektorátnej vláde sa stal ministrom školstva a propagandy. Po vojne našli jeho mŕtvolu zakopanú v záhrade Arcibiskupskej gýmnázie v Dejviciach. Nevie sa, či sa zastrelil sám, alebo sa mu tak za jeho služby „odvŕdali“ Nemci.

A tam sa stretol s Villamom Gerikom. I ten bol vo Veľkej Británii.*

ROZHODNUTIE V KRYPTÉ

K biskupovi Gorazdovi, hlave pravoslávnej cirkvi, prišiel knáz dr. Vladimír Petfek, správca kostola na Resslovej ulici v Prahe.

— Brat biskup! Budem hovoriť priamo, bez okolkov.

— Nech sa ti páči, brat kaplán.

— Treba ukryť atentátnikov na Heydricha a ich kolegov. Sedem parašutistov. Pod našim kostolom je krypta. Nemohli by sme ich tam ukryť aspoň na pár dní?

Biskup Gorazd nerozmyšľal. Vlastenci predsa neváhajú. Ani v takej ľažkej situácii. Ani vtedy, keď ide o ich život.

— Dovedeš ich, brat kaplán... — povedal biskup.

Krypta pod oltárom kostola svätého Cyrila a Metoda je vždy studená. Pred rokmi v nej pochovávali knázov. Ich kostiam nie je zima. Ale parašutisti sedeli v krypte zababúšení v dekách, hoci bol jún.

Jozef Valčík, vždy veselý, snažil sa ostatných rozosmiat. Márne...

Gabčík a Kubíš boli najväznejší. Boli mŕkví, záchmurení. A keď sa 10. júna dozvedeli o zničení Lidic, nemali chut ani do jedla a spánku.

Zrazu si začali medzi sebou šepkati. Potom si potriassli pravicami a naraz obaja vstali.

— Pán nadporučík Opálka! — obrátili sa na svojho veliteľa.

— Ale, Janko, Jožko! Čože ste takí vážni — úradní? Prosím vás!... Volám sa Adolf a aj vy dvaja mi zvyknete hovoriť Dolfo...

— Nuž, počúvaj, Dolfo! — povedal Gabčík. Keďže besenie fašistov po atentáte na Heydricha neprestáva a pravdepodobne ani neprestane, kým nás nechytia, my dva sme sa rozhodli urobiť toto: Dnes večer zájdeme do niektorého pražského parku. Sadneme si na lavičku a na prsia si zavesíme tabuľku so slovami: „My sme zabili Heydricha.“

— Čo ste hlupaci, chlapci? — skoro sa rozkričal Opálka.

LAHKÉ DELO PROTI SIEDMIM MUŽOM

17. júna 1942 bola streda. V tenu deň večer — ako obyčajne — rozdelil nadporučík Opálka služby. Cez

* Od Čurdu a Gerika sa hitlerovci hodoverne dozvedeli aj to, že atentát zorganizovali v Londýne. Heydrichov spolupracovník a funkcionár berlínskej polície Heinz Panwitz po návrate zo zajatia v SSSR vyhlásil, že najvyššie fašistické kruhy pripravili za zavraždenie Heydricha „Operáciu Otto“. Sám Panwitz patril medzi organizátorov tejto akcie. Jej cieľom bolo zavraždiť Wintsona Churchillu. Panwitz údajne vyhľadal v jednej berlínskej klinike blázna, ktorý vedel perfektne anglicky. Vsúgerovali mu, že musí zabít Churchilla. Všetky prípravy skončili v roku 1943. Blázna a jeho pomocníkov zhodili na územie Veľkej Británie, odtiaľ sa však už neozvali...“

noc zostali v krypte Janko Hrubý, Jožko Bublič, Gabčík, Valčík. Opálka s Jarkom Švarcom a Jankom Kubíšom strážili hore v kostole.

Nevedeli, že tá noc bude posledná. Gestapáci sa od zradcov dozvedeli aj to, kde sa atentátnici skrývajú.

V tmavej noci stovky esesmanov obkolesili kostol svätého Cyrila a Metoda na Resslovej ulici. Automaty, guľomety i ľahké delo.

Ti traja hore v kostole už bojujú. Štyria z krypty nejdú na pomoc, bolo by to zbytočné. Pokúšajú sa prekopať chodbičku von z krypty. Kaplán Petřek predsa raz hovoril, že kedysi viedla z hrobky podzemná chodba do kanála...

Ale zbytočne sa náhlia. Už nikdy neuvidia deň. Opálka, Kubíš a Švarc ešte stále bojujú. Je to možné, aby traja vojaci tak dlho odolávali mnohonasobnej presile?

Ale už sa nedá.

Esesákov je čoraz viac. Už nebojuje ani Adolf Opálka. Granát ho ľahko porani. V hnedastej kapsli, ktorú aj jemu dali vo Veľkej Británii, je prudký jed. Volá sa cyankáli.

Jed zmizol v trasúcich sa ústach...

Z tela Janka Kubíša sa valí krv...

A potom veliteľ Dolfo Opálka zdvíhol ruku s pištoľou k sluchámu... Jeho posledný výstrel... Pre neho... Pre istotu.

Aj Jarko Švarc si streli do slúch.

V krypte sa usilovali uniknúť tunelom. Tunel bol čoraz dlhší...

Už bude ráno 18. júna 1942. Hrdinovia bojujú.

K otvoru, ktorým preniká z ulice do krypty trošku svetla, pristupuje Karol Čurda. Zradca si dovoľuje oslovíť hrdinov kamarátmi:

— Kamaráti, vzdajte sa, boj je...

Nedopovedal. Guľky ho odohnali.

O siedmej hodine ráno prišli hasiči. Parašutisti však hadicu, z ktorej sa valila voda, vyhodili rebríkom von. Aj slzotvornú bombu vyhodili na chodník.

Na Resslovej ulici zastalo ďalšie auto. Prišiel Karl Hermann Frank. A hned rozkazoval:

— Vyzvite ich, aby sa vzdali, lebo kostol aj s nimi vyhodime do vzduchu!

Frank chce hrdinov naťakať!... Aký len tupec je tento Frank!...

Karola Čurdu a Villama Gerika odsúdili po vojne v Prahe za vojenskú zradu na trest smrti.

Z krypty prenikali cez otvor na ulici zachŕpnuté hľasy.

— Nevzdáme sa! Nikdy! Smrť fašizmu! Vojnu prehráte! Nech žije sloboda!...

V kryptе bolo čoraz viac vody.

Posledné guľky si hrdinovia nechali pre seba. Do slúch...

Sedem mužov z kostola svätého Cyrila a Metoda je mŕtvych.

FRANKOV ROZKAZ Z BERLINA

Esesmani mali rôzne hodnosti. Dosťávali ich za zločiny, vraždy. Prečo teda na epolátach nenesili slová Tokajík, Lidice, Magale, Oradour, Osvienčim, Novoje Selo?...

9. júna 1942 v Berline pochovali Heydricha. Na pohreb prišiel aj K. H. Frank. Hned po pohrebe si ho zavolal na krátku poradu Hitler.

— Frank! — začal führer, — za smrť SS-obergruppenführera Heydricha žiadam pomstu! Ďalšíu krv Čechov! Čo navrhujete?

— Zastrelí každého desiateho Čeha!

Hitler pokrútil hlavou. Frank vymýšľal ďalej. Netrvalo to dlho a sypal zo seba:

— Továrnik Pála, majiteľ fabriky na batérie

Biskup Gorazd, vlastným menom Matej Pavlisk, hlavný predstaviteľ pravoslávnej cirkvi.

v Slánskom, Ináč nás človek, otvoril súkromný list svojej zamestnankyne Anne Maruszákové. Prečítal vám ho...

Frank otvoril aktovku, vytiahol z nej list a čítať „Drahá Anička, prepáč, že Ti píssem tak neskoro a možno ma pochopíš, že mám mnoho práce. Oného osudného dňa som spal niekde na Čabárne. Som zdravý. Do videnia tento týždeň a potom sa už neuvidime. Milan.*

— Teda, — pokračoval Frank, — podľa tohto listu sa dá usúdiť, že ten Milan je jeden z atentátnikov na generála Heydricha. Maruszáková zatkli. Pri výsluchu tvrdila, že list jej napísal muž, s ktorým sa schádzavali. Raz mala od neho odovzdať pozdrav rodine Horákovcov v Lidiciach — vraj ich syn je zdravý a aby nemali o neho obavy. Vyšetrovaním sa zistilo, že syn tamojšieho občana Horáka spolu s ďalším mladým mužom z obce — Jozefom Stříbrným, odišiel roku 1939 do zahraničia a obaja sú príslušníkmi československej zahraničnej armády. Navrhujem, aby sme všetkých mužov z dediny zastrobili, ženy a deti odviezli do koncentračných táborov a obec zrovnali so zemou.

— Správne, súhlasím, — povedal Hitler. — Týmto činom ukážeme svoju moc a čo viac — zastařime obyvatelstvo pred prípadnými sabotážnymi akciami alebo i povstaním.

— Myslím, že bude dobré, keď vydáme úradnú zprávu, že v Lidiciach sa skrývali Heydrichovi vraždovia a že nás čin je trest za to. Ja zariadim, aby sme v obci našli aj nejaké zbrane.

— Súhlasím, Frank! — povedal Hitler. — A urobte to hned, ešte túto noc!

— Rozkaz, môj vodca! — skríkol Frank. — Dovolte, aby som odišiel a zatelefonoval do Prahy...

ZOBUDENÉ LIDICE

Harald Wiesmann**, šéf gestapa v Kladne, čítał rozkaz už druhý raz. Zavolal svojho zástupcu a rozkázal:

— Ihned vyhlásiť pohotovosť všetkých mužov! Na autá pripraviť benzín. Odchod z Kladna pred polnocou!...

Esťe nebola polnoc, keď sa autá, plné esesmanov z Kladna i Prahy, stretli pred Lidicami. Nový deň začne o niekoľko minút. V ňom bude vítať zbeslost. Fašistická, krutá, bez hraníc. Neľudská.

— Hlásim, že obec Lidice je hermeticky obkolesená! Únik z nej je nemožný!

To bol už nový deň. Desiaty jún 1942.

Tvrde pásťe, pažby pušiek a automatov búchali po oknach.

— Všetci obyvatelia nech sa ihned zhromaždia pred kostolom! Zoberte si so sebou jedlo na tri dni! Aj vkladné knižky, peniaze a všetky cenné veci!

* List Anne Maruszákové písal ženatý mladý robotník z Vrapíc. Listom chcel skončiť svoju známosť s Maruszákovou. Mladého robotníka z Vrapíc poslali potom do koncentračného tábora, kde zahynul. V koncentračnomtáboze zavraždili aj rovnako nevinnú Annu Maruszákovú.

** Po vojne ho odsúdili v Prahe na trest smrti.

Vylakané ženy, plačúce deti, ktoré nemohli dosniť sny, muži i starci, dostali pred kostolom ďalší rozkaz:

— Ženy s detmi odídu do školy! Muži od pätnásť rokov vyššie k Horákovmu domu!

Vtedy lidické ženy videli svojich mužov, otcov a bratov naposledy. Nevedeli to. A o niekoľko hodín im násilím v kladnianskej škole zobražali deti. Vraj do koncentračného tábora pôjdú samé, bez nich...»

ĎALŠICH DESAŤI

„My, my česká města, my, my české vesnice žálujeme, i když není soudně stolice, i když není trestu, jenž by pomstila Lidice!“

VÍTEZSLAV NEZVAL: Historický obraz

A čo muži?

Všetci sa pomestili na dvor Horákovho domu. Všetkých sto sedemdesiatratreb.

Čakali otázky, vypočúvanie. Vysvetlenie. Nejaké obvinenie.

Ale nepýtali sa ich na nič. Na nič. Nesúdili ich. Vyvolávali ich po desiatich. Podľa policajných príhlášok. Posielali ich k mŕtu, obloženému matracom.

Prvého zavolali Emanuela Kovařovského. Prečože jeho prvého zavolali? Nebol prvý podľa abecedy! Čí azda preto, že bol najstarší? V jeseni oslavoval osemdesiate štvrté narodeniny.

— Ja som, pánovia, nič neurobil...

Neodpovedali mu. Volali ďalšieho.

— Hroník Václav!...

Čože volajú Hroníka, ved' je to poriadny chlap?!... — Vychoval osem detí...

— Hroník Jozef!...

Aj toho? Ved' nemá ešte ani pätnásť rokov!

— Čermák Václav!...

Už ich bolo desať. Stáli pred matracmi, čelom k mŕtu. A zrazu vypochoďovala čata vojakov. Dôstojník rozkázal strieľať.

Prvých desať lidických mužov bolo mŕtvych. Nestačili si ani uvedomiť, že ich idú zavraždiť.

A esesák už vyvolával mená ďalších desiatich. Pred matracmi stál hútnik Václav Hanzlík a jeho dvaja synovia. Na kraji sa modlil sedemdesiatročný farár Jozef Štemberka. Vedľa farára stál Alojz Prynoch. Slepec z prvej svetovej vojny. Ako dobre, že nevidel! Aspoň tolko netrpel. Štemberka sa modlil už druhý otčenáš. To ešte mohol. Esesák niečo hľadal v prihláškach. Slepec Prynoch začal ticho a potom hlasnejšie, aby počul farár i eseman, šepkať, kričať Heineho verše —

Prekliatie králov bohatých pánov,
čo nedal sa obmäkciť boľavou ranou,
čo posledný groš nám z vačku vzal
a postrieľať ako psov nás dal —

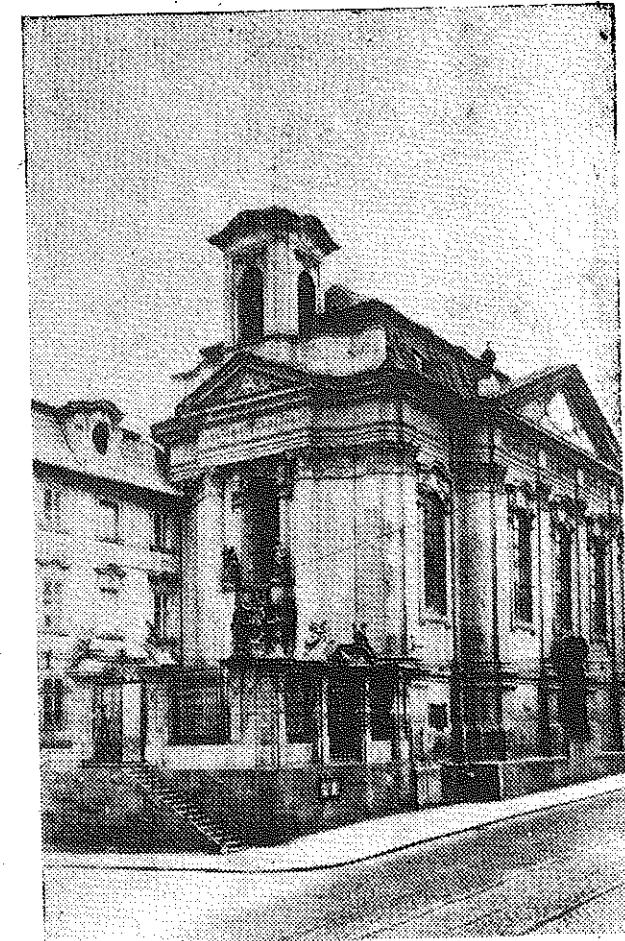
Zazneli výstrely, roztrhli sa Heineho verše...

Hutník Anton Lefler patril do ďalšej desiatky odsúdených na smrť bez súdu a viny.

— Pánovia, my sme predsa nič...

Vykrikol, ale nedopovedal.

Už volali ďalších desiatich. Ani len vetu im nedali dokončiť. Ani len súpytať sa: Prečo?

Kostol svätého Cyrila a Metoda.

Kto došepťa, kto dokričí týmto Nemcom verše veľkého Nemca Heineho?!

— Ďalších desať!...

— Ďalších desať!...

— Ďalších desať!...

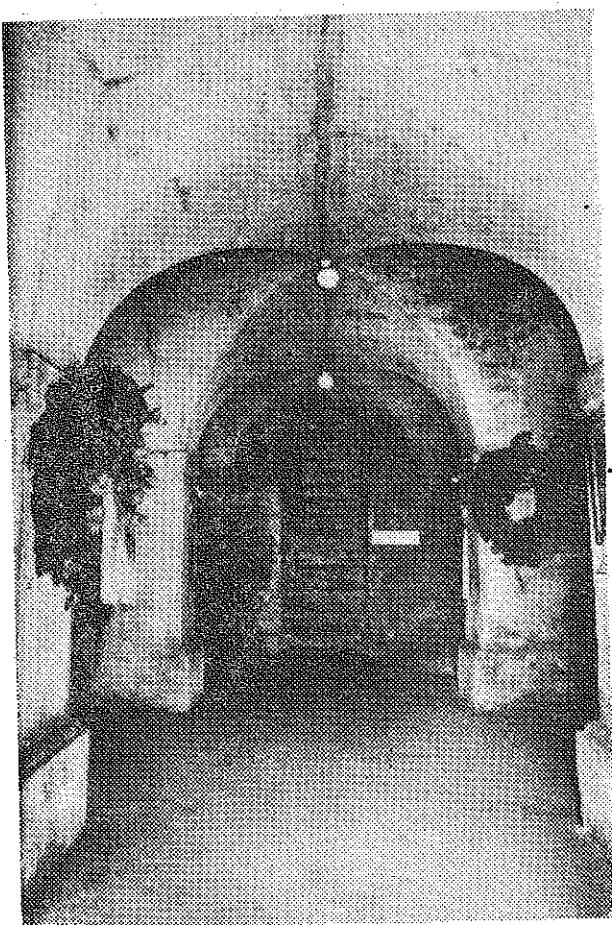
OSUDY ŽIJÚCICH ŽIEN

V Lidiciach, nových Lidiciach, vybudovaných po vojne, kvitnú a vonajú ruže takmer z celého sveta. Jaromír Pinčák, veselý lidický chlapček, neopatrosťou zlomil steblo jednej ruže. Matka ho vyhrešila a potom starostivo, s nehrou, snažila sa ružu chrániť.

— Skoč domov pre obváz! — povedala synovi. A zatiaľ spomína —

— Vtedy, pred dvadsiatimi rokmi, som nemala ani dvanásť rokov. Ale pamätam sa na to dobre. Osemdesiatva detí z Lidíc vtedy mamičky a otcov volali naposledy. Deti odviezli do poľského Chelma. Plyn. Ja som mala štastie. Predali ma za päťdesiat mariek, zmenili mi meno, bili za každé české slovo... Ked' mä po vojne našli členky pátracej komisie, už som rodnú reč nepoznala...

Svoju materčinu zabudla aj Mária Doležalová. Aj ona sa po vojne vrátila. S matkou sa stretla v praž-

Krypta, kde sa ukryvali a bojovali.

skej nemocnici, kde zomerala na tuberkulózu. Prinesla si ju z koncentračného tábora. A dcérka jej už nevedela česky povedať ani „mamička“...

Jaromír už príbehol s obvázom. Pár jemných pohybov a ruža stojí. Zdá sa, že v slabom vánku sa nielen kýva, ale i spieva... Ruža bude žiť...

Prišla Miroslava Žižková, pracovníčka miestneho národného výboru.

— Zavediem vás, súdruh redaktor, do našho lidického múzea.

Kráčali sme povedla spoločného hrobu lidických mužov. Všetci tu ležia. Kdesi v Píske žije jediný muž zo starých Lidíc — Jozef Stříbrný. Cez vojnu bojoval v československej zahraničnej armáde.

A rozpráva aj Miroslava Žižková. Ktoráže lidická žena netrpela, strašne netrpela? — — — —

— — — — Vtedy som mala šestnásť rokov a volala som sa Zbrojková. Dobre sa pamätám na koncentračný tábor. Bola som tam chorá. Pravda, neliečili ma. Kdežo! V koncentračnomtáboore bola iba práca a smrť. Potom prišlo oslobodenie. Okolo šesťdesiat kilometrov som prešla peši. A išla som i na bicykli, vlakom i na voze... V Lidiciach, na mieste, kde bola naša rodna obec, na tej ubolenej zemi, som sa stretla s matkou a sestrou. Otca i starého otca zastrelili, starú mať splynovači v Osvienčime. Pred dvanásťimi rokmi som sa vydala. Ale deti nemôžem mať... To je tiež pamiatka z koncentračného tábora...

DOTERAZ NEZVESTNÍ

V lidickom múzeu sú fotografie, listy, rôzne dokumenty.

Je tam i fotografia Václava Jelínka. Krátko pred oným fašistickým vraždením sa oženil. A Pavliček Hořešovský mal vtedy iba štrnásť dní... — — —

Aj listy sú tam — — —

— — — „Drahí priatelia, najprv srdečný pozdrav z Poľska zasiela Míla a Maruška. Prosili by sme vás o nejaké šatstvo, lebo máme len to, čo máme na sebe. A najmä niečo na jedenie. A nejakú tă korunu (nemeckú). Neviete niečo o rodičoch, lebo sme osobitne. Zašlite to čo najskôr, lebo nevieme, ako dlho zostaneme na tomto mieste. S pozdravom, Míla a Maruška.“

Anička, Maruška a Vašek Hanfovci žijú. Aj oni písali — — —

— — — „Milenci, srdiečne Vás pozdravujeme a spomínate na Vás. Nepisali Vám otecko alebo mamička? Ak Vám písali, tak nám oznámte ich adresu. Zašlite nám nejaké korešpondenčné lístky a niečo na jedenie, lebo tu dostávame málo jedla. Odpište nám, čo je s Lidicami? Pošlite niečo, čo dlho vydrží. Sme tu všetky deti z dediny. Nevieme, kde sú rodičia. Pošlite nám aj nejaké šaty a obuv. Najmä, ak môžete, aspoň kus chleba. Pošlite všetko, čo môžete, my to potrebujeme...“

Pod sklom vo vitríne je presmutná štatistiká... Celú obec Lidice zrovnalesesiaci so zemou. Sto sedemdesiatmužov zastrelili. Dvesto tri žien odviedli do koncentračných taborov. Z nich sa vrátilo iba sto štyridsať... A potom, krátko po návrate, hynuli ďalšie. S poslednými slovami: „Kde sú naši mužovia a deti?“ Zo sto päť detí sa vrátilo iba šestnásť. Nezvestní sú: Jozef Brejcha, narodený 20. 3. 1937, Jaroslava Bulinová, narodená 23. 6. 1931, Zdeněk Hroník, narodený 8. 7. 1934, Boženka Hroníková, narodená 16. 3. 1929, Jozef Přihoda, narodený 24. 8. 1930, Milada Miková, narodená 24. 11. 1938 atď. atď.

Vo vitríne pri dverách je fotografia pekného mexického dievča, ktorej rodičia dali roku 1942 krstné meno Lidice. A pri nej je dlhý zoznam dedín i mestiečok z celého sveta s menom Lidice. V mnohých tak nazvali aspoň námestia a ulice.

Pamätná kniha lidického múzea je hrubá. Na jednej strane traslavá ruka napísala:

„Lidice — nie wieder! Buchenwald, Häftling 110.“

„Lidice — nikdy viac! Buchenwald, väzeň 110.“

Z múzea sme sa vracali mŕkvo, zamyslene.

A tá ružička, ktorú syn Márie Pinčákovej zlomil,

veselo tancovala s vánkom...

Predsa bude žiť... — — — —

SPOMÍNAME!

V chráme svätého Cyrila a Metoda na Resslovej ulici v Prahe nie je múzeum. Malo by byť tam dole pod oltárom. Tam, kde sa skrývali hrdinovia, ktorí zabilí katana Heydricha.

Vo vitríne pri schodoch pod oltárom je zaschnutá

krv. Sú tam fotografie Václava Cikla, biskupa Gorazda, ďoktora Petřeka, bielovlasého Jána Sonnevenda — hodnostárov pravoslávnej cirkev — — —

— — — „Fašisti kňazov popravili, ich manželky poslali do plynu a deti do koncentračného tábora. Pravoslávnu cirkev zakázali a všetkých jej kňazov uväzniili...“

Vpravo je fotografia kostolníka Ernesta s manželkou a troma dospelými deťmi. Aj tých zavraždili.

Vedľa fotografie je kniha so zaschnutou krvou... „Na tejto knihe zomrel veliteľ parašutistov — nadporučík Opálka.“

Po stenách, nemých a studených, ktoré videli bojať a zomierať hrdinov, visia zaprášené, staré stuhy s vencami — — — —

— — — „Spomíname! Sväz československých čerovoarmejcov...“

Tie isté slová, ale v abzuke, sú i na druhej stuhe.

— — — „A jedna stuha leží na zemi — — — —

— — — „Hrdinský kamarátom 9. mája 1948 partizánska skupina VPRED Skuteč...“

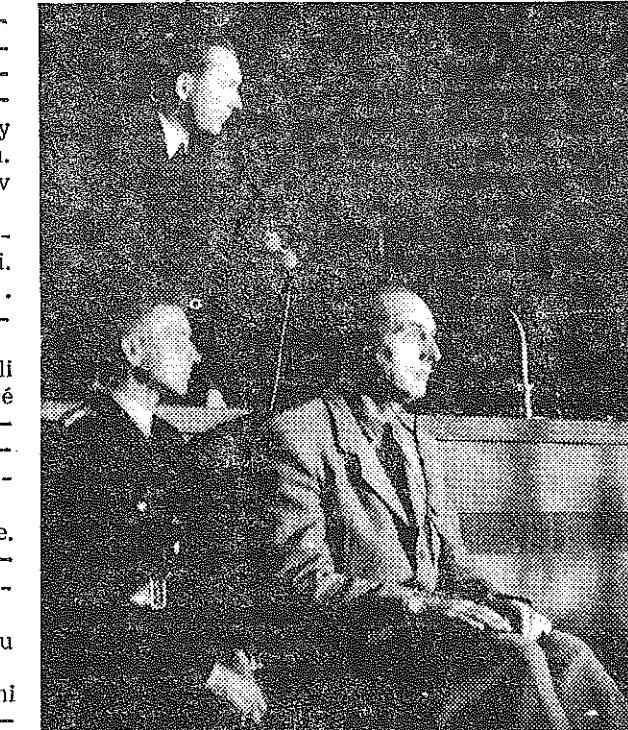
Na stuhách je veľa prachu... Prach zmenil farbu vencov. Suchých, nevoňajúcich...

Na stenách visia aj tabuľky s prostými slovami

— — — „Na priečke hore sú krvavé otlačky prstov parašutistu, ktorý z tohto otvoru chránil vchod

Chcel vyhubiť národ... Poprava K. H. Franka

Kurt Daluege, Heydrichov nástupca. Jedna z jeho posledných fotografií. Sedí na lavici obžalovaných pred československým súdom.

a posledným nábojom sa sám zastrelil. Fašisti ich hlavy odrezali a vložili do liehu” — — —

— — — „Tento otvor pri zemi kopali v poslednej chvíli v domienke, že tadiaľto by mohli uniknúť do kanálu. Vidieť tu kábel. Oknom hore chceli parašutistov vytoplť, ale oni vystríkvali hadice rebríkom von“ — — —

— — — „Týmto kameňom bol zamurovaný vchod do krypty. Gestapo náložou kameň roztrhlo a kameň spadol dole. Naši chlapci do posledného náboja bojovali a potom sa sami zastrelili“ — — —

BÁSEŇ O ZLOČINE

Dnes v Ústrednom dome dopravy a spojov na námestí Mieru v Prahe recituje skupina „JAK“ verše mladého básnika Karla Šiktanca.

Malá sála je z polovice plná. Dvadsaťdvočarý Vratislav Ebr, vedúci predajne Kniha v pasáži za Slovanským domom v Prahe, recituje „Heinovské noči“:

— — — Však naši mŕtví spali
ve vedľajši vsi
a ta se jmenovala Lidice — — —

... Zas byl červen

Stmívalo se

A koči vyšli z predsiene

A u Jelínskù někdo zdvihl
svatební kytku ze skrině

hořela bílá
v temném okně
když jeli chlapi na noční
A Hořešovských chlapec plakal
že je mu teprv čtrnáct dní...
Byl červen Hvězdy
Deset hodin
A mlčel kraj A mlčel Bůh
A četníci a esesmani
uzavírali za vši kruh...

V sále je ticho, lúdia počúvajú. A nevedia, že recitátor nehovorí iba spomäti, ale rovno zo srdca. On by sa nemal volať Ebr. Nievie, kedy sa narodil. Vie iba, že to bolo vtedy, keď zabili Heydricha a zničili Lidice.

Jeho otec bol brat Jožka Valčíka. Zabili ho. Matku neskôr. Až keď porodila — jeho... Dali ho do útulku pre deti „zlikvidovaných rodičov“. Po vojne si ho zobražovali manželia Ebrovci. Mal päť rokov a nevedel ešte rozprávať.

Až roku 1961 sa stretol s dvoma bratmi. Sestra sa volá Matejková a je zdravotnou sestrou v nemocnici na Bulovke. Tam, kde neposledy vydýhol katan Heydrich.

Recituje celým srdcom.

Program sa skončil. Vratislav Ebr odchádzal domov. Ide cez Václavské námestie. Aj on sa zastavuje, aby si prečítať svetelné noviny Československej tlačovej kancelárie

V ZÁPADONEMECKOM MESTE GÖTTINGEN SA SKONČIL SJAZD BÝVALÝCH PRÍSLUŠNÍKOV SS. GENERÁL SIMON VO SVOJOM PREJAVE OKREM INÉHO Povedal, že ÚZEMIE ČESKOSLOVENSKA TREBA ČO NAJSKÔR PRIPOJIŤ K NEMECKU. TOHTO SJAZDU SA ZUČASTNILI AJ ČLENOVIA „PLUKU REINHARDA HEYDRICHA“...

Pluk Reinharda Heydricha!
Na fotografii zo sjazdu v Göttingene vidieť usmievajúcich sa heydrichovcov.

Usmievajú sa a spomínajú.

Štátinci, politici! Ako je to možné?! Prečo to dovolíte! Už ste zabudli na druhú svetovú vojnú?!

Vážení štátinci, politici, rozumní chlapi, povedzte, ako je to možné?! Nevidite, nepočujete?!

Heydrich chcel žiť, aby vrážil. Esesáci nevykápalí, chystajú sa na pochod!

Lúdia, nedovolte!

Lebo nebude život, nebude láska.

Nedovolime!

Pre život, pre naše deti — — — — —

Je to tak prosté

Lidický hřbitov

Mohyla Věnce s třásněmi

tady spí bída

Tady spí válka

Na věky věkoucí

Tři lokty pod zemí...

STAROSTI

so starými

autami

Na naše zvyklosť celkom neobčajné starosti so starými, už nepoužívanými automobilmi majú v New Yorku. Nedávno sa tam vo štvrti Queens v College Point konala dražba aut, ktoré majitelia opustili a jednoducho nechali na ulici. Na dražbe ponúkli 79 automobilov. Všetky sa odpredali za úhrnnú sumu 719 dolárov, čo znamená 9 dolárov 10 centov za kus. Akokoľvek nízka bola predajná cena, predsa bola ešte vyššia ako priemernej cene za 13 600 vozov, ktoré v roku 1963 zanechali majitelia na newyorských uliciach. Oných 13 600 áut sa predalo za 72 472 dolárov, to znamená 5 dolárov 33 centov za kus.

V porovnaní s rokom 1962 sa pláni zdvojnásobiť počet opustených áut na uliciach. Majitelia starých kár totiž vedia, že obchodníci so starým kovom tm nezaplatia ani benzín a odvoz áut. Väčšina newyorských obchodníkov so starým kovom tvrdí, že vzhľadom na nízke ceny železného šrotu nemôžu za

starý voz platiť viac ako 5 dolárov; len pomerne nehlbkom, vytvorili skryje pri luxusných značkách, z ktorých pre ryby, ktoré ináde nájdú úkryt len sa dajú niektoré súčiastky vybrať a v rozpukaných horninách, v hustom použíli, sú obchodníci ochotní platiť poraste zdlivo alebo v trupoch potopených lodí.

Na to, že majitelia áut sa takto zbabujú svojich starých vozov, mesto New York veľmi dopláca. Staré áutá nemôžu nechávať na uliciach. Z každej deviatimi rokmi povolil štát Alabama ho si najprv kde kto vyberie použitelné súčiastky. Výrastkovia sa potom zabávajú tým, že na autoch rozblajú všetky okná. Konečne príde chvíľa, kedy rozliční vandalovia vozy na uliciach zapáliajú. Mesto teda musí oplatenie vozy niekde odpratávať.

V tejto súvislosti zaujímavý návrh predložil Frank J. Lucia, hlavný zdravotníky hygienik New Yorku. Navrhuje odoberať od majitelia vozy zadarmo, teda nezaťažovať ich trovam za odvlečenie, keď ich sami odvezú na určené zhromaždište. Odtiaľ by sa vo vyspelom kapitalizme plynúť zdrojmi. Oceliarske spoločnosti chceli vyrábať stále nový a nový kov, a preto aj ceny šrotu stanovujú tak nízko, že sa ho ani neoplati zhromažďovať.

Tým by sa, po prvej, New York zbavil plíagy starých áut na uliciach. Po druhé by vozidlá na dne morskom,

(r)

L. SCHRAMEK

TELEFONOVALI Z VINÁRNE GRAND: Ihned prieťte, dnes ráno pri upratovaní sme v separé našli mŕtveho muža.

O päť minút stálo pred vinárnou auto a vystupovali z neho dva civili, uniformovaný príslušník Verejnej bezpečnosti a fotograf.

O hodinu potom mal náčelník oddelenia na stole hlásenie:

Mŕtvy ležal v separé číslo 3 dolu tvárou pod stolom. Je to 176 cm vysoký brunet silnejšej postavy, oblečený v sivom obleku. Doklady ani náprsnú tašku sme u neho nenašli. Na tele niet nijakej rany ani stopy po násilí, ide pravdepodobne o infarkt alebo otravu.

Z odpovedí sme sa dozvedeli:

Mŕtvolu našla upratovačka ráno o siedmeho (vináreň zatvárajú o tretej), ničoho sa nedotýkala, hned vojala VB. Podľa výpovedi čašníkov sa v separé bavili dva muži. Pri intimnom osvetlení si nikto nevšimol tváru druhého muža a nikto nespozoroval ani jeho odchod. Muži pili obyčajné víno, nie veľa.

Na stole bola fľaša a len jeden pohár, postúpili sme ich expertíze.

O chvíľu potom dostal náčelník výsledok expertízy:

V pohári sa našli stopy jedu. Na fľaši sa okrem odtlačkov prstov otráveného nachádzajú aj dva pomerne nejasné odtlačky cudzích prstov.

Nakoniec posiali hlásenie lekári:

Mŕtvy má asi 39 rokov. Na tele niet stopy po násilí, zvláštne materské znamienka tiež nie sú. Chemický rozbor ukázal, že ide o otravu. Smrť nastala okamžite po požití jedu, asi šesť hodín pred pitvou, t. j. okolo druhej hodiny v noci. V kritickej chvíli mal postihnutý v sebe veľmi malé množstvo alkoholu.

Ked' to náčelník so spolupracovníkmi potom zhrali, vyšlo im, že majú pred sebou tridsaťosemročného muža bez dokladov, ktorého neznámy záhadný páchatel — určený dvoma nejasnými odtlačkami prstov — v noci okolo druhej otrávil vo vinární Grand.

Bolo to žalostne málo, menej ako obyčajne býva, ale človek nie je špendlík a všetci vedeli, že mŕtveho totožnosť nakoniec odhalia a potom už k vrahovi

nebude tak ďaleko. Ostatne, možno ide o samovraždu.

Všetci okrskári v meste dostali fotografiu otráveného a do ūstredia sa opäť schádzali hlásenia. Nie, mŕtveho nikto nepoznal, nebol z tohto mesta. Konečne aj to je poznatok, i keď teraz nezostávalo iné, ako denne prezerat zoznam nezvestných z celej republiky a hľadať medzi nimi 39-ročného bruneta silnejšej postavy.

UPLYNULI DVA TÝŽDNE od telefonátu z vinárne Grand, keď sa konečne medzi dvadsaťtríčerným montérom a penzistom, ktorý ušiel zo starobínca, objavil v zozname nezvestných aj inžinier Barič Ján, 39-ročný zamestnanec Chemických závodov v Kamenici. Popis: 176 cm vysoký, silnejší postavy, brunet, zvláštne znamenie žiadne.

Hned nato položil vyšetrojujúci Kamenici niekoľko ďalekopisných otázok a dozvedel sa:

Inž. Barič odišiel z domu pred štrnásťimi dňami na služobnú cestu. Viezol do Bratislavu dokumentáciu k technológií nového druhu plastickej látky, tvrpy, polystyrénu B, ktorá mala mať omnoho výhodnejšie vlastnosti ako obyčajný polystyrén. V Bratislave mali technológiu laboratórne preskúmať a inžinier sa mal pri skúškach zdržať asi týždeň. Keď sa po týždni nevrátil a neohlásil sa ani o niekoľko dní, začali ho hľadať, lebo dokumentácia, ktorú viezol, bola prisne tajná.

Po tomto zistení telefonovali z bezpečnosti do laboratória, kde sa mal otrávený, teraz už inžinier Barič, dostaviť. Ďalšia prekvapujúca zpráva: V ten deň, keď mal Barič prísť do laboratória, telefonovali z Kamenice, že pre nepredvidané okolnosti musia sa skúšky odložiť o niekoľko týždňov, v dokumentácii sa vraj objavilo niekoľko chýb.

Samozrejme, že potom išiel do Kamenice ďalekopis: Telefonovali ste?

Odpoved: Nie.

Bolo teda jasné, že do Kamenice treba zájsť.

V OSOBNOM AUTE SEDELI okrem šoféra ešte dva muži v civile. Chvíľu sa pokojne rozprávali a potom znudene pozerali na ubiehajúcu krajinu očami ľudu, ktorí prežijú polovicu života na cestách.

V Kamenici ich privítal okrskár a oni si ani neodýchli, hned sa dali zaviesť k paní Baričovej, vymaľovali prstov otráveného dámę, zúfalo sa snažiaci vyzerať mlado, čo ju robilo ešte staršou. Baričovi nemali deti. Od ženy sa nič rozumného nedozvedeli, stále len lamentovala a prelievala krokodilie slzy. Oveľa viac im povedal okrskár.

Barič si so ženou neveľmi rozumel, i keď si nikdy nerobili scény a nehádali sa. V práci sa inžinierovi výborne darilo. Prítom nebol suchár a rád sa zabavil. Hádam až príčasto navštevoval zábavné podniky, ale nikdy sa nevracať domov opity. Mal hodne priateľov. Dobre zarábal.

Potom sa osobné auto s civilmi a okrskárom rozbehlo k chemickému závodu. Niekoľko formalít a začali sa nekonečne rozhovory, prehľadanie v papierech na osobnom oddelení, mŕavcia, nepostrehnutelná práca. Možno tu niekde sedí vráh.

Kto vedel o Baričovej služobnej ceste?

Plán služobných ciest je vyvesený v administrácií na chodbe, nazriet do neho môže každý.

Koľko ľudí vedelo, že inžinier povezie so sebou dokumentáciu?

Riaditeľ Považský, inžinier Mokoš, Gubalík, Kamňová, samí spoľahlivo ľudia. Okrem toho majú na kritické obdobie stopercentné alibi.

Kto mal záujem na ukradnutí dokumentácie?

O polystyrén B sa zaujímala istá švajčiarska firma. Veľmi ho chcela, sľubovala ohromné peniaze.

Odkiaľ sa Švajčiari dozvedeli o výskumoch okolo polystyrénu?

V chemickom závode pracoval istý švajčiarsky inžinier, staval tu akési zariadenie.

Kde je teraz inžinier?

Odvolali ho, poslali druhého, ale ani ten nie je teraz v závode, pracuje v Bratislave, lebo montáž zariadenia v Kamenici je už hotová.

Mal inžinier Barič zabezpečené v Bratislave ubytovanie?

Ano, v hoteli Metropol.

Dvaja civili položili tisíce otázok, robili si poznámky, vypisovali údaje z dokumentov a nakonieč sa neskoro večer rozlúčili s ospalivým okrskárom. Nasadili do auta a do rána zostavili podrobné hlásenie, lebo sa ich zmocnilo určité podozrenie a vedeli, že švajčiarsky inžinier sa v Bratislave zdrží len do konca týždňa. Potom odchádza domov.

V HOTELI METROPOL sa príslušníci bezpečnosti poprehľiali v knihe hosti a zistili, že inžinier Barič sa tam v určený deň skutočne prihlásil, ale ešte v ten deň zasa odšiel. Vrátnik sa ešte pamäta, ako to vtedy bolo:

Prišiel okolo druhej v noci akýsi chlap, pýtal si kľúč od izby pána Bariča, je vraj jeho strýko a ide mu pre veci, lebo inžinier sa rozhodol, že bude bývať u neho. Ukázal mi aj Baričov občiansky preukaz, tak som mu kľúč dal. O chvíli zíšiel dolu s kufrikom, odhlásil inžiniera z knihy hosti, zaplatil za jeden deň a odšiel.

Ako vyzerá ten „strýko“?

Taky celkom obyčajný ľudíček s plienkou, asi štyridsaťročný.

Nevšimli ste si v jeho reči nejaký cudzí prízvuk?

Nepamäťam sa, ale keby taký prízvuk bol, iste by som si ho všimol. Mám čuch na cudzie reči.

POPIS INŽINIERA PAULA CHEPITA, švajčiarskeho štátneho príslušníka, toho času vedúceho montážnych prác na niekoľkých švajčiarskych zariadeniach pre chemický priemysel v Československu, dostał vyšetrujúci o niekoľko minút.

Paul Chepit je 182 cm vysoký chudý blondín s hnédymi očami. Zvláštne znamenie: Jazva nad ľavým obočím.

Okrem toho mal inžinier Chepit alibi. V čase, keď Bariča otrávili, pracoval ešte v Kamenici a práve v kritickú noc bol stále pri zariadení, ktoré sa spúšťalo do pokusnej prevádzky. Všetci tvrdili, že je to solídný a zodpovedný človek.

ZPRÁVA Z KAMENICE určila v pátrani ďalší smer. Verejná bezpečnosť z Kamenice telegrafovala:

Včera sa našla kožená aktovka vyrobená v NDR. Obsah: V nemčine tlačené pokyny Čedoku pre časťníkov autobusového zájazdu nemeckých odborárov po ČSSR, patriace podľa podpisu akémusi H. Grüberovi.

Okrem toho bola v aktovke navštívenka člena správnej rady švajčiarskej firmy, zaujímajúcej sa o výrobu polystyrénu B. Aktovku vám postupujeme.

Ako sa dostala táto aktovka do Kamenice? Stratil ju tam inžinier Chepit? Ale ten predsa neprišiel k nám Čedokom. Alebo ju tam prosté zabudol nejaký nemecký odborár? Ale čo v nej potom hľadala tá navštívenka?

Ked' dostali aktovku, hned s ňou išli za švajčiarskym inžinierom, ale zistili, že on ju nestratil. Spoznal sice navštívenku člena správnej rady, ale vyhlásil, že aktovku vidí prvý raz.

Zatiaľ si vyšetrujúci zistil v Čedoku, že v poslednom mesiaci boli v oblasti Kamenice dva autobusové zájazdy z Nemecka a zakrátka mu oznámili údaj v tomto prípade najzávažnejší — v jednom zo zájazdov skutočne bol Hans Grüber, 34-ročný odborár z Berlína. Vyšetrujúci si vyžiadal jeho fotografiu a pozval na rozhovor sprievodcu zájazdu, ktorý bol práve v Bratislave.

Sprievodca, vlastne sprievodkyňa zájazdu, mladá sebavedomá žena, prišla o hodinu a doniesla i Grüberovo kartotéku s fotografiou.

— Tak tento Grüber bol vo vašom turnuse? — opýtal sa vyšetrujúci.

— Áno.

— Prechádzal ten vás zájazd aj cez Kamenicu?

— Áno, je tam niekoľko stavitelských pamiatok, ale obyčajne sa tam zastavujeme na obed. Aj s týmto zájazdom sme tam stáli asi hodinu.

— Poznáte túto aktovku?

— Je to známy typ, v NDR je teraz veľmi rozšírený, ale komu patrí, to vám veru neviem povedať.

— Nespopíname si náhodou, či takúto aktovku nemal aj Grüber?

— Možné to je, ale zaručiť sa za to nemôžem. On ju stratil?

— To ešte nevieme, ale zaujímalo by nás, čo ste robili v Kamenici, aký ste tam mali program.

— Vtedy sme sa veľmi ponáhali, meškali sme, tak sme sa po meste ani neobzerali. Zastali sme rovno pred reštauráciou, boli sme na obebe a hneď sme išli ďalej.

— Grüber bol stále s vami?

— Práve že nie. Ospravedlil sa, že má v Kamenici rodinu a rád by sa u nej aspoň na skok zastavil. Vrátil sa až tesne pred odchodom autobusu.

PO TOMTO ROZHOVORE išlo osobné auto Verejnej bezpečnosti ešte raz do Kamenice. Muži, ktorí z neho vystúpili, zistili na národnom výbere, že sedem kamenických občanov má príbuzných v NDR, z toho dva v Berline. Po krátkom telefonovaní sa dozvedeli, že ani jeden z berlinských príbuzných sa nevola Grüber a ani jeden nemá 34 rokov. To bola po navštívenke druhá podozrivá okolnosť v prípade Hansa Grübera.

Po tomto zistení odšli muži do chemického závodu a vyžiadali si na osobnom oddelení zoznam zamestnancov, ktorí majú v zahraničí bližších príbuzných. Bol to asi tridsaťčlenný zoznam, z ktorého ihned vyškrtli NDR a ostatné socialistické štáty. Zostalo dvadsať ľudí, ktorí mali rodinu prevažne v Amerike, potom niekoľkí v západnom Nemecku, v Austrálii, jeden v Taliansku a — vo Švajčiarsku!

Jozef Holánka, 42-ročný, skladník, slobodný — brat Karol vo Švajčiarsku.

Kto je to ten Jozef Holánka? Muži pozreli do jeho kádrového materiálu: Pred vojnou pomerne zámožný živnostník. V štyridsiatom ôsmom sa pokúsil ujsť za hranice, ale ho chytili a po roku začal pracovať v Kamenici. Pracoval počivo, postupne si získal dôveru, až mu pred niekoľkými rokmi zverili sklad. Práca mu aj tu ide dobre, pri kontrolách má všetko v poriadku.

Školský príklad prerodu človeka. A preto neuveriteľný.

Čo robil Jozef Holánka v kritickom období, keď zavraždili inžiniera Bariča? Muži zistili, že mal dovolenkú, a zistili aj to, že tá dovolenka trvala len dva dni. Deň po telefonáte z vinárne nastúpil hlavný skladník opäť do práce.

Pretože už bolo po smene, rozbehlo sa osobné auto na Holánkovu adresu. Býval v staršom nájomnom dome.

— Holánka? — povedala domovníčka. — Ten má na prvom poschodí vpravo garsónku. Ľahko ho nájdete.

Skladník bol veľmi prekvapený návštavou dvoch mužov, ktorí mu miesto predstavenia ukázali malé legitimácie.

— Podte ďalej, — povedal a previedol ich cez chodbičku, ktorá mu podľa všetkého slúžila aj ako kuchyňa, do pohodlné zariadenej izby.

— Čomu vďačím za vašu návštavu? — opýtal sa, keď si sedol.

— Poznáte tohto muža? — Ukázali mu Grüberovu fotografiu.

Skladník viditeľne zbleđol. Na hladkej plešine sa mu zaleskol pot.

— Nie.

— Ale domovníčka nám povedala, že vás nedávno navštívil, — zacigánil jeden z civilov.

— Totiž... navštívil ma, to je pravda, ale ja ho nepoznám.

Muži na seba pozreli. Takmer bláznivá kombinácia sa vydarila.

— Načo bol u vás?

— Tak... priniesol mi pozdrav od brata.

— Ale vás brat je predsa vo Švajčiarsku.

— Áno, ale teraz je už asi pol roka v západnom Berlíne ako zástupca jednej firmy. Náhodou sa stretol s Grüberom a dozvedel sa, že ide do Československa...

— Pre akú firmu pracuje vás brat?

— To neviem.

— Ešte by nás zaujímalo, čo ste robili cez nedávnu dvojdňovú dovolenkú?

— Bol som trochu chorý, tak som sa liečil.

— Doma?

— Samozrejme.

— Ale v tom čase vás videli v Bratislave v hoteli Metropol.

Skladník vstal:

— To nie je možné. Mám tu niekde ešte aj lekárske potvrdenie, že som bol na prehliadke. Môžem vám ho predložiť, — pristúpil ku skriňi, otvoril ju a hrabal sa v akýchsi papieroch. Zrazu zdvihol k ústam drobnú fľaštičku, vypil jej obsah, obrátil sa k vyšetrujúcim, urobil krok a zavalil sa na zem.

O HODINU POTOM LETEL DO BRATISLAVY da-lekopis, v ktorom sa okrem iného hovorilo:

Holánku sa ani vďaka rýchlej lekárskej pomoci nepodarilo zachrániť. Prehliadka v jeho izbe priniesla tieto zaujímavé výsledky: V písacom stole sme našli 3000 dolárov v stodolárových bankovkách, okrem toho sme v jeho kabáte našli lístok na rýchlik do Bratislavu s dátumom dňa, kedy cestoval na služobnú cestu Barič, a podačí lístok na listový balík vážiaci 850 gramov, adresovaný inž. Bukov-

skému, Bratislava, Stránska 16. Ako sme zistili, dokumentácia k polystyrénu B váži okolo 800 gramov.

Z ústredia vyštartovalo auto a rozbehlo sa k Stránskej. Pred číslom šesťdesať zastavilo a dva muži zazvonili pre dverach. Prišla otvoriť staršia žena.

— Inžinier Bukovský je doma?

Žena sa prekvapene zatvárala.

— Už včera odšiel.

— Kde?

— Predsa na tú študijnú cestu do Švajčiarska.

Pani Bukovská nechápalá, prečo muži ani nepozdravili, naskakali do auta, ktoré sa rozbehlo najväčšou rýchlosťou.

ZADRŽTE INŽINIERA BUKOVSKÉHO! Zadržte Bukovského, hučalo vo všetkých telefónoch a ďalekopisoch. Podarilo sa zistíť, že vlak, v ktorom odchádza inž. Bukovský, ešte neopustil územie Československa a blíži sa k našim západným hraniciam.

Colnica, pasová kontrola. Malého čierneho chlapíka, ktorého pas znie na meno inžiniera Bukovského, odvádzajú nabok. Chlap sa bráni, ako si to predstavujete, akým právom ...

Krátka prehliadka a v rukách colníkov sa objavil ružový fašickel s dokumentáciou polystyrénu B.

— Vysvetlite nám láskavo, ako sa táto vecička dostala do vášho kufra.

— Akým právom ste ju zobrať? Tento materiál potrebujem k svojej študijnnej ceste.

— Ale vy ste predsa jemný mechanik, načo je vám dokumentácia chemickej výroby?

— Do toho vás nič a nezdržujeťte ma, vlak o chvíľu odide.

— Odíde, ale bez vás, na to môžete vziať jed, ako to urobil pán Holanka. Apropos, dúfam, že nemenie zatajovať jeho podiel na krádeži polystyrénu?

Inžinier Bukovský okrem toho, že mal rád peniaze, bol aj zbabelec a keď objavili v jeho kufri aj navštívenku člena správnej rady Švajčiarskej firmy, zaujímajúcej sa o polystyrén, všetko pekne porozprával.

O ceľej veci sa dozvedel od svojho priateľa Holanku. Ten, keď počul, že inžinier ide do Švajčiarska, ponúkol mu obchod — ak prevezie cez hranice nejaké papiere, dostane za ne v Berne päťtisíc dolárov. Ako závdavok mu dal tri stodolárové bankovky. Inžinier si chcel zo Švajčiarska, kde mal byť takmer pol roka, všeličo doviezť, na obchod pristal. O vražde vo vinárni Grand nič nevedel.

REKONŠTRUKCIA CELEHO PRÍPADU, keď si ju na kriminálnom oddelení premietli, vyzerala asi takto:

Švajčiari sa od svojho inžiniera, ktorý pracoval v chemickom závode, dozvedeli o polystyréne B. Cez západný Berlin poslali svojho agenta do NDR, odkiaľ sa k nám dostal ako odborár Grüber. Agent dal pokyny, peniaze a navštívenku Holankovi, ktorého si tu západná tajná služba, zrejme vďaka jeho bratovi, udržiavať ako doteraz nepoužitú adresu. Holanka dostal za úlohu kúpiť inžiniera Bariča pre Švajčiarsku firmu. Vyčkal preto vhodnú chvíľu, keď išiel Barič na služobnú cestu, priplchtil sa k nemu a cestoval s ním. Keď sa dozvedel, že Barič rieši so sebou dokumentáciu, zmenil plán, otrávil inžiniera, vzal z jeho iby vzácné papiere, odhlásil ho v hoteli, aby ho nehľadali, a vrátil sa domov. Keď sa dohadol s Bukovským, poslal mu dokumentáciu a tým sa pre neho záležitosť skončila. Čo sa diaľ dalej, už vieme.

Holanka bol rafinovaný. Svedčí o tom dokonalosť, s akou spáchal vraždu. Odobral mftvemu doklady, aby získal čas, a vzal so sebou aj pohár, na ktorom boli jeho odtlačky. Ale ani to mu nepomohlo. Spravidlivosť si ho našla.

BUDE BRITÁNIA polostrovom Európy?

• SPOJENIE MEDZI KONTINENTOM A OSTROVOM CEZ
LA MANCHE • TUNEL VÍTAZÍ NAD MOSTOM • VLAKY
POJDÚ POD VODOU •

Po stošesdesiatich rokoch do nela pod kanálom La Manche, keď stáva myšlienka spojiť európsky kontinent s britským ostrovom konkrétnie formy. Je to dávny sen politikov, spájaný s dalekosiahlymi úmyslami, i snaha inžinierov, ktorých láka technická stránka problému.

Ešte Napoleon v minulom storočí prišiel s týmto projektom, jeho politické pozadie — dobyť Veľkú Britániu — bolo však vtedy príliš okáte a Briti ho teda kategoricky odmietli. Ale aj iné podobné návrhy stroskotali na záťastosti Angličanov. V Anglicku ospevovaná „splendid isolation“ — skvelá izolácia — bola nedotknuteľná, Angličania vždy považovali za svoju veľkú výhodu, že ich oddeluje od Európy kanál, ktorý je, ako napsal Shakespeare, „skutočnou bariérou proti závisti menej šťastných národov“.

Ale aj tak už roku 1876 vzniká vo Francúzsku akciová spoločnosť (zakladateľ Leroy-Beaulieu) a zároveň v Anglicku Channel Tunnel Company. Obe spoločnosti dostávajú od svojich vlád koncesie na stavbu ta-

nív v Egypte zostal značný kapitál, ktorý hľadá výhodné umiestenie), Rotschildova banka, Banque de l'Union Parisienne a medzinárodný koncern Dunlop. Z britskej strany sa konštituovala štítančná skupina anglickej vetvy Rotschildovej banky, americko-anglický Morgan-Grentell, Channel Tunnel Company, British Transport Commission a prihlásili sa finančné skupiny aj spoza Atlantiku: Morgan-Stanley a Dillon Read.

Študijná skupina sa zaoberala predovšetkým projektom stavby tunela cez kanál. V Paríži za tri roky vypracovali projekt s dvoma verziami — tiež na dve kanála a tunel pod kanálom. V oboch prípadoch sa predvídadú tri trasy: ostrov — kontinent, kontinent — ostrov a medzi nimi pracovný tunel, slúžiaci predovšetkým na údržbu a odstraňovanie porúch. Tunelom by premávali vlaky v desaťminútových intervaloch, rýchlosťou 140 km/hod., ktoré by prevážali na pohyblivých platformách tisícky automobilov. Vzdialenosť z Paríža do Londýna by sa takto mohla prekonat za 4 a pol hodiny, trvalo by to sotva o hodinu dlhšie ako lietadlom, keď sa zaráta aj cesta na letisko a z neho. Priemer tunela by bol 6,5 metrov. Celá stavba by trvala asi 8 rokov a stála by 450 miliónov dolárov, ktorá by sa vrátila z poplatkov za použitie už za 10 rokov.

Celá záležitosť nie je však taká jednoduchá, lebo na scéne sa už roku 1960 objavil konkurent s projektom iným — mostom cez kanál — a nastal boj. Zatiaľ čo na projekte tunelu sú zainteresované predovšetkým finančné skupiny spojené so železnícami, na druhej strane barikády, medzi zástancami mostu, bojujú monopoly spojené s automobilovou dopravou, metalurgickým a naftovým priemyslom. Tunel pod kanálom by totiž znemožnil prechod automobilov cez kanál po vlastnej ose a pričom by šoférovi použili služeb železnice. Most by však umožňoval volný pohyb automobilov na jednu i druhú stranu a okrem toho by si vyžadal len propagáčne, lebo každý z oboch projektov má svoje prednosti, každý má kladivá a záporu. Z technického hľadiska sa dnes však obidva dajú uskutočniť.

Projekt mosta predpokladá dve železničné linky, osem automobilových dráh a 12 dráh pre motocykle. Okrem toho by sa v budúcnosti mohla na ňom postaviť ešte druhá úroveň, čím by sa jeho kapacita zdvojnásobila. Most by stál na pilierocho vo vzdialosti 200 metrov s výšinkou 10 pripustí pre lodnú dopravu širokých 425 metrov. Náklady vo výške 800 miliónov dolárov by sa vrátili za 15 rokov a jeho stavba by trvala tiež 6 rokov ako stavba tunela.

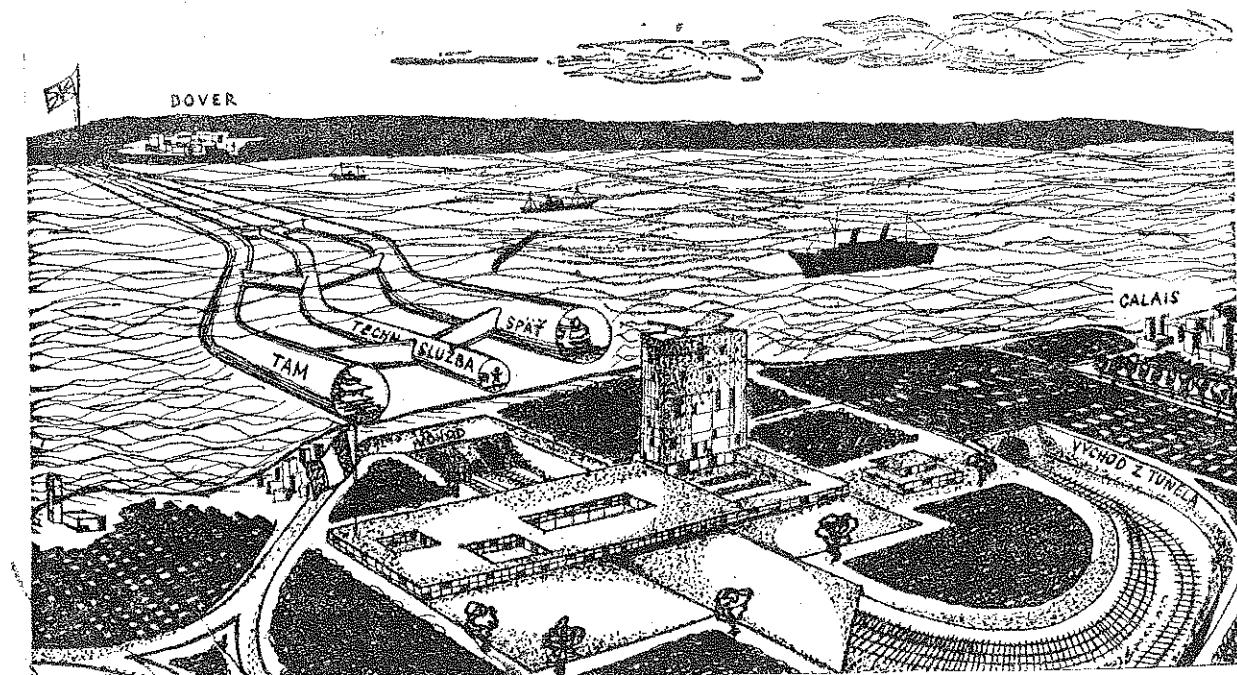
Iniciátorom tohto projektu je francúzsky kráľ automobilovej dopravy Georges Gallienne a podporuje ho dobре známy predák francúzskych socialistov a bývalý minister Jules Vedat. Tak sa zrodila Študijná spo-

ločnosť pre most nad La Manchem (SEPM) s Mochom ako predsedom a Galliennom ako podpredsedom. Finančnú podporu projektu zabezpečuje francúzsky priemysel (Comité des Forges), oceliarsky priemysel (Creusot), finančno-priemyselná spoločnosť Penhoet, automobilový priemysel, naftový priemysel a banky Société Générale, Crédit Lyonnais a ďalšie skupiny v Británii a USA.

Anglicko-francúzsky výbor pre skúmanie tejto otázky skončil v septembri 1963 svoju prácu a predložil vládom návrhy na vytvorenie stálej dopravnej cesty medzi Britániou a Francúzskom. Výbor odporúča vládam stavbu tunela — a to medzi Calais a Doverom — pretože je lacnejší a bezpečnejší. Francúzska vláda tento projekt už potvrdila a súhlasí s ním (predsedom vlády je Georges Pompidou, ktorý do tejto funkcie pršiel ako riaditeľ Rothschildovej banky).

Britská vláda oznámila, že sa o projekte rozhodne až po porade s parlamentom. V parlamente je však proti projektu v konzervatívnej i labouristickej strane dosť silná opozícia. Nezabudli ešte na to, že francúzsky prezident de Gaulle v januári 1963 potupne ponúžil Anglicko, keď ho odmietol pustiť do Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS). Okrem toho Británia je pred volbami a v tejto situácii nepríjemne rozhodnúť o takej dalekosiahlej otázke, lebo stavba tunela by pohltila investičné fondy, ktoré teraz treba venovať najmä Škótsku, kde je veľká nezamestnanosť.

Preto je ešte stále ľahko odpovedať na otázku, kedy sa Británia lepšie osvetlenie, ako je na zvyčaj stáva čoraz aktuálnejšou. (jr)

ŽIVEL krásny, ale

Len málo ľudí vie, kolko životov si sme ho preskúmali, ohcene tu zopakovat v tejto súvislosti niektoré známe i menej známe podrobnosťi.

V prvom rade venujme pozornosť neplavcom. Neplavci sa topia buď pri nešťastnej náhode pri člnkovani, keď stojaci na prahu života; práve mládež podceňuje nebezpečenstvo, ktoré číha vo vode. A pretože každé nebezpečenstvo je jím menšie, čím lepšie

plávať vo vode, ktorej hĺbku a dno nepoznajú. Malo by sa už stať nepísaným zákonom, že neplavci nepatria na kajaky, kanoe a ďalšie plavidlá. Takéto prípady sa však stále opakujú. Neplavci si musia uvedomiť, aké nebezpečenstvo číha na nich vo vode, a malo by sa vylýbať všetkým situáciám, pri ktorých by sa mohli dať do nebezpečenstva.

Druhá skupina ľudí, ktorí nachádzajú smrť vo vode, je rozmanitejšia. Charakteristické pre ňu je, že ide o plavecov, ktorí sa obyčajne utopia bez predchádzajúceho boja o život, typického pre prvú skupinu. Topiaci sa klesá pod hladinu náhle, bez volania o pomoc, bez predchádzajúcich alarmujúcich príznakov a často pred zrakom divákov. Príčinou sú tu celkom iné ako u neplavcov.

Všetci veľmi dobre poznáme krátke trvajúce stavby bezvedomia, z ktorých sa dostaneme bez zvláštnych zákonov a pomerne rýchlo sa vráime k vedomiu a ktoré často nemajú následky pre jednotlivca. Tento stav poznáme pod názvom mládoby, v odbornej reči sa nazýva kolapsom. Kolaps zapričinuje nedostatočné prekrvenie mozgu, pokles krvného tlaku a zlyhanie periférneho obehu krví. Keď ľudia upadne do bezvedomia a práve vtedy je vo vode, stáva sa mu osudný, pretože — ako sme už spomínali — klesá náhle a bez možnosti záchranu pod hladinu.

Isteže, podobnému utopieniu sa dá predísť. Treba predovšetkým naučiť plávať čo najväčšie množstvo ohyvalstva, najmä však školskú mládež. Je dôležité, aby sa neplavci neučili

Teda ti, ktorí sú náchyní na kolaps, malo by sa vyvarovať kúpania, aby nevystavovali svoj život zbytočnému nebezpečenstvu. Ľahko môže dojsť ku kolapsu napríklad vtedy, keď sa ideme kúpať s preplneným žalúdkom.

Pri zažívacom procese sa totiž prešúva veľké množstvo krví do žalúdka, črev, pečene a sleziny. Mnohí budú možno považovať túto príponku za zhytnešnú, prav však znova ukazuje, že utopenci sa dostávajú na pitevný stôl veľmi často s plným žalúdkom.

Dalšia skupina utopencov priprádza na vrub nervovému šoku, ktorý môže vyvolat rôzne mechanizmy a rôzne faktory. Treba predovšetkým spoľahnúť náhle podráždenie kože studemou vodou. Vzniká tu stav podobný šoku, pretože rýchle chladové podráždenie sfahuje jemné cievky-kapiláry a náhle sa tu presúva značné množstvo krví z kože do vnútra organizmu. Prav, ako vskročíme do vody, by sme telo teda mali postráne pri-

pripadoch vyvolať taký silný reflex, že kúpací sa klesá náhle, bez najmenšieho pokusu o záchrannu, pod hladinu. Šokový stav môže vyvolať aj bolest súvisiacu s kúpaním (keď napríklad bruchom dopadneme na vodnú hladinu a podráždi sa nám sinea nervová pleť, známa aj tým, že mnohí păstieri jej podráždeniu vŕdajú za k. o.), alebo bez tejto súvislosti, keď šokujúce bolesti spočívajú v chorobných zmenach samotného organizmu (napríklad žilčníkový záclav).

Okrem týchto reflexov poznáme aj ďalšie, ako napríklad podráždenie citlivých vŕtv trojklanného nervu, ktorý inervuje tvár. Aj tlak na očné bulvy môže negatívne ovplyvniť činnosť srdca. Nešmieme zabudnúť ani na podráždenie ústredia pre riadenie rovnováhy a orientácie v priestore. K podráždeniu dochádza tak, že cez otvor v babilenku (obyčajne po prekonanom záphase stredného ucha) sa dostane voda, ktorá potom podráždi labyrint. Plavec stráca preto orientá-

SLONIE ZVÝKY

V národnom parku Maryain Cowie (Keňa) pozorovali veľké zoskupovanie slonov. Počet obrovského stáda sa odhadoval až na 15 600 kusov. Keďže život týchto obrov a ich zvyky sú dodnes ešte záhadou a koluje o nich veľa nepravdivých historiek, stalo sa zoskupenie slonov v rezervácii predmetom príroovedeckého bádania.

Slony žijú zväčša vo veľkých stádach. Nedostatoč počty a vody, zmena klimatických podmienok a podobne nútia slony putovať desiatky a stovky kilometrov. V období sucha sa sfahujú z vyšších oblastí do veľkých rovin. Medzi slonmi žijúcimi na slobode stane sa najmudrejší, najskúsenejší samec vodcom stáda, jeho úlohou je vodiť ostatných, všimť si každé nebezpečenstvo, všeobecne sa starat o svojich druhov. Slony sú veľmi plaché a opatrné. Ak ich nedráždia, nikoho neprepadnú. Žijú aj vyše sto rokov. Ich kly neustále rastú, niekedy dosahujú úctyhodnú dĺžku. Vážia 75 až 90 kg.

V období dažďov, keď je voda potravy (rstlinnej), začína sa v stádach tvrdé súperenie a boj o družky. Stáda sa vtedy rozbiňajú a slony sa jednotlive vracajú do vyšších oblastí. Často prejdú až 2000 kilometrov. Slony prepustujú niekedy obrovské územia, aby si v sivových žriedlach liečili rany. Parazitov, ktoré sa im dostanú do žalúdka, sa vedia zbaviť tým, že zožerú vhodný minerál.

Nedávno chytli v Keňi slona, ktorý mal odtrhnutý chobot. Ako sa zachránil pred smrťou hľadom? Že by ho kŕmili iné slony? Nezriedka vŕdajú slony, ako pomáhajú ranenému druhovi dostať sa na bezpečné miesto.

NEBEZPEČNÝ

spôsobí teplate vody. Telo si musí posúpnúť na značne nižšiu teplotu vody, ako je teplota vzduchu. Správnejšie je neskákať do vody bez predchádzajúceho „nasúčenia“.

Machí poznáju nepríjemný kašiaci reflex, ktorý vyvoláva podráždenie sliznice hrtana, keď náhodou vdýchneme vodu. Toto podráždenie hrtanovej sliznice môže v niektorých

Kúpiť Debrodružný román č. 79 (Igor Golosovskij: Není svedkovia), rádej zachovalejší. Adr.: Juraj Mernár, Košice, Majakovského č. 8.

Na želanie nášho čitateľa Štefana Kučera z Púchova

Plavčici v Zimnom prístave v Bratislave sa už nemohli dočkať jari. Ladi im prikuli lode na jedno miesto, a to pre ich nátuру veru nie je. Preto len čo sa pohli, lode jedna po druhej opúšťali bazény. Veselo zatrúbili a opatrne sa fahali na šíry Dunaj. Až v samom kúte Severného bazénu zimovali „upratovači Dunaja“, ako volajú smeľých chlapcov Jána Lobodáša. Sú to tí, ktorí sa sice plavia po Dunaji, ale iba preto, aby umožnili playbu iným: odstraňujú prekážky, prehľbujú dno. Dlh im bolo čakať, a tak si radi našli čas pre naš rozhovor. Sedeli sme vo vykúrenej kabine lodného žeriavu Slavín, z chodby k nám doliehala hudba z rádia a nos nám dráždila prenikavá vôňa z kuchyne šéfkuchára (šéfom je sám sebe) Michala Pavlika.

Otázka: Ako ste sa dostali k potápačovom na Dunaji?

Pavel Kučera, majster potápačov: Kto si to musel robiť, keby ste bol videlic Dunaj v tom čase...

Otázka: Myslite po fronte? Ako to vyzeralo?

Kučera: Hum, samý vrak. Prístav sám bol ako cinterin lodi. Čo ešte keď som ja prišiel sem v štyridsiatom siedmeho roku, „vykopávali sme tu tie mŕtvoly“. Po vojne v prístave nebolo kde zakotviť. Aj Radhošť sme museli najprv vyzdvihnuť z dna, keď sme chceli prehľbovať Dunaj. Potopila ho bomba. Okrem neho tu trčali vo vode lode Orol, Sokol, Berounka, Vintabona a Neptun.

Lobodáš: A len v samotnom bazéne bolo da desať vlekov.

Otázka: Čo sa stalo s nimi?

Lobodáš: Poväčšine sli do šrotu.

Otázka: Stalo sa vám, že ste našli ešte priamo pozostatky vojny, napríklad kostry mŕtvol v potopených lodiach?

Kučera: Dunaj je sice dobrý hrobár, všetko pekne pochová, ale náraz sme našli zbytky oblekov, ľudskú lebku, náboje. Raz sme fahali bajkový čln. Dĺžka osiemnásť metrov, šírka širka, prvý siel v bojovej zostave proti Nemcom. Rozhlihol ho mina. V strojenvi bolo ešte plno obhorených kostí, delostrelecké granáty. Ale kačná sme za ten svet nemohli najť.

Otázka: Ako sa cítile, keď zošupujete do takého hrobu. Veď výbavy prvy, čo porušujete mŕtveho?

Jozef Jambor, jeden z naj-

mladších potápačov: Človek nemyslí na detaily. A okrem toho, často ani vodou?

Kučera: Rezanie benzinkokyslíkovým alebo elektrickým aparátom, zvarovanie, ale to nie s vratkov. A okrem toho každý z nás má strelnicu.

Otázka: Vraky sú už riadne zahezené?

Lobodáš: Neraz i dopoly lode a z vrakov trčí len kus, aj to len keď klesne voda.

Otázka: Ako dokážete vyzdvihnúť taký vrak?

Kučera: Nás najlepší pomocník je Slavín. Na jeho hák môžeme upojiť sietonovú záťaž. Ale neraz musíme zažmúriť oči, keď váha stúpne i na studvadsat.

Lobodáš: Umenie je práve daf to na hák. A to je úloha potápačov, proti je ich práca najdôležitejšia i najťažšia.

Otázka: Ako to robíte?

Jambor: Najprv robíme prieskum. Keď ideme do vody, viďime len búju, ktorá tu pláva ako čiapka po vodopádom. Málokedy trčí z lode komín. Nikdy nevieme, ako lód „sedí“, a len e niektorých vieme, aký je výrobky a či ide o motorovú a či o parník. A tak sa pre potápača, keď ho spustia, začína veľká úloha. Prípadá mi to, akoby ma pustili do iného sveta. Ale najprv treba nahmatať prvé železo a to ostatné už ide postupne. Musíme poznáť z praxe konštrukcie lodi. Ohmatáme celý vrak a hľadáme miesta, kde ho rozhlíť alebo upevniť. Ak upevníme lano na slabom mieste, tak i niekoľkodenná práca môže vyťichosť.

Jozef Jambor, jeden z naj-

Lobodáš: A aj nás šéfkuchár. To máme vtedy rybacia hody. Vtedy som si pomáham, aj sa rozprávame s kamarátmi na Eve, tak sa volá naša potápačská loďka, aj my dva diaľko medzi sebou.

Otázka: Také vraky môžu byť parádnym sídlom pre ryby. Aké ste mali úlovky?

Kučera: Zaujímavé, že malých rybárov nema. Keď sme v Kravanech rozbili parník, vyšli na hladinu samé 8-10-kilové kapry. V Štúrove, keď sme uvoľnili časti mostného poľa náležu, vyšli na hladinu približne dva rovnaké sumce. Obidva pravdepodobne nad 30 kil. Ale nôť viac. Keždú takú hádu si obsadí len jeden kdeľ a jeden druh. Eri Devine „vyšiel“ súčasne s blavou ako tefla.

Otázka: Ste aj športovými rybárm?

Lobodáš: Peniekorti majú aj rybársky listok a chytiajú väčšinu. Vtedy nám je neraz diho, najmä v lete. A vtedy, Dunaj je ako džungla. Vrádo je daleko.

Otázka: Čo robievate, keď máte volno?

Kučera: „Športujeme“. Máme tu šachy, domino, karty... Máme aj húdubníkov, občas nás zamiesňa televízor, noviny a rybáčka.

Otázka: Kde sa najlepšie chytiajú ryby?

Jambor: V Medvedove. V mŕtvom ramene je potopená nemecká motormedzina Rust. Tam sa to hemží rybami, najmä zubáčmi. Ale Vass, nás potápač, nachytal ich aj do ruky. Keď je zima, kaprie kdeľ sa usídli do batuha. Tam ich nazbierať ako hniličiek pod hruškou.

Otázka: Máte teda veselý kolektív, romantickú prácu...

Kučera: Neviem, či je aj romantická, ale riadne fažká je. Človek vydne na lodi a myslí si, len čo mu dajú dnu skafander, že pol dňa držal žemegruňu na chrbte.

Otázka: Ako dlho bývate pod vodou?

Jambor: Keďko treba a bolo už ešte tak, že šesť hodín.

Otázka: Nie je vám tam smutno, v tom svete vody?

Jambor: No, tvároval sa nám nežlada. Ale človek si zvykne. A po-

tom, pod vodu chodíme dvača. Navzájom si pomáham, aj sa rozprávame činy, i nás, vyzdvihli. Všetky zatiahnuť s ledou k brehu. Všetky

Otázka: Nuž, keby sme po vašej sedemnásťročnej činnosti chceli zhrnúť výsledky upratávania Dunaja, kolko by sme toho narátali?

Všetci, rátajúc na prstoch (po dobrej chvíli): Tak, vyzdvihli sme asi 20 vlekov, 4 rozbité mosty, 6 vrakov lodi, 3 činy, 1 odminovač, 2 pontóny a sálodie provizórneho mosta. Pravda, okrem drobností a okrem toho, čo sú už pozbudali.

Otázka: Určite ste zažili prihoden, na ktorú nikdy nezabudnete?

Lobodáš: Hm, roku 1957 nás korekčkový bager Krváň vybagroval miu. Bolo to pri Pačoviči. Strojnik sa namáhal, ale korekčkový pánskeho pohybu neohlásil. Zasekol sa o miu. Chlapci šli pozrieť a na oko to vyzeralo nevinne ako nejaká veľká bôja. Mykali ju zo strany na stranu, ale ani sa nehla. V tom ktori vykrikol: „Mina!“. A to ste mali vidieť! Na lodi neostala ani neha. Prišiel kapitán od polhraničníkov a potvrdil, že je to miu. Šli sme do Bratislavu pre pyrotechniku. Obzrel ju, ale podobne niečo nikdy nevidel, netrúfal si. Ale potom prišiel kapitán ženista s čatúrom pyrotechnikom a ti sa do nej dali. Pýtali sa pomoc piatich chlapov. Jeden, Šopor, sa prihlásil dobrovoľne, ale ostatní chodili, že majú deti a ženy. No, taký je nás ľud, kto si musel ist. Na konopných povrazoch sme ju kladkostrojom našli do člna. Ľenisti ju rozobrali, ich to akosi zaujímalo, prečo nevybuchla. Bola to magnetická mina a mala zaseknuté načasovacie hodiny. Naše šťastie. Vážila 750 kil. Obetovali sime jeden čln, odviedli ju do mŕtveho ramena na kilometri 1812. Bolo to obreyský výbuch.

Otázka: Prečo nemáte také komory až vys?

Kučera: Ak vás, ste na Slovensku jediná skupina profesionálnych potápačov a zdravie človeka je predsa prvoradé?

Otázka: Nuž a nemáme. Dokonca v zimnom období nemáme ani vhodné teplo obliekanie do skafandrov. Naobliekame si všeobecne svetrov až štýriličky korún. Bol to teda vás šťastný krok, keď ste sa dali na túto profesiu? Ako ste sa k tomu dostali?

Kučera: Všetci sme boli najprv ženisti na vojne. Mali sme kurzy, ako ženisti sme si na vojne zamakali priamo na Dunaji so stílodiami a potom i pod vodou ako potápači. No a... Dunaj nie je také miesto, čo sa ľahko opäťstrela. A tak sme začali pracovať v podniku Dunaj-Váh.

Otázka: Na záver: Hovorili ste, že máte svoju prácu radi, i keď podľa vás je skôr fažká ako romantická. Aj pekne zarábate, v sezóne až štýriličky korún. Bol to teda vás šťastný krok, keď ste sa dali na túto profesiu? Ako ste sa k tomu dostali?

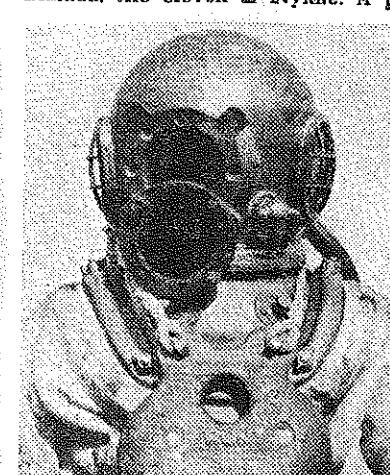
Kučera: Všetci sme boli najprv ženisti na vojne. Mali sme kurzy, ako ženisti sme si na vojne zamakali priamo na Dunaji so stílodiami a potom i pod vodou ako potápači. No a... Dunaj nie je také miesto, čo sa ľahko opäťstrela. A tak sme začali pracovať v podniku Dunaj-Váh.

Na Dunaji ubúda bôj. Lode už nemusia toľko manévrovať po hladine, kapitáni istež vydávajú povely a kormidelníci sa menej nakrútia svojich kolies. Sem tam ešte červenobiele plechové bôje plávajú proti prúdu Dunaja. Plávajú a nikdy sa nepohnú z miesta. Sú to strašidlá po druhnej svetovej vojne. Pravda, pre lode stráždiťmi nie sú, sú ľahko nazkomi, kamarátskymi sprievodcami, ktorí hľadajú kapitán, pozor si daj! Budú tu dovedy, ktoré príde devätnásť smerových chlapcov z Bratislavu. Pridú a potom bude na Dunaji mier.

JOZEF DUNAJOVEC

Jozef Jambor, jeden z naj-

... a v uniforme

ŠTA FE TA

TIPUJE

Na ulici sa stretň dva muži.
— Pri akej príležitosti si kúpil takú krásnu boubonieru?
— Moja žena bola pri rafajkách kume veľmi milá, takže má určite alebo narodeniny, alebo meniny, alebo je práve výročie našej svadby.

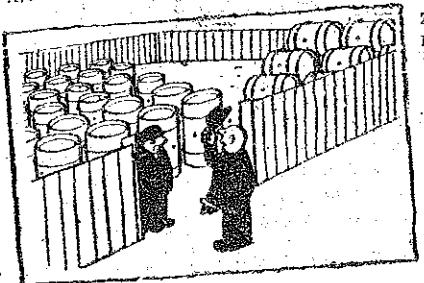
CENA

Priateľ potešuje muža, ktorý sa žaluje na ženu:

— Nehľaď tak pochmúrne na svoje manželstvo, tvoja žena má iste niejaké predností.

— Pravdaže, pekne mi perie a žehli košeľu.

— No vidiš...
— Ale tu je vysoká cena za prániel.

— Prepádte, prosím, tu býva pán Diogenes?

IDYLA

Zamilovaný párik sa prechádza po lese plnom tajomstiev. Mladenc vŕví:

— Nemyslís, že prvá láska má v sebe čoči nádherného?

— Áno, pravdaže, ale aj tak som rada, že som ťa spoznala.

NIE KAŽDODENNÝ HOSŤ

Riaditeľ väznice Sing-Sing trestancom:

— Zajtra príde do väznice guvernér štátu.

Na to Čierny Bill:

— Ach, že tak malí odvahu za vrlej ho!

NEMÁ POROZUMENIA

Žena mužovi, ktorý oduševnenie sleduje písťiariský zápas:

— Nechápeš, preto sa tak tešíš, že toho písťiaru poriadne zmastili? Povedz, je to nejaký tvoj starý známy?

PECH

Podkova Štvorlístkovej dateline:

— Tak dlho už tu tráime a nás a nie nás niekoľko nájsť.

— Veru. Nemáme šťastie.

AŠPIRUJE

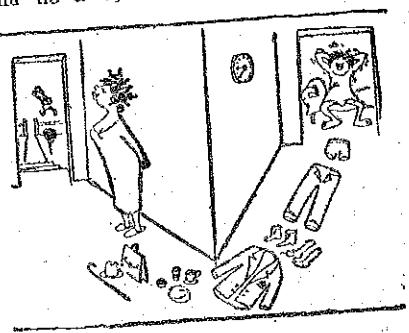
Referent na pracovnom úrade mladíkov:

— Kde by ste chceli pracovať?

— Ako riaditeľ departamentu.

— Nemáte náhodou prepúšťací list z blázincu?

— Nie. A to je podmienka?

Bez slov

POVEDALI

Zena za volantom policajtovi: Od kial mám vziať vodičský preukaz? Vaš kolega mi ho vzal pred pol rokom.

Muž: Ako význač možu zrániť slová, overil som si, keď žena hodila do mňa veľký slovník.

Filozof: Málo je ľudí, ktorí by mali odvahu priznať si, že ju nemajú.

RANDE

Na rande mladé dievča hovorí svojmu spoločníkovi:

— Chcela by som vás ihneď upozorniť, že nepatrím k dievčatám, ktoré sa nechávajú v kine bozkávať. A teraz povedzte, kam ideme?

— Domov.

SLADKÝ SPĀNOK

Pred vidieckym hotelom stojí dva hostia:

— Musím stráviť noc v tomto meste, neviete, či sa v tomto hoteli dá dobre vyspať?

— O, istotne, vyzvávam tu už hodinu a nikto mi neotvára.

IDYLA

Zamilovaný párik sa prechádza po lese plnom tajomstiev. Mladenc vŕví:

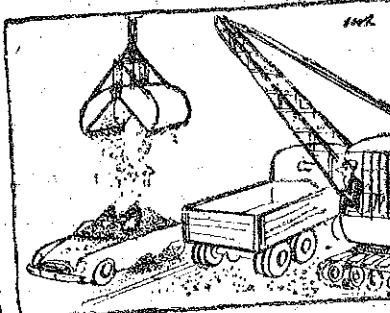
— Nemyslís, že prvá láska má v sebe čoči nádherného?

— Áno, pravdaže, ale aj tak som rada, že som ťa spoznala.

VÝBAVOVANIE

— Pred troma mesiacmi som podával sem žiadosť a ešte dosiaľ sa s ňou nič nerobi.

— Ako to, že sa s ňou nič nerobi? Prechádza z ruk do ruk...

VÝHRA

Filmová hviezda Zsa Zsa Gábor zočírá, ako kedysi vyhrala veľkú sumu v Monte Carlo, keď stavala na číslo 14.

— A odkial si vzala, že akurát na to číslo treba stavat? — sputuje sa priateľka.

— Prisnilo sa mi, že na tabuli je napísaná veľká deviatka. Deviatka potom zmizla a objavila sa šestka. Spočítala som tie čísla, postavila som na ne a výšlo to!

— To je na zbláznenie, — vykrikujem. — Celý deň sa na to vypýtujem a zakaždým počujem inú odpoveď.

ZHODA

Rozprávajú sa dve priateľky.

— Mám veľmi znášanlivé manželstvo. Ak máme niekedy odlišné názory a pravdu mám ja, môj muž mi vždy ustúpi.

— A ak nemáš pravdu?

— To sa nestáva.

So zaujímavými ľudmi a rôznymi krajinami, s neobyčajnými osudmi a vzrušujúcimi láskami stretnete sa v dieľach mladých, aj slávnych svetových a našich spisovateľov, ktoré vychádzajú v edícii ŠTAFETA.

PREČÍTALI STE SI UŽ V NAŠEJ EDÍCIÍ?

D. Tatarka: PRÚTENÉ KRESLÁ

S. Sartakov: NEDAJ SI KRÁĽOVNÚ

M. Gergelyová: Z MANŽELSTVA DOSTATOČNÁ

E. M. Remarque: VÍŤAZNÝ OBLÚK

P. O. Ekström: TANCOVALA JEDNO LETO

PRIPRAVUJEME PRE VÁS:

M. Haddad: POSLEDNÝ DOJEM

V. Aksionov: KOLEGOVIA

M. A. Nexö: DITTA DCÉRA ČLOVEKA

P. Boulle: MOST CEZ RIEKU KWAI

L. Čažký: AMENMÁRIA

A. J. Cronin: CITADELA

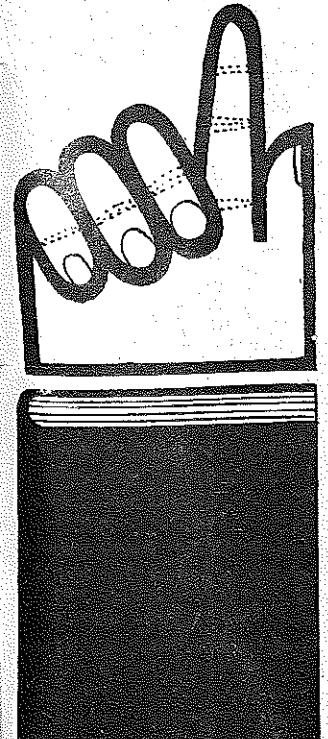
A. D. Salinger: KTO CHYTÁ V ŽITE

A. Philipová: ČAS JEDINÉHO VÝDYCHU

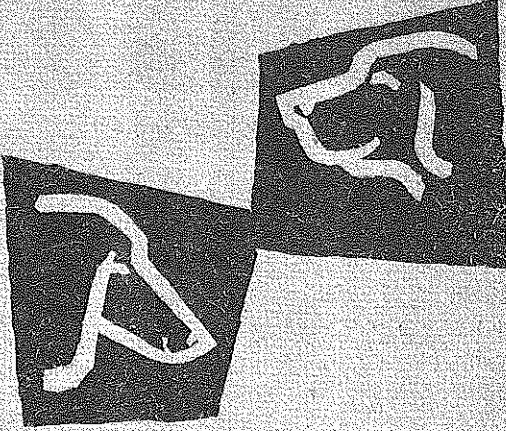
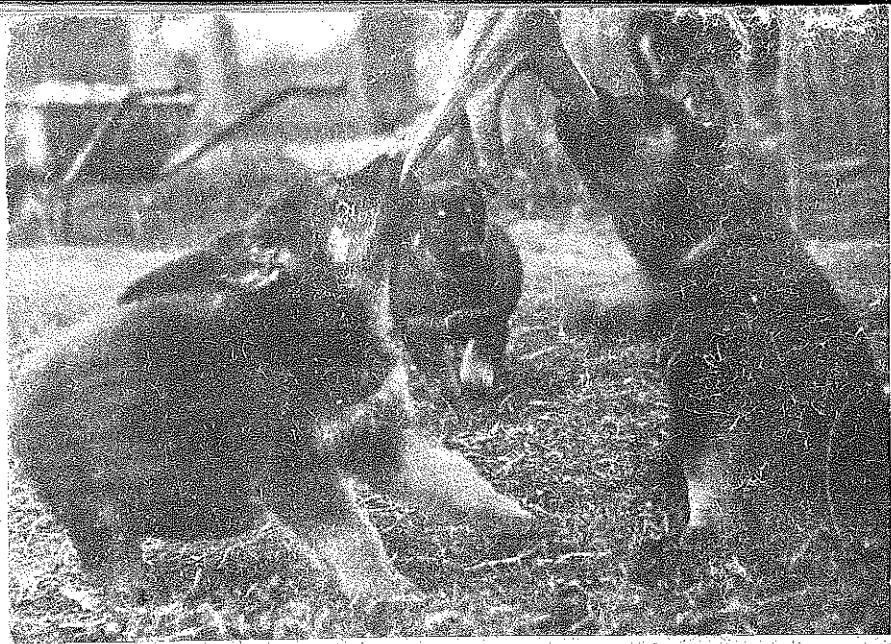
D. Storey: TEN ŠPORTOVÝ ŽIVOT!

G. Olujičová: HLASUJEM ZA LÁSKU

L. Mináčová: ÚSPEŠNÝ MUŽ

ŠLÁVNE PROFILY

Idie za mnou už tri ulice. Čo do paroma chce? Vliečie sa za mojím tieňom, tichô, so sklonenou hlavou. Nevšimam si ho. Pritiahnem si kabát pred lepkavou hmlou a utekám za roh. Beznádejné! Je tu, ako prízrak. Mechanicky, presne kráča po mojich stopách. Prichádzam k domu, vytahujem kľúče. Blíži sa ku mne. Vystupujem po schodoch k bráne a odvážne hrmočem v zámke. Cítim ho za chrbotom. Vklznem dnu a chcem pribuchnúť bránu. Nejde to. Do chodby mu trčí hlava. Mlčky sa na mňa pozera. Je osúšaný, oči má červené a smutné. Na hrudi má veľký fialový flak. Je mu zima a zdá sa, že je bládný. Chvíľu na seba uprenie pozeraame. Na druhom poschodi mi je už definitívne jasné, že sa ho nezbavím.

Do bytu vchádza prvý a bez rozpakov sa usadí v mojom kresle. Sleduje ma očami. Kladiem na tanier zbytky salámy, sardinky, kus chleba a varím kávu. Zjedol všetko do omrvinky. Kávu nechcel. A stále mu slzia oči. Možno od svetla. Zapalujem sviečku. Sedíme. Pofajčievam, on žmuká cez dyin a mlčí.

Začinam rozprávať. O všetkom, čo bol, o podivnom usporiadani sveta, o tom, čo pokladám za správne a čo budem robiť. Mlčí, občas súhlasne prikývne a prižmúri oči.

Debata sa vyvíja veľmi prijemne. Má tu konečne niekoho, kto ma vypočuje. Rozumie mi, neprotestuje. Ani nie je taky ohavny, ako tam sedí. Majestatny, trošku špinavý a sviečka mu lenivo osvetluje ľavú stranu chudej hlavy. Hovorím. Všetko, do poslednej myšlienky. O svojich veľkých plánoch. Všetko bude iné, všetko sa zmení. Život je predsa pekny. Občas. Súhlasi so mnou. Má mûdre oči. Začína sa mi páčiť. Ano, život je pekúny. Len treba vždy niekoho mať. Niekoho, u koho je teplo a svetlo. Ako dnes. Je nám spolu dobre. Navrhujem mu priateľstvo.

Zošuchne sa z kresla, priskočí ku mne a dlho radostne začeka.

DANICA FLIMELOVÁ

